

**MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES
PROGRAMMA KRACHTIG BESTUUR**

en

**PROVINCIE ZUID-HOLLAND
DIRECTIE LEEFOMGEVING EN BESTUUR
AFDELING BESTUUR
BUREAU BESTUURLIJKE ZAKEN EN TOEZICHT**

**Financieel onderzoek herindelingsvarianten
Goeree-Overflakkee**

Den Haag, februari 2010

Samenstellers:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Programma Krachtig Bestuur

R.A. Bik

L.G.A. Mischgofsky-Smit

Provincie Zuid-Holland

Bureau Bestuurlijke Zaken en Toezicht

J.T. Eysackers

J.G.R. Smedts

H.G. Jacobs

Inhoudsopgave	Pagina
Bestuurlijke samenvatting en conclusies	5
1 Inleiding	19
1.1 Aanleiding tot het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten	19
1.2 Doel van dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten	19
1.3 Karakter van het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten	20
1.4 Werkwijze bij het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten	21
1.5 Structuurkenmerken van de bestaande gemeenten en de herindelingsvarianten	22
2 Financiële effecten bij gemeentelijke herindeling	24
2.1 Inleiding	24
2.2 Herindeling en de algemene uitkering	24
2.3 Friciekosten en tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	26
2.4 Mogelijke effecten van de herindeling op de woonlasten	29
2.5 Het financiële belang van de nieuwe gemeente	31
2.6 Overige financiële aandachtspunten bij herindeling	31
3 Waardering van en ontwikkelingen in de financiële positie van de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis, Oostflakkee en de twee herindelingsvarianten	35
3.1 Inleiding	35
3.2 Financieel beleid	36
3.2.1 Inrichting begroting en meerjarenraming en het BBV	37
3.2.2 Het nieuwe gemeenschappelijk financieel toezichtkader	37
3.3 Uitleg over de toegepaste werkwijze	38
3.4 Weerstandsvermogen	38
3.4.1 Incidentele weerstandscapaciteit	39
3.4.2 Structurele weerstandscapaciteit	39
3.4.3 Risico's	39
3.5 Ontwikkeling algemene reserve 2010-2013	40
3.6 Begrotings- en rekeningssaldi	41
3.7 Woonlastendruk	42
3.8 Onderhoud kapitaalgoederen	43
3.9 Grondexploitaties	49
3.10 Bevolkingsdaling	49
3.11 Cyclus voor het financiële beleid en verplichte verordeningen	51
3.12 Financiële positie van de huidige gemeenten	53
3.12.1 Dirksland	53
3.12.2 Goedereede	54
3.12.3 Middelharnis	55
3.12.4 Oostflakkee	56
3.13 Ratio's	57
3.14 Aanbevelingen	61
3.15 Financiële positie van de herindelingsvarianten	63
3.16 Herindelingsvariant Goeree-Overflakkee I	63
3.17 Herindelingsvariant Goeree-Overflakkee II	65
4 De eigen inkomsten vergeleken	68
4.1 Inleiding	68
4.2 De Financiële-verhoudingswet en belastingcapaciteit	68
4.3 Overige belastingen/heffingen	69

5	De nettolasten van de herindelingsvarianten vergeleken	71
5.1	Inleiding	71
5.2	De vergelijking met zichzelf	71
6	Personeelsomvang en -kosten	96
6.1	Inleiding	96
6.2	Uitwerking	96
6.3	Situatie per herindelingsvariant	97
Bijlagen:		
1	Literatuur en links over herindeling	99
2	Opbouw algemene uitkering:	
	2A Dirksland	101
	2B Goedereede	103
	2C Middelharnis	105
	2D Oostflakkee	107
	2E Herindelingsvariant 1 G-O	109
	2F Herindelingsvariant 2 DMO	111
3	Financiële aandachtspunten bij herindeling	113
4	Checklist begroting 2010 op aanwezigheid via BBV voorgeschreven onderdelen	115
5	Relevante BBV-voorschriften met betrekking tot de begroting en de meerjarenraming	117
6	Gemeentelijke nettolasten vergeleken met de inkomsten uit het gemeentefonds:	
	6A Dirksland	120
	6B Goedereede	121
	6C Middelharnis	122
	6D Oostflakkee	123
	6E Herindelingsvariant 1 G-O	124
	6F Herindelingsvariant 2 DMO	125
7	Indeling functies naar clusters	126
8	Nettolasten en -baten per begrotingsfunctie:	
	8A Dirksland	128
	8B Goedereede	130
	8C Middelharnis	132
	8D Oostflakkee	134
	8E Herindelingsvariant 1 G-O	136
	8F Herindelingsvariant 2 DMO	138
9	Personeel	140
10	Herberekening eenheden algemene uitkering voor de twee herindelingsvarianten	141
11	Mutatie algemene uitkering bij herindelingsvariant:	
	11A Herindelingsvariant 1 G-O	142
	11B Herindelingsvariant 2 DMO	143
12	Berekening tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling per 2013 bij herindelingsvariant:	
	12A Herindelingsvariant 1 G-O	144
	12B Herindelingsvariant 2 DMO	145
13	Beoordelingsaspecten DFE op basis van begroting 2010	146
14	Begrotings- en rekeningssaldi	148
15	Substantiële afwijkingen afschrijvingen activa	149

Bestuurlijke samenvatting en conclusies

Afspraken over het financiële variantenonderzoek

Aanleiding

Op 15 september 2009 hebben Gedeputeerde Staten (GS) het besluit genomen om de procedure te starten om te komen tot een wijziging van de gemeentelijke indeling van het gebied Goeree-Overflakkee. Een eerste stap van de procedure is een uitnodiging voor een open overleg aan de colleges van de betrokken gemeenten. Gemeenten en GS vinden een versterking van het lokaal bestuur op Goeree-Overflakkee noodzakelijk en GS hebben op basis daarvan de wenselijkheid uitgesproken tot wijziging van de gemeentelijke indeling op het eiland.

Genoemd overleg duurt ten hoogste zes maanden. Uiterlijk drie maanden na afloop van het overleg stellen GS een herindelingsontwerp vast en zenden dit tezamen met een verslag van het gevoerde overleg aan de gemeenteraden en aan de minister van BZK.

Op 16 september is, in een bijeenkomst met de colleges van burgemeester en wethouders en raadsleden, afgesproken dat de provincie in samenwerking met het ministerie van BZK een financieel onderzoek naar herindelingsvarianten voor de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee zal uitvoeren. Dit onderzoek is onder andere bedoeld ten behoeve van het overleg tussen de betrokken gemeenten en de provincie.

Op 26 oktober 2009 zijn vervolgens nadere afspraken gemaakt tussen de uitvoerders van dit onderzoek, te weten de provincie Zuid-Holland, het ministerie van BZK en de betrokken gemeenten. Er zijn toen afspraken gemaakt over de procesgang en de inhoud van het onderzoek. Het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten gaat conform het verzoek van de betrokken gemeenten in op twee mogelijke herindelingsvarianten. Herindelingsvariant 1 bestaat uit de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee (afgekort G-O); herindelingsvariant 2 bestaat uit de gemeenten Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee (afgekort DMO), waarbij Goedereede zelfstandig blijft. Afgesproken is dat het onderzoek op 1 maart 2010 is afgerond.

Doel

Via dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten willen we inzicht bieden in de financiële gevolgen die een eventuele herindeling van gemeenten zou hebben. De resultaten van dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten zullen daarmee een onderdeel vormen voor de verdere besluitvorming over een herindeling waarbij de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee zijn betrokken.

Het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten verschaft de bij de herindelingsvarianten betrokken gemeenten en anderen inzicht in de eigen financiële situatie en die van de mogelijke herindelingspartner(s). Dit gebeurt voornamelijk op basis van gegevens die de provincie heeft verzameld in het kader van haar reguliere toezicht. Daarbij wordt ook de financiële functie beoordeeld onder meer door het planning- en control-instrumentarium te toetsen aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Daarnaast wordt meer inzicht verkregen door de nettolasten van de (nieuwe) gemeenten te vergelijken met de (norm)vergoeding van de algemene uitkering. Ook wordt de huidige personeelsomvang en die van de herindelingsvarianten indicatief aangegeven. Voorts biedt het financiële onderzoek naar

herindelingsvarianten een overzicht van de belangrijkste financiële effecten die zich specifiek voordoen bij de twee herindelingsvarianten.

Karakter van het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten

Dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten draagt sterk het karakter van een herindelingscan. Een herindelingscan is een begrotingscan aangevuld met een deel dat zich specifiek richt op de financiële gevolgen van een herindeling en er wordt gewerkt met fictieve gemeenten (samengesteld uit herindelingspartners). De begrotingscan en de herindelingscan zijn een standaardproduct van het Programma Krachtig Bestuur van het ministerie van BZK en de desbetreffende provincie.

Het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten wijkt procesmatig af van de herindelingscan omdat het niet gaat om één mogelijke samenvoeging van gemeenten, maar om twee mogelijke varianten. Bovendien is hier geen sprake van een schriftelijke aanvraag van de gemeenten zelf, maar heeft de provincie (in samenspraak met het ministerie van BZK) dit aanbod aan de gemeenten gedaan. De gemeenten hebben besloten mee te werken aan dit onderzoek. Daarom zijn de spelregels die bij het proces van een herindelingscan horen in dit geval niet volledig van toepassing verklaard. Belangrijke spelregels bij een normale herindelingscan zijn onder andere dat er van de gemeente verlangd wordt dat zij de gevraagde informatie aanleveren, het rapport aan zowel het college als de raad wordt aangeboden en een herindelingscan niet vrijblijvend is (er wordt een reactie verwacht van de gemeente op de aanbevelingen richting Gedeputeerde Staten, in afschrift aan BZK). Verder wordt het rapport van een herindelingscan in overleg met de gemeente zo snel mogelijk op de site van BZK geplaatst.

In afwijking van het proces bij een herindelingscan wordt dit onderzoek voorsnog als een onderzoek beschouwd ten dienste van het door de provincie toegezegde onderzoek naar mogelijke herindelingsvarianten en wordt het daarom in eerste instantie toegezonden aan de colleges van de betrokken gemeenten. Het wordt aan de colleges overgelaten wanneer en hoe zij hun raden informeren. Er zal voorts geen reactie van de gemeenten worden gevraagd op de aanbevelingen. Er zullen in het rapport wel aanbevelingen worden gegeven, omdat dit het eventuele herindelingsproces dan wel samenwerkingsproces kan versterken. Verder zal BZK het rapport pas op de site plaatsen als ervoor wordt gekozen een bepaalde herindelingsvariant in het herindelingsontwerp aan te bieden.

De inhoud van het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten wijkt af van de gangbare herindelingscan, zoals die tot 2009 is uitgevoerd. Vanaf 2009 is de werkwijze voor herindelingscan enigszins aangepast met name gericht op een betere leesbaarheid. Zo is het principe dat standaard met referentiegroepen wordt gewerkt losgelaten. Ook de berekeningen van het zogenaamde artikel 12-toelatingskaartje worden niet meer opgenomen. In lijn daarmee worden in dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten deze onderdelen dan ook niet meer aangetroffen.

Inzet gemeenten

De gemeenten hebben zich in het overleg van 26 oktober 2009 bereid verklaard de noodzakelijke informatie aan BZK en de provincie aan te leveren. Het concept van het eindrapport is aan de gemeenten voorgelegd ter controle op eventuele feitelijke onjuistheden en onduidelijkheden. Ook is de gemeenten verzocht om zo mogelijk een verklaring te geven voor opmerkelijke constatering.

Per gemeente hebben de volgende personen zich daarvoor verantwoordelijk verklaard:

Dirksland : dhr. M.Bom, coördinator taakveld financiën.

Goedereede : dhr. A. van den Berg, beleidsmedewerker/controller.
Middelharnis : dhr. P.D. van den Doel, hoofd stafbureau financiën.
Oostflakkee : dhr. A.M. de Jong, hoofd financiën.

Twee herindelingsvarianten

In het overleg van 26 oktober 2009 is onder andere bevestigd dat er twee herindelingsvarianten zullen worden onderzocht, te weten:

- Variant 1: geheel Goeree-Overflakkee (G-O) bestaande uit de vier gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee.
- Variant 2: Goeree-Overflakkee zonder Goedereede (DMO).

Structuurkenmerken

Om een indruk te krijgen van de verschillen/overeenkomsten van de zes huidige gemeenten wordt in de volgende tabel inzicht geboden in de (belangrijkste) structuurkenmerken, die bij de verdeling van de algemene uitkeringen uit het gemeentefonds een rol spelen.

Structuurkenmerken van de bestaande gemeenten en de herindelingsvarianten

Structuurkenmerken	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	Goeree-Overflakkee	Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee
Aantal inwoners	8.324	11.589	17.689	10.178	47.780	36.191
Aantal inwoners per woonruimte	2,25	1,58	2,17	2,22	2,01	2,20
Onroerendezaakbelastingen						
Waarde woningen (x € 1 mln.)	782	1785	1859,5	883,5	5310	3525
Waarde niet-woningen (x € 1 mln.)	154,5	316,5	429,5	169	1069,5	753
Waarde totaal (x € 1 mln.)	936,5	2101,5	2289	1052,5	6379,5	4278
Aandeel woningen in waarde totaal	84%	85%	81%	84%	83%	82%
Waarde totaal per inwoner (x € 1)	112.506	181.336	129.402	103.409	133.518	118.206
volumina sociale structuur per 1.000 inwoners						
Huishoudens met een laag inkomen	100	93	118	112	108	112
Bijstandontvangers	6	7	6	8	6	6
Uitkeringsontvangers	54	44	62	57	55	59
Minderheden	8	6	8	7	8	8
volumina bevolkingsopbouw per 1.000 inwoners						
Inwoners < 20 jaar	269	250	246	236	249	248
Inwoners > 64 jaar	143	164	165	152	158	156
Inwoners 75 - 85 jaar	46	53	59	51	53	53
volumina centrumfunctie per 1.000 inwoners						
Lokaal klantenpotentieel	851	916	984	812	909	906
Regionaal klantenpotentieel	50	55	214	38	118	136
volumina bebouwingsstructuur						
Oppervlakte land	5.550	7.114	6.114	7.468	26.246	19.132
Oppervlakte bebouwd kom	38	64	89	65	259	194
Oppervlakte bebouwd niet-kom	17	28	29	31	105	78
Oppervlakte bebouwd totaal	55	93	118	82	348	255
Woonruimten	3.705	7.329	8.156	4.587	23.777	16.448
Historische kern < 40 hectare	0	7	0	0	7	0
Bewoonde oorden 1930	649	0	1.784	1.200	3.633	3.633
Omgevingsadressendichtheid	1.582	2.441	7.006	1.867	13.363	10.428
Kernen	3	8	4	6	21	13
Kernen > 500 adressen	2	3	3	3	11	8
Bedrijfsvestigingen	445	720	905	595	2.665	1.945
volumina bebouwingsstructuur per 1.000 inwoners						
Omgevingsadressendichtheid	190	211	396	183	280	288
Bedrijfsvestigingen	53	62	51	58	56	54
volumina Leerlingen per 1.000 inwoners						
Leerlingen speciaal onderwijs	0	0	32	0	12	16
Leerlingen voortgezet onderwijs	0	0	124	0	46	60

Belangrijkste bevindingen

Dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten heeft als centrale probleemstelling:

'Geef een beeld van de financiële positie van de twee herindelingsvarianten door onderzoek naar de financiële positie van de huidige gemeenten en verschaft inzicht in de belangrijkste financiële effecten van een herindeling.'

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is de centrale probleemstelling opgedeeld in vier onderzoeksvragen. Deze zijn:

1. Wat zijn de belangrijkste financiële gevolgen die zich bij een herindeling voordoen?
2. Wat kan aan de hand van de begroting 2010, de meerjarenraming 2011 tot en met 2013 en de gemeenterekeningen vanaf 2006 over de financiële positie van de huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten worden gezegd?
3. Hoe verhouden de nettolasten van de twee herindelingsvarianten zich in 2009 tot de (norm)vergoeding van de algemene uitkering en hoe is dat beeld te verklaren vanuit de nettolasten van de bij de herindelingsvarianten betrokken gemeenten?
4. Wat zijn de verschillen tussen de huidige gemeenten onderling en de twee herindelingsvarianten bij de belastingen/heffingen en de personeelsomvang?

Hierna wordt op deze vier onderzoeksvragen nader ingegaan.

1 Wat zijn de belangrijkste financiële gevolgen die zich bij een herindeling voordoen?

Daling algemene uitkering

Na de herindeling zal de algemene uitkering van de heringedeelde gemeenten op basis van de gegevens 2009 structureel lager zijn dan de optelsom van de algemene uitkeringen van de huidige gemeenten. Dat wordt vooral veroorzaakt doordat bij de herindelingsvarianten het vaste bedrag maar éénmaal wordt ontvangen, terwijl nu alle herindelingspartners dit bedrag nog hebben. Voor een nadere detaillering van de wijziging van de algemene uitkering wordt verwezen naar bijlage 11. Voor alle duidelijkheid: een nieuwe gemeente krijgt een even hoge algemene uitkering als vergelijkbare andere gemeenten met dezelfde structuurkenmerken. Zie voor de structuurkenmerken van de huidige gemeenten en de herindelingsvarianten paragraaf 1.5.

Mutatie algemene uitkering bij een eventuele herindeling afgerond x € 1.000

Herindelingsvariant	Vershil absoluut x €1.000	Vershil in %	verschil per inwoner
Goeree-Overflakkee	-1.301	-3,01	-27
Dirksland, Middelharnis, Oostflakkee	-871	-2,62	-24

Uit de tabel blijkt dat de verschillen per inwoner elkaar voor de twee herindelingsvarianten niet veel ontlopen. De verschillen per inwoner zijn, naast het vaste bedrag, vooral het gevolg van het effect van schaalfactoren bij de verdeelmaatstaven Wet Werk en Bijstand.

Ontwikkelingen aan de lastenkant

Nu duidelijk is hoe de algemene uitkering zich ontwikkelt, dringt zich de vraag op welke lasten er op kortere of langere termijn (vanzelf) zullen of (bewust) kunnen dalen om baten en lasten in evenwicht te houden. Allereerst zal een relatie gelegd kunnen worden tussen de terreinen waarop zich de daling van de algemene uitkering voordoet. Meest in het oogspringend is de daling van het vaste bedrag. De hiermee samenhangende lasten nemen als gevolg van de afname van het aantal gemeenten af. Het betreft hier onder meer lasten als gevolg van besparingen op bestuurskosten (raad, college, griffie, rekenkamer, gemeentesecretaris, enzovoorts), die na een herindeling immers minder gemaakt zullen worden. Als gevolg van wachtgeldverplichtingen kan de besparing mogelijk wat vertraagd worden gerealiseerd. Via efficiencyvoordelen zal de gemeente de daling van de algemene uitkering kunnen opvangen.

Personeelsomvang

Verder doen zich kosten- en schaafeffecten voor bij de (om)vorming en inrichting van de (nieuwe) ambtelijke organisatie. Gebruikmakend van kengetallen van de vergelijkbare groottegroepen is de volgende indicatieve formatie berekend voor de twee herindelingsvarianten uitgedrukt in fulltimerequivalent (fte) (stand gegevens ABP december 2007) met een bijbehorend loonsom (peil 2007, exclusief werkgeverslasten).

Deze indicatie ligt overigens boven de per december 2007 geregistreerde formatie van de herindelingsgemeenten samen. Bij dit alles is geen rekening gehouden met verschillen in uitbesteding, de inzet van personeel van derden, enzovoorts. Er is dus ook geen rekening gehouden met de formatie van Gemeenschappelijke regelingen.

De herindelingsvariant 2 DMO heeft de laagste feitelijke formatie. Dat komt door het relatief lage aantal formatieplaatsen bij zowel Dirksland te weten 5,9 per 1.000 inwoners als bij Middelharnis (5,7). Goedereede heeft een relatief hoge formatie (7,0), hetgeen volgens de gemeente samenhangt met het gegeven dat deze gemeente als enige op het eiland een gemeentelijk zwembad heeft. Zie hoofdstuk 6 en bijlage 9 voor meer informatie.

Overzicht aantal fte's en loonsom huidige gemeenten en herindelingsvarianten

Herindelingsvarianten	Huidig gemiddelde aantal formatieplaatsen per 1.000 inwoners	Indicatief aantal formatieplaatsen conform vergelijkbare groottegroep	Indicatief aantal formatieplaatsen conform vergelijkbare sociale structuurcentrumfunctie	Huidige gemiddelde loonsom	Indicatieve gemiddelde loonsom conform de groottegroep
Goeree-Overflakkee	6,3	6,8	6,3	38.703	40.354
Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	6,0	6,8	6,3	38.211	40.354
Dirksland	5,9	6,2	6,3	37.316	39.978
Goedereede	7,0	6,5	6,3	40.025	39.725
Middelharnis	5,7	6,5	6,3	37.712	39.725
Oostflakkee	6,8	6,5	6,8	39.576	39.725

Fricatiekosten

Onder frictiekosten worden verstaan de incidentele lasten die nodig zijn voor de voorbereiding en implementatie van de nieuwe organisatie. Deze zogenaamde frictiekosten worden gerekend tot de lasten van herindeling. Het gaat hier om lasten die zonder herindeling niet gemaakt zouden zijn en die per definitie extra en tijdelijk zijn. Bij samenvoeging van gemeenten daalt de algemene uitkering tot het niveau van al bestaande gemeenten met vergelijkbare structuurkenmerken. De daling maakt daarom geen onderdeel uit van de lasten die verbonden zijn aan herindeling. Nieuwe lasten die gerelateerd zijn aan de grootte van de nieuwe gemeente

(bijvoorbeeld als gevolg van hogere salarisschalen) worden eveneens niet aan de herindeling toegerekend.

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling is bedoeld om in de frictiekosten tegemoet te komen. Deze tijdelijke maatstaf zou op basis van de inwonersgegevens van 2009 uitkomen op de volgende bedragen. Hierbij is gerekend met een uitkeringsfactor voor het jaar 2013 van 1,503 (conform de septembercirculaire 2009). Indien de beheerders van het gemeentefonds in komende circulaires een andere uitkeringsfactor vaststellen, dan wijzigt ook de opbrengst van de tijdelijke verdeelmaatstaf.

Opbrengst tijdelijke maatstaf herindeling voor de twee herindelingsvarianten

Herindelingsvarianten	Totale opbrengst tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	
	in absolute bedragen x € 1	bedragen per inwoner x € 1
Goeree-Overflakkee	12.534.821	262
Dirksland, Middelharnis, Oostflakkee	8.231.706	227

Deze bedragen zouden voldoende moeten zijn om de lasten van de zogenaamde frictiekosten op te vangen.

De opbrengst van de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt vooral bepaald door het aantal gemeenten dat wordt samengevoegd en het aantal inwoners dat daarbij betrokken is. In het algemeen geldt dat hoe meer gemeenten worden samengevoegd tot een nieuwe gemeente, de herindeling omvangrijker is en meer frictiekosten met zich mee zal brengen. Er is ook een relatie te leggen met het inwonertal van de bij een herindeling betrokken gemeenten. Daar staat dan ook een hogere compensatie tegenover vanuit de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling. Voor een gedetailleerde berekening van deze tijdelijke verdeelmaatstaf wordt verwezen naar bijlage 12.

Voor de volledigheid wordt nog opgemerkt dat de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling met ingang van 2009 is verruimd, waardoor gemeenten die herindelen een hoger bedrag ontvangen dan voorheen.

Effect op woonlasten

In de volgende tabel is berekend wat de mutatie in de woonlasten zou zijn geweest als de twee herindelingsvarianten op 1 januari 2010 tot stand zouden zijn gekomen. Hierbij is uitgegaan van eenzelfde totale opbrengst bij de herindelingsvarianten als het totaal aan OZB-opbrengst, rioolheffing- en reinigingsrechten voor de woningen bij de afzonderlijke gemeenten.

Uit de tabel blijkt dat in 2010 voor de huidige gemeenten de OZB-percentages het hoogst zijn in Oostflakkee, het reinigingsrecht het hoogste is in Goedereede (€ 294) en het rioolrecht het hoogste is in Dirksland (€ 289).

Mutatie woonlasten 2010 voor de verschillende herindelingsvarianten (* € 1 per inwoner)

Gemeenten	Mutatie OZB-percentage				Mutatie riool- en reinigingsrecht			
	WOZ-waarde woningen* (x € 1 miljoen) (1)	OZB-% woningen* (2)	OZB-opbrengst woningen (3=1x2) (3)	Mutatie OZB-percentage in %	Reinigingsrecht meerper-soonshuis-houden*	Mutatie Reinigingsrecht meerper-soonshuis-houden	Rioolrecht meerper-soonshuis-houdens*	Mutatie Rioolrecht
Dirksland	810	0,0917	742.770	-5,3	242	2,9	289	-25,3
Goedereede	1.847	0,0824	1.521.928	5,4	294	-15,3	181	19,3
Middelharnis	1.738	0,0742	1.289.596	17,1	228	9,2	177	22,0
Oostflakkee	904	0,1160	1.048.640	-25,1	240	3,8	279	-22,6
Nieuw: Goeree-Overflakkee	5.299	0,0869	4.602.934		249		216	
Dirksland	810	0,0917	742.770	-2,7	242	-2,9	289	-19,7
Middelharnis	1.738	0,0742	1.289.596	20,3	228	3,1	177	31,1
Oostflakkee	904	0,1160	1.048.640	-23,1	240	-2,1	279	-16,8
Nieuw: Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	3.452	0,0893	3.081.006		235		232	

* Opgave gemeenten

De stijging in de OZB-percentages voor woningeigenaren bij een eventuele herindeling op basis van de gegevens 2010 zou in de herindelingsvarianten Goeree-Overflakkee het grootst zijn voor Middelharnis (een stijging van 17%). Daarnaast stijgt in Middelharnis in beide herindelingsvarianten het rioolrecht voor Middelharnis het meest: respectievelijk 22% en 31%. Ook voor het reinigingsrecht zou de stijging in beide varianten het hoogste uitpakken voor Middelharnis.

De OZB-percentages zouden in beide varianten het meeste dalen voor Oostflakkee, namelijk 25 en 23%.

Het besluit over de OZB-percentages en de tarieven riool en reiniging na herindeling is uiteraard ter bepaling van de nieuwe raad. De ontwikkeling van deze percentages en tarieven kunnen worden beïnvloed door beleidskeuzes. Denk aan beleidsintensivering, een nieuw rioleringsplan of bij de reinigingsrechten aan de toekomstige wijze van inzameling of de afloop van de huidige inzamelingscontracten.

Vanzelfsprekend zullen als gevolg van hertaxaties en tariefmutaties de harmonisatie-effecten bij de bij de herindeling betrokken gemeenten in de komende jaren wijzigen. Zo worden de mutaties OZB-opbrengst bij de woningen deels veroorzaakt door waardeverschil tussen de woningen en deels door verschil in OZB-percentages.

Vorbereiding van de harmonisatie van belastingenverordeningen voorafgaand aan de herindeling is aan te bevelen. Volledige harmonisatie van de OZB-percentages tussen nu en een beoogde herindelingsdatum ligt echter minder voor de hand. Als tussenoplossing kan daar waar mogelijk worden gekozen voor het naar elkaar toegroeien van de OZB-percentages.

Het effect van de herindeling op de OZB-lasten voor de burgers is in beeld gebracht in de volgende tabel voor fictieve woningen met WOZ-waarde van respectievelijk € 200.000, € 250.000 en € 300.000.

Tabel Mutatie woonlasten voor eigenaren woning (* WOZ-waarde *1.000)

Gemeenten	OZB-waarde			reinigingsrecht meerpersoons huishoudens	rioolrecht meerpersoons huishoudens	Totale woonlasten			Verschil in %		
	WOZ-waarde van					WOZ-waarde van			WOZ-waarde van		
	200*	250*	300*			200*	250*	300*	200*	250*	300*
Dirksland	183	229	275	242	289	714	760	806	-10,6	-10,3	-9,9
Goedereede	165	206	247	294	181	640	681	722	-0,1	0,1	0,5
Middelharnis	148	186	223	228	177	553	591	628	15,5	15,5	15,7
Oostflakkee	232	290	348	240	279	751	809	867	-14,9	-15,7	-16,3
G-O	174	217	261	249	216	639	682	726			
Dirksland	183	229	275	242	289	714	760	806	-9,6	-9,2	-8,8
Middelharnis	148	186	223	228	177	553	591	628	16,7	16,9	17,1
Oostflakkee	232	290	348	240	279	751	809	867	-14,0	-14,7	-15,2
DMO	179	223	268	235	232	646	690	735			

Uit deze tabel blijkt dat eigenaren van een woning in de herindelingsvariant Goeree-Overflakkee in de gemeenten Dirksland en Oostflakkee over het algemeen minder aan woonlasten gaan betalen, in de gemeente Goedereede vrijwel hetzelfde blijven betalen en in de gemeente Middelharnis beduidend meer gaan betalen aan woonlasten. In de herindelingsvariant DMO gaan de gemeenten Dirksland en Oostflakkee minder betalen aan woonlasten en de gemeente Middelharnis meer.

Effect op specifieke uitkeringen

Het is mogelijk dat zich na een herindeling schaafeffecten voordoen ten aanzien van specifieke uitkeringen.

Een voorbeeld van een schaafeffect dat zich kan voordoen is de specifieke uitkering op basis van de Wet werk en bijstand. Het aandeel dat een gemeente van het macrobudget krijgt wordt voor gemeenten in verschillende grootteklassen namelijk verschillend vastgesteld. Kleine gemeenten (maximaal 25.000 inwoners) krijgen een aandeel dat wordt vastgesteld op basis van de WWB-uitgaven twee jaren voorheen (t-2) (historische verdeling). Grote gemeenten (meer dan 40.000 inwoners) krijgen een aandeel dat wordt vastgesteld op basis van objectieve gegevens van de desbetreffende gemeente (objectieve verdeling). Middelgrote gemeenten (25.000 tot 40.000 inwoners) krijgen een aandeel dat is vastgesteld deels op basis van de historische verdeling en deels op basis van de objectieve verdeling; dit is het geval bij herindelingsvariant 2 DMO. Na een eventuele herindeling is het mogelijk dat een (nieuwe) gemeente per 2011 in de categorie 'grote gemeenten' gaat vallen: dat is het geval bij herindelingsvariant 1 G-O. Dit betekent dat het budgetaandeel geheel op basis van objectieve gegevens berekend zal worden. Dit zal leiden tot een verschil met de optelsom van de individuele budgetten, hoe groot (en welke kant op) dat verschil zal zijn, is op dit moment moeilijk te voorspellen.

Het financiële belang van de nieuwe gemeente

Een gemeentelijke herindeling kan gepaard gaan met het verschijnsel dat de bij een herindeling betrokken gemeenten in de periode voorafgaand aan de herindeling meer (investerings)uitgaven doen, dan in een situatie zonder herindeling zou zijn gedaan. Het financiële toezicht bij herindeling door de provincie is erop gericht dit te voorkomen door het financiële belang van de nieuwe gemeente te behartigen. Nog beter en eerder zijn de belangen van de nieuwe gemeente gewaarborgd als de bij een herindeling betrokken gemeenten komen tot een werkwijze waarbij wordt bevorderd dat bestuurders en raadsleden over de schaal van de afzonderlijke gemeenten heen kijken. Het herindelingstoezicht in Zuid-Holland is hierop gericht, onder meer door samen met de bij een herindeling betrokken gemeenten te komen tot afspraken over de wijze waarop voorstellen met financiële gevolgen onderling worden afgestemd.

Overige financiële aandachtspunten

Harmonisatie van het financiële beleid van de bij een herindeling betrokken gemeenten in de periode voorafgaand aan een herindeling is van groot belang. Het betreft hier zaken als activeringsmethoden, afschrijving, afdekking risico's, inzet reserves en nieuw beleid. De onderlinge vergelijkbaarheid van de bij een herindeling betrokken gemeenten wordt hierdoor verbeterd en ze komen 'schoon over'. Wel heeft dit schoon overkomen veelal gevolgen voor de reservepositie. Door deze harmonisatie wordt de opstelling van zowel de eerste begroting als de beginbalans van een nieuwe gemeente vergemakkelijkt. Verder is inzicht in eventuele achterstanden bij beheer en onderhoud van belang gezien de investeringen die gepaard gaan met het wegwerken ervan. Denk hierbij aan kapitaalgoederen, bestemmingsplannen, archieven en administraties. Tot slot wordt de suggestie gedaan om bij de soms noodzakelijke uittreding uit gemeenschappelijke regelingen of andere organisaties naast het bepalen van de uittredingskosten vooral ook oog te hebben voor maatregelen of afspraken die de uittredingslasten kunnen beperken.

2 Wat kan aan de hand van de begroting 2010, de meerjarenraming 2011 tot en met 2013 en de gemeenterekeningen vanaf 2006 over de financiële positie van de huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten worden gezegd?

Hierna wordt in de onderdelen A en B ingegaan op de financiële positie van de huidige gemeenten respectievelijk de vier herindelingsvarianten.

A Samenvatting financiële positie huidige gemeenten

Voorafgaande opmerkingen

Voor het inzichtelijk maken van de financiële situatie van de huidige gemeenten is uitgegaan van de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013. Het onderzoek beperkt zich tot de door de gemeenteraden genomen besluiten ten grondslag liggend aan de in beeld gebrachte financiële positie. De budgettaire effecten van de mei- dan wel de septembercirculaire 2009 zijn hierbij betrokken. De negatieve financiële gevolgen van de meicirculaire 2009 hebben effect voor alle gemeenten in Nederland.

In het navolgende is een korte samenvatting opgenomen van de in hoofdstuk drie beschreven financiële positie van de bij dit financieel onderzoek betrokken gemeenten. Nadrukkelijk wijzen wij erop dat een volledig beeld, inclusief de noodzakelijke nuancering, is terug te vinden in hoofdstuk drie.

Waar in onderstaande samenvatting wordt gesproken over rekening- of begrotingssaldi wordt bedoeld de rekening- en begrotingssaldi zoals deze zijn opgenomen in de jaarrekeningen en begrotingen van de gemeenten.

De jaarrekeningen 2006, 2007 en 2008 van de vier gemeenten laten positieve saldi zien. We constateren dat de begrotingen voor 2010 door alle gemeenten op Goeree-Overflakkee structureel sluitend worden gepresenteerd. De gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee zijn dan ook door de provincie voor het jaar 2010 onder het repressieve begrotings toezicht geplaatst, met per gemeente weliswaar enkele aandachtspunten.

Echter de financiële positie van de onderzochte gemeenten staat door de economische crisis onder druk. Dit geldt overigens voor de meeste gemeenten in Zuid-Holland. Het meerjaren perspectief 2011-2013 gaat voor Goedereede en Dirksland uit van sluitendheid. Om dat te kunnen bereiken hebben deze gemeenten daarvoor bezuinigingsmaatregelen verwerkt. Middelharnis en Oostflakkee laten het treffen van maatregelen over aan de nieuwe colleges en gemeenteraden (verkiezingen maart 2010). Daar dient nog over te worden opgemerkt dat in tegenstelling tot de gemeente Middelharnis, de gemeente Dirksland geen nieuw beleid heeft opgenomen.

In verband met de economische crisis heeft de provincie conform de met de VNG, het IPO en BZK gemaakte afspraken, het financieel toezichtsregime voor 2010 versoepeld.

De meeste gemeenten beschikken ten aanzien van hun kapitaalgoederen over actuele beheerplannen.

De gemeente Middelharnis vormt voor de categorieën wegen en groen hierop een uitzondering. De onderhoudsvoorzieningen zijn momenteel ondergebracht onder de bestemmingsreserves. Wel heeft deze gemeente een nota voor wegen en groen vastgesteld, 'Sturen Op Beheer', waarin zij een uitspraak heeft gedaan voor het gewenste kwaliteitsniveau. Op basis van inspecties is bekend dat Middelharnis voldoet aan dit niveau.

De gemeente Dirksland heeft het verloop van de aan een kapitaalgoed Onderhoud Kapitaalgoederen nog niet meerjarig opgenomen in de paragraaf

De gemeenten Goedereede en Middelharnis hebben voldoende weerstandscapaciteit om de gekwantificeerde risico's op te vangen. Bij de gemeenten Dirksland en Oostflakkee is de paragraaf weerstandsvermogen nog niet geheel op orde. Voor beide gemeenten geldt dat de risico's nog onvoldoende of niet gekwantificeerd zijn, waardoor geen uitspraak gedaan kan worden omtrent het voldoende zijn van de weerstandscapaciteit om de geïnventariseerde risico's op te vangen.

Van de vier gemeenten heeft één gemeente gekozen voor een faciliterend grondbeleid, te weten de gemeente Dirksland. De kadernota is in 2008 vastgesteld.

De gemeente Goedereede kiest voor een gematigd actief grondbeleid. De nota grondbeleid is in 2006 vastgesteld en zal in 2010 worden geactualiseerd. Er zijn twee plannen in uitvoering met een geraamd positief resultaat. Daarnaast zijn er twee voorbereidingsplannen.

De gemeenten Middelharnis en Oostflakkee kiezen voor een actief grondbeleid, alhoewel dit bij de gemeente Oostflakkee nog niet het geval is. Bij beide gemeenten is geen nota grondbeleid aanwezig. De gemeente Middelharnis heeft twee plannen in uitvoering, welke een positief eindsaldo opleveren. Vier plannen zijn nog niet in exploitatie genomen. De gemeente Oostflakkee heeft twee lopende plannen met een verwacht positief resultaat. Daarnaast zijn er nog twee PPS-constructies.

B. Financiële positie van de herindelingsvarianten

Voorafgaande opmerkingen

Zoals eerder vermeld zal na de herindeling de algemene uitkering van de heringedeelde gemeenten op basis van de gegevens 2009 structureel lager zijn dan de optelsom van de algemene uitkeringen van de huidige gemeenten. Dat wordt vooral veroorzaakt doordat bij de herindelingsvarianten het vaste bedrag maar éénmaal wordt ontvangen, terwijl nu alle herindelingspartners dit bedrag nog hebben. Voor alle duidelijkheid: een nieuwe gemeente krijgt een even hoge algemene uitkering als vergelijkbare gemeenten met dezelfde structuurkenmerken waardoor zij een in principe gelijkwaardige voorzieningencapaciteit heeft.

De vraag rijst dan welke lasten op kortere of langere termijn (vanzelf) zullen of (bewust) kunnen dalen om baten en lasten in evenwicht te houden. Allereerst zal een relatie gelegd kunnen worden tussen de terreinen waarop zich de daling van de algemene uitkering voordoet. Meest in het oogspringend is de daling van het vaste bedrag. De hiermee samenhangende lasten nemen als gevolg van de afname van het aantal gemeenten af. Het betreft hier onder meer lasten als gevolg van besparingen op bestuurskosten (raad, college, griffie, rekenkamer, gemeentesecretaris, enzovoorts), die na een herindeling immers minder gemaakt zullen worden. Als gevolg van wachtgeldverplichtingen kan de besparing mogelijk wat vertraagd worden gerealiseerd. Via efficiencyvoordelen zal de gemeente de daling van de algemene uitkering kunnen opvangen.

Daarnaast ontvangt de nieuwe gemeente een bijdrage op grond van de tijdelijke maatstaf herindeling. Deze is bedoeld om in de frictiekosten tegemoet te komen. Onder frictiekosten worden verstaan de incidentele lasten die nodig zijn voor de voorbereiding en implementatie van de nieuwe organisatie. Het gaat hier om lasten die zonder herindeling niet gemaakt zouden zijn en die per definitie extra en tijdelijk zijn. De opbrengst van de tijdelijke maatstaf herindeling zou voldoende moeten zijn om de lasten van de zogenaamde frictiekosten op te vangen. Op basis van het vorenstaande is onze conclusie dat er geen financiële belemmeringen bestaan voor de keuze van één van de twee varianten.

De financiële startpositie van beide herindelingsvarianten blijkt voldoende te zijn. Zo zijn de begrotingen 2010 van alle gemeenten op Goeree-Overflakkee materieel sluitend. De eerste variant is naar onze mening iets sterker. Dit komt vooral door de wat betere financiële positie van de gemeenten Goedereede en Dirksland in meerjarenperspectief. De mate waarin de gemeenten Middelharnis en Oostflakkee er in slagen de tekorten in het meerjarenperspectief te dekken, is vanzelfsprekend van belang voor de financiële startpositie voor de nieuw te vormen gemeente. Ook de schuldpositie van de gemeenten Dirksland en Goedereede is beter. Tenslotte wordt bij deze variant de woonlastendruk voor de inwoners van de gemeenten Dirksland en Oostflakkee aanzienlijk gunstiger. De woonlastendruk blijft voor de gemeente Goedereede min of meer gelijk. Daarnaast levert deze variant ten aanzien van de twee gemeenschappelijke regelingen, waarmee de vier gemeenten zijn verbonden, minder desintegratieschade op.

3 Hoe verhouden de nettolasten van de twee herindelingsvarianten zich in 2009 tot de (norm)vergoeding van de algemene uitkering en hoe is dat beeld te verklaren vanuit de nettolasten van de bij de herindelingsvarianten betrokken gemeenten?

Het referentiekader op basis waarvan de analyse plaatsvindt, is gebaseerd op de Financiële-verhoudingswet. De belangrijkste uitgangspunten bij de Financiële-verhoudingswet: globaal, kostengeoriënteerd, rekening houdend met structuurkenmerken en de mogelijkheid zelf inkomsten te verwerven, zijn ook toegepast in dit referentiekader.

De verdeling is kostengeoriënteerd en globaal, dat wil zeggen dat de verdeling aansluit bij de kostenverschillen tussen (groepen van) gemeenten. Op individueel niveau kunnen er verschillen zijn. Deze verschillen kunnen enerzijds ontstaan doordat er sprake is van specifieke omstandigheden, omstandigheden die geen of onvoldoende een rol spelen in de verdeling van het gemeentefonds. Anderzijds kan er sprake zijn van bewuste politieke beleidskeuzen om op onderdelen een hoger of lager nettolastenniveau te hebben. Ten slotte kunnen verschillen ook worden veroorzaakt door het financiële beleid van gemeenten (hoe is in het verleden bijvoorbeeld omgegaan met investeringen; zijn er investeringen direct afgeboekt van reserves). Daarom worden de vergelijkingen dan ook gemaakt op een hoger aggregatieniveau, namelijk op dat van de clusters (zie paragraaf 5.2).

Om inzicht te kunnen krijgen in de begrotingspositie van de twee herindelingsvarianten worden de inkomsten van het gemeentefonds vergeleken met de geraamde nettolasten (= lasten minus de baten) van die herindelingsvarianten. De zogenaamde 'geraamde nettolasten' van de herindelingsvarianten bestaan in dit geval uit de opgetelde nettolasten per begrotingsfunctie van de bij de herindelingsvariant betrokken gemeenten. Op deze wijze is vast te stellen welke positieve en negatieve afwijkingen zich voordoen in het budget van de herindelingsvariant. Wij noemen dit de gemeente vergeleken 'met zichzelf'.

De uitkomst van de verschillende verdeelmaatstaven sluit globaal aan bij de nettolasten van de gemeentelijke taakgebieden, in de gemeentefondsterminologie clusters genoemd. De begrotingsfuncties worden toebedeeld aan clusters. Op deze wijze worden de nettolasten van de gemeente vergeleken met de opbrengst van de verdeelmaatstaven.

Uit de vergelijking met zichzelf voor zowel de huidige gemeenten als de twee herindelingsvarianten komt het volgende beeld (op hoofdlijnen) naar voren.

Op de clusters 'Bestuursorganen', 'Algemene ondersteuning', 'Werk en inkomen', 'Openbare orde en veiligheid' en 'Groen' ramen beide herindelingsvarianten substantieel meer lasten (meer of gelijk aan € 15 per inwoner) dan op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verwacht zou worden.

De gemeente met de hoogste afwijking op het cluster 'Bestuursorganen' en 'Algemene ondersteuning' is Oostflakkee. Voor het cluster 'Werk en inkomen' en 'Openbare orde en veiligheid' is dat Middelharnis en voor het cluster Groen is dat Goedereede.

Op de clusters 'Maatschappelijke zorg', 'Educatie' en 'Kunst en ontspanning' ramen de twee herindelingsvarianten (substantieel) minder lasten dan op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verwacht zou worden. De gemeente met de hoogste afwijking voor het

cluster 'Maatschappelijke zorg' en 'Educatie' in de zin van minder lasten dan verwacht is de gemeente Middelharnis. Voor het cluster 'Kunst en ontspanning' is dat Dirksland.

Op het cluster 'Wegen en water' wijkt de herindelingsvarianten G-O nauwelijks af van wat op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verwacht kan worden. Voor de herindelingsvariant DMO ligt dit anders: daar zouden de raming van de lasten voor wegen wel hoger liggen dan op basis van deze uitgangspunten verwacht zou kunnen worden. De gemeente met de hoogste afwijking voor het cluster 'Wegen en water' in de zin van hogere lasten is Middelharnis. De gemeente Goedereede geeft op dit cluster beduidend minder uit dan verwacht.

Voor beide herindelingsvarianten geldt dat het totale nettolastenniveau fors hoger is dan het gemeentefonds veronderstelt. De herindelingsvarianten kunnen zich een hoger nettolastenniveau permitteren door over reserves te beschikken, maar vooral doordat de herindelingsvarianten op de clusters Overige Eigen Middelen (OEM) meer baten genereren dan waarmee in het gemeentefonds rekening wordt gehouden. Opmerkelijk is dat de OZB-opbrengsten lager zijn dan waarmee bij het gemeentefonds wordt gerekend. Dit wordt veroorzaakt doordat het gemiddelde OZB-percentages lager is dan het OZB-percentages waar het gemeentefonds van uitgaat.

4 Wat zijn de verschillen tussen de huidige gemeenten onderling en de twee herindelingsvarianten bij de belastingen/heffingen en de personeelsomvang?

Onderdeel belastingen/heffingen

Voor wat betreft de belastingen/heffingen kunnen naast de drie heffingen uit het belastingpakket, die de gemeentelijke woonlastendruk bepalen, ook andere belastingen/heffingen worden genoemd. Bij zowel die overige belastingen/heffingen als het belastingpakket zijn de vier huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten met elkaar vergeleken op basis van de gegevens van de gemeentebegrotingen 2009 (inclusief belangrijke wijzigingen), zoals door de gemeenten aan ons is aangeleverd.

Gemeentelijke belastingen/heffingen per inwoner huidige gemeenten en herindelingsvarianten

Belasting/Heffing	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten		
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO	
Secretarieleges	11	16	11	10	12	11	11
Leges bouwvergunningen	31	50	15	42	32	27	27
Hondenbelasting	4	5	4	7	5	5	5
Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0
Toeristenbelasting	8	97	3	2	27	4	4
Forensenbelasting	7	45	0	5	13	3	3
Baatbelasting	0	0	0	0	0	0	0
Precariobelasting	0	0	0	0	0	0	0
Reclamebelasting	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal overige heffingen	61	213	35	66	89	50	
Reinigingsrechten	88	114	87	93	95	89	89
Rioolrecht	137	118	79	131	109	107	107
OZB	128	144	97	134	122	115	115
Subtotaal belastingpakket	353	375	263	357	326	310	
Totaal-generaal	414	588	297	423	415	360	

Bij het totaal van de overige belastingen/heffingen ontlopen de inkomsten elkaar veel. Dit komt door verschillen in baten bij de leges bouwvergunningen, die per inwoner bezien, het hoogst zijn bij de gemeente Goedereede; daarnaast komt dit door de substantieel hogere baten op de toeristenbelasting en forensenbelasting bij Goedereede (waar uiteraard ook extra lasten tegenover staan). Dit hangt sterk samen met

het karakter van Goedereede als recreatiegemeente. Voor de onderdelen die van belang zijn voor het belastingpakket, te weten OZB (woningen en niet-woningen), riool- en reinigingsrecht zijn er eveneens aanzienlijke verschillen. De gemeente Goedereede heeft hier de hoogste baten, de gemeente Middelharnis de laagste. Bekijken we het totale pakket aan gemeentelijke belastingen/heffingen dan heeft de gemeente Goedereede verreweg de hoogste baten per inwoner en Middelharnis de laagste. Bij de raming van de bouwleges van de gemeente Oostflakkee is voor 2009 sprake van een incidentele opbrengst van € 100.000 vooral in verband met de realisatie van een woonzorgcomplex.

Tot slot

Dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten schetst een beeld van de financiële positie van de huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten. Daarnaast geeft het inzicht in de financiële effecten die optreden bij een herindeling. In deze samenvatting zijn de belangrijkste bevindingen aan de hand van de vier onderzoeksvragen weergegeven.

Naast aandacht voor overeenkomsten en (accent)verschillen tussen de huidige gemeenten is er bij een herindeling ook veel discussie over de risico's en kansen. Dit rapport reikt suggesties aan om via onder meer harmonisatie op alle vier die aspecten (algemene aandachtspunten en financiële effecten bij een herindeling, de financiële positie/functie en de begrotingsanalyse) gericht te sturen. Het herindelingsproces is daar een goed moment voor. Dit rapport biedt echter ook de gelegenheid de verschillen uit te vergroten en te benadrukken, zodat bij het feitelijke herindelingsproces daarmee rekening kan worden gehouden.

Daarbij dient wel de nuancering te worden gemaakt dat de schets die in dit rapport wordt gegeven van zowel de huidige gemeenten als de twee herindelingsvarianten volledig gebaseerd is op de resultaten van politieke keuzes en beleid gevoerd door de afzonderlijke gemeenten in het al dan niet recente verleden.

Een nieuwe gemeente die door herindeling ontstaat krijgt in ieder geval een algemene uitkering die vergelijkbaar is met soortgelijke gemeenten waardoor zij een in principe gelijkwaardige voorzieningencapaciteit heeft. Naast de financiële uitgangspositie van de herindelingsvariant zal het vooral van de politieke keuzes en het beleid van de nieuw te vormen gemeente afhangen of een gezonde financiële positie kan worden gecontinueerd of dat een minder gezonde financiële positie kan worden verbeterd. Kiezen voor een bepaalde herindelingsvariant is een bestuurlijke keuze, waarbij het bestuur een afweging maakt op basis van meerdere criteria (zie beleidskader 'gemeentelijke herindeling' van BZK) waarbij de financiële uitgangspositie een van de relevante factoren is.

In dit financieel onderzoek naar herindelingsvarianten is in de hoofdstukken 2, 3 en 5 ook nog een aantal aanbevelingen opgenomen.

1 INLEIDING

In deze inleiding schetsen wij de procedurele gang van zaken rond dit financiële variantenonderzoek naar twee herindelingsvarianten. De eerste variant betreft een samenvoeging van de vier gemeenten, te weten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee tot de fictieve gemeente Goeree-Overflakkee (G-O). De tweede variant betreft een samenvoeging van de drie gemeenten Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee (DMO). In paragraaf 1.1 gaan we in op de aanleiding en in paragraaf 1.2 op het doel. Paragraaf 1.3 gaat in op het karakter van dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten. Paragraaf 1.4 bevat de werkwijze en paragraaf 1.5 een aantal structuurkenmerken van de betrokken gemeenten en de twee herindelingsvarianten.

1.1 Aanleiding tot het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten

Op 15 september 2009 hebben Gedeputeerde Staten het besluit genomen om de procedure te starten om te komen tot een wijziging van de gemeentelijke indeling van Goeree-Overflakkee. Een eerste stap van de procedure is een uitnodiging voor een open overleg aan de colleges van de betrokken gemeenten. Gemeenten en GS vinden een versterking van het lokaal bestuur op Goeree-Overflakkee noodzakelijk en GS hebben op basis daarvan de wenselijkheid uitgesproken tot wijziging van de gemeentelijke indeling op het eiland.

Genoemd overleg duurt ten hoogste zes maanden. Uiterlijk drie maanden na afloop van het overleg stellen GS een herindelingsontwerp vast en zenden dit tezamen met een verslag van het gevoerde overleg aan de gemeenteraden en aan de minister van BZK.

Op 16 september is in een bijeenkomst met de colleges van burgemeester en wethouders en raadsleden, afgesproken dat de provincie in samenwerking met het ministerie van BZK een financieel onderzoek naar herindelingsvarianten voor de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee zal uitvoeren.

Op 26 oktober 2009 zijn vervolgens nadere afspraken gemaakt tussen de uitvoerders van dit onderzoek, te weten de provincie Zuid-Holland, het ministerie van BZK en de betrokken gemeenten. Er zijn toen afspraken gemaakt over de procesgang en de inhoud van het onderzoek. Het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten gaat in op twee mogelijke herindelingsvarianten en zal op 1 maart 2010 zijn afgerond.

1.2 Doel van dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten

Via dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten willen we inzicht bieden in de financiële gevolgen die een eventuele herindeling van gemeenten zou hebben. De resultaten van dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten zullen daarmee een onderdeel vormen voor de verdere besluitvorming over een herindeling waarbij de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee zijn betrokken.

Het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten verschaft de bij de herindelingsvarianten betrokken gemeenten en anderen inzicht in de eigen financiële situatie en die van de mogelijke herindelingspartner(s). Dit gebeurt voornamelijk op basis van gegevens die de provincie heeft verzameld in het kader van haar reguliere toezicht. Daarbij wordt ook de financiële functie beoordeeld onder meer door het planning- en control-instrumentarium te toetsen aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Daarnaast wordt meer inzicht verkregen

door de nettolasten van de (nieuwe) gemeenten te vergelijken met de (norm)vergoeding van de algemene uitkering. Ook wordt de huidige personeelsomvang en die van de herindelingsvarianten indicatief aangegeven. Voorts biedt het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten een overzicht van de belangrijkste financiële effecten die zich specifiek voordoen bij de twee herindelingsvarianten.

1.3 Karakter van het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten

Procesgang

Dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten draagt sterk het karakter van een herindelingscan. Een herindelingscan is een begrotingscan aangevuld met een deel dat zich specifiek richt op de financiële gevolgen van een herindeling en er wordt gewerkt met fictieve gemeenten (samengesteld uit herindelingspartners). De begrotingscan en de herindelingscan zijn een standaardproduct van het Programma Krachtig Bestuur van het ministerie van BZK en de desbetreffende provincie.

Het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten wijkt procesmatig af van de herindelingscan omdat het niet gaat om één mogelijke samenvoeging van gemeenten, maar om twee mogelijke varianten. Bovendien is hier geen sprake van een schriftelijke aanvraag van de gemeenten zelf, maar heeft de provincie in samenspraak met het ministerie van BZK dit aanbod aan de gemeenten gedaan. De gemeenten hebben besloten mee te werken aan dit onderzoek. Daarom zijn de spelregels die bij het proces van een herindelingscan horen in dit geval niet volledig van toepassing verklaard. Belangrijke spelregels bij een normale herindelingscan zijn onder andere dat er van de gemeente verlangd wordt dat zij de gevraagde informatie aanleveren, het rapport aan zowel het college als de raad wordt aangeboden en een herindelingscan niet vrijblijvend is (er wordt een reactie verwacht van de gemeente op de aanbevelingen richting gedeputeerde staten, in afschrift aan BZK). Verder wordt het rapport van een herindelingscan in overleg met de gemeente zo snel mogelijk op de site van BZK geplaatst.

In afwijking van het proces bij een herindelingscan wordt dit onderzoek vooralsnog als een onderzoek beschouwd ten dienste van het door de provincie aangeboden onderzoek naar twee herindelingsvarianten en wordt het daarom in eerste instantie toegezonden aan de colleges van de betrokken gemeenten. Het wordt aan de colleges overgelaten wanneer en hoe zij hun raden informeren. Er zal voorts geen reactie van de gemeenten worden gevraagd op de aanbevelingen. Er zullen in het rapport wel aanbevelingen worden gegeven, omdat dit het eventuele herindelingsproces dan wel samenwerkingsproces kan versterken. Verder zal BZK het rapport pas op de site plaatsen als ervoor wordt gekozen een bepaalde herindelingsvariant in het herindelingsontwerp op te nemen.

De inhoud van het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten wijkt af van de gangbare herindelingscan, zoals die tot 2009 is uitgevoerd. Vanaf 2009 is de werkwijze voor herindelingscan enigszins aangepast met name gericht op een betere leesbaarheid. Zo is het principe dat standaard met referentiegroepen wordt gewerkt losgelaten. Ook de berekeningen van het zogenaamde artikel 12-toelatingskaartje worden niet meer opgenomen. In lijn daarmee worden in dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten deze onderdelen dan ook niet meer aangetroffen.

Inzet gemeenten

De gemeenten hebben zich in het overleg van 26 oktober bereid verklaard de noodzakelijke informatie aan BZK en de provincie aan te leveren. Het concept van het eindrapport is aan de gemeenten voorgelegd ter controle op eventuele feitelijke onjuistheden en onduidelijkheden. Ook is de gemeenten verzocht om zo mogelijk een verklaring te geven voor opmerkelijke constatering.

Per gemeente hebben de volgende personen zich daarvoor verantwoordelijk verklaard:

Dirksland : dhr. M. Bom, coördinator taakveld financiën.

Goedereede : dhr. A. van den Berg, beleidsmedewerker/controller.

Middelharnis : dhr. P.D. van den Doel, hoofd stafbureau financiën.

Oostflakkee : dhr. A.M. de Jong, hoofd financiën.

Ten overvloede wordt hier nog opgemerkt dat het financiële variantenonderzoek geen pasklare oplossing oplevert voor eventuele knelpunten die worden geconstateerd. Het financiële variantenonderzoek maakt enkel eventuele knelpunten inzichtelijk. De gemeenten kunnen er vervolgens gericht mee aan de slag om ze tot een oplossing te brengen.

1.4 Werkwijze bij het financiële onderzoek naar herindelingsvarianten

Dit financiële variantenonderzoek bestaat uit drie analyses. Als eerste kijken we naar de ontwikkeling van de financiële positie in de vier gemeenten. Hiervoor onderwerpen we de begrotingen, jaarrekeningen en het weerstandsvermogen aan een onderzoek. In de tweede analyse vergelijken we de herindelingspartners onderling en de herindelingsvarianten op het terrein van de belastingen/heffingen en de personeelsomvang. En in de derde analyse vergelijken we de nettolasten van de fictieve nieuwe gemeenten met zichzelf via de (norm)vergoeding van de algemene uitkering. De drie analyses zijn te vatten in de volgende onderzoeksvragen:

Onderzoeksvraag 1

Wat zijn de belangrijkste financiële gevolgen die zich bij een herindeling voordoen?

Onderzoeksvraag 2

Wat kan aan de hand van de begroting 2010, de meerjarenraming 2011 tot en met 2013 en de gemeenterekeningen vanaf 2007 over de financiële positie van de huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten worden gezegd?

Onderzoeksvraag 3

Hoe verhouden de nettolasten van de twee herindelingsvarianten zich in 2009 tot de (norm)vergoeding van de algemene uitkering en hoe is dat beeld te verklaren vanuit de nettolasten van de bij de herindelingsvarianten betrokken gemeenten?

Onderzoeksvraag 4

Wat zijn de verschillen tussen de huidige gemeenten onderling en de twee herindelingsvarianten bij de belastingen/heffingen en de personeelsomvang?

Uitgangspunt van onze werkwijze zijn de begrotingen 2009 inclusief belangrijke nadien vastgestelde begrotingswijzigingen voor de onderzoeksvragen drie en vier. Voor onderzoeksvraag twee is de basis de begroting 2010 en de daarbij horende meerjarenraming, jaarrekeningen 2006 tot en met 2008 van de herindelingspartners. De begrotingscijfers zijn door de gemeenten aangeleverd.

1.5 Structuurkenmerken van de bestaande gemeenten en de herindelingsvarianten

De structuurkenmerken van gemeenten worden weerspiegeld in ongeveer 60 verdeelmaatstaven. Belangrijke verdeelmaatstaven zijn onder andere aantal inwoners, woonruimten, omgevingsadressendichtheid, aantal jongeren < 20 jaar, klantenpotentieel lokaal en huishoudens met een laag inkomen.

De structuurkenmerken zijn van belang omdat zij sterk bepalend zijn voor de toedeling van de middelen van het gemeentefonds. In tabel 1.5.1 zijn de belangrijkste structuurkenmerken van de potentiële herindelingspartners en de twee onderzoeksvarianten opgenomen.

Tabel 1.5.1. Structuurkenmerken van de bestaande gemeenten en de herindelingsvarianten

Structuurkenmerken	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	Goeree-Overflakkee	Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee
Aantal inwoners	8.324	11.589	17.689	10.178	47.780	36.191
Aantal inwoners per woonruimte	2,25	1,58	2,17	2,22	2,01	2,20
Onroerendezaakbelastingen						
Waarde woningen (x € 1 mln.)	782	1785	1859,5	883,5	5310	3525
Waarde niet-woningen (x € 1 mln.)	154,5	316,5	429,5	169	1069,5	753
Waarde totaal (x € 1 mln.)	936,5	2101,5	2289	1052,5	6379,5	4278
Aandeel woningen in waarde totaal	84%	85%	81%	84%	83%	82%
Waarde totaal per inwoner (x € 1)	112.506	181.336	129.402	103.409	133.518	118.206
volumina sociale structuur per 1.000 inwoners						
Huishoudens met een laag inkomen	100	93	118	112	108	112
Bijstandontvangers	6	7	6	8	6	6
Uitkeringsontvangers	54	44	62	57	55	59
Minderheden	8	6	8	7	8	8
volumina bevolkingsopbouw per 1.000 inwoners						
Inwoners < 20 jaar	269	250	246	236	249	248
Inwoners > 64 jaar	143	164	165	152	158	156
Inwoners 75 - 85 jaar	46	53	59	51	53	53
volumina centrumfunctie per 1.000 inwoners						
Lokaal klantenpotentieel	851	916	984	812	909	906
Regionaal klantenpotentieel	50	55	214	38	118	136
volumina bebouwingsstructuur						
Oppervlakte land	5.550	7.114	6.114	7.468	26.246	19.132
Oppervlakte bebouwd kom	38	64	89	65	259	194
Oppervlakte bebouwd niet-kom	17	28	29	31	105	78
Oppervlakte bebouwd totaal	55	93	118	82	348	255
Woonruimten	3.705	7.329	8.156	4.587	23.777	16.448
Historische kern < 40 hectare	0	7	0	0	7	0
Bewoonde oorden 1930	649	0	1.784	1.200	3.633	3.633
Omgevingsadressendichtheid	1.582	2.441	7.006	1.867	13.363	10.428
Kernen	3	8	4	6	21	13
Kernen > 500 adressen	2	3	3	3	11	8
Bedrijfsvestigingen	445	720	905	595	2.665	1.945
volumina bebouwingsstructuur per 1.000 inwoners						
Omgevingsadressendichtheid	190	211	396	183	280	288
Bedrijfsvestigingen	53	62	51	58	56	54
volumina Leerlingen per 1.000 inwoners						
Leerlingen speciaal onderwijs	0	0	32	0	12	16
Leerlingen voortgezet onderwijs	0	0	124	0	46	60

Op basis van de gegevens in tabel 1.5.1 constateren wij ten aanzien van de individuele gemeenten dat:

- Dirksland het hoogste aantal jongeren (< 20 jaar) heeft per 1.000 inwoners en het minste aantal inwoners >65 jaar en 75-85 jaar. Deze gemeente heeft voorts de laagste omgevingsadressendichtheid per 1000 inwoners.
- Goedereede eruit springt door het extreem lage aantal inwoners per woonruimte (door veel recreatiewoningen), het grootste aandeel waarde woningen in de totale WOZ-waarde, de hoogste WOZ-waarde per inwoner, het laagste aantal huishoudens met een laag inkomen en de minste uitkeringsontvangers per 1000 inwoners, de meeste kernen heeft (8), waarvan als enige gemeente (7) historische kernen, en per inwoner de meeste bedrijfsvestigingen.
- Middelharnis heeft het laagste aandeel waarde woningen in de totale WOZ-waarde, heeft de meeste huishoudens met een laag inkomen en de meeste uitkeringsontvangers per 1000 inwoners, is het meest vergrijsd, heeft de hoogste omgevingsadressendichtheid, de minste bedrijfsvestigingen per 1000 inwoners en is de enige gemeente met leerlingen op het speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs.
- Oostflakkee heeft de laagste totale WOZ-waarde per inwoner, is het minst vergroend (leeftijdsopbouw), heeft het kleinste klantenpotentieel en de grootste oppervlakte.

Ten aanzien van de herindelingsvarianten constateren wij dat:

- De herindelingsvariant G-O in vergelijking met de herindelingsvariant DMO uiteraard een groter inwonertal, oppervlakte land, aantal kernen en aantal bedrijfsvestigingen heeft, een betere sociale structuur, nauwelijks groener of grijzer is, wel een lagere woonbezetting kent en wel historische kernen heeft.

2 FINANCIËLE EFFECTEN BIJ GEMEENTELIJKE HERINDELING

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk willen we de volgende vraag beantwoorden:

'Wat zijn de belangrijkste financiële gevolgen die zich bij een herindeling voordoen?'

Het beantwoorden daarvan biedt de herindelingspartners de kans om tijdens het herindelingsproces, desgewenst gericht te sturen op de financiële effecten die in dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten worden geconstateerd. Zo kan het (nieuwe) beleid van de nieuwe gemeente beter worden bepaald en wordt inzicht gekregen in de bouwstenen van de op te stellen begroting van de nieuwe gemeente. Verder kunnen de in dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten gesignaleerde risico's die zich kunnen voordoen tijdens het transformatieproces tot één nieuwe gemeentelijke organisatie, door hun bekendheid beter worden beheerst en/of in een gewenste richting worden bijgebogen. Vanuit dit perspectief van stuurbaarheid biedt herindeling en het bijbehorende proces tevens de uitdaging om de aandienende kansen en mogelijkheden voor de nieuwe gemeente te verzilveren¹.

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de effecten van een herindeling op de algemene uitkering van het gemeentefonds. Vervolgens wordt een berekening gegeven van de inkomsten uit de (tijdelijke) verdeelmaatstaf herindeling, waarna een beeld wordt geschetst van de herindelingeffecten op de belastingtarieven. Ten slotte volgen een beschrijving van de werkwijze van het financiële toezicht bij herindeling en enkele algemene aandachtspunten die van belang zijn om de herindeling ook financieel te laten slagen. Het hoofdstuk rondt af met aanbevelingen. In bijlage 1 zijn bovendien een literatuuroverzicht en internetlinks over het onderwerp herindeling opgenomen.

2.2 Herindeling en de algemene uitkering

Vershil algemene uitkering vóór en na herindeling

Om de algemene uitkering van een herindelingsgemeente te kunnen berekenen moeten de eenheden van de verdeelmaatstaven worden bepaald. Dit gebeurt veelal door optelling van de maatstaven van de herindelingspartners. Maar in een aantal gevallen is het de uitkomst van een formule of een herberekening door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In bijlage 10 staan de eenheden van de maatstaven vermeld die speciaal voor dit financiële onderzoek naar herindelingsvarianten zijn herberekend. Via deze (her)berekende eenheden is de algemene uitkering voor de twee herindelingsvarianten becijferd.

Tabel 2.2.1 Mutatie algemene uitkering bij de twee herindelingsvarianten

Herindelingsvariant	Vershil absoluut x €1.000	Vershil in %	verschil per inwoner
Goeree-Overflakkee	-1.301	-3,01	-27
Dirksland, Middelharnis, Oostflakkee	-871	-2,62	-24

Uit tabel 2.2.1 blijkt dat de algemene uitkering van alle herindelingsvarianten lager is dan de optelsom van de algemene

¹ Tip 1 van de top 10-aanbevelingen uit de brochure Inspelen op herindelingeffecten, ministerie van BZK, juni 1997.

uitkeringen van de herindelingspartners. De daling van de algemene uitkering kan in belangrijke mate worden verklaard doordat bij de herindelingsvarianten het vaste bedrag straks maar éénmaal wordt ontvangen, terwijl nu de verschillende herindelingspartners dit bedrag nog ieder apart hebben. Voor een gedetailleerde opbouw van de vergelijking tussen de algemene uitkering van de huidige gemeenten en de herindelingsvarianten wordt verwezen naar bijlage 11A tot en met 11F. Voor alle duidelijkheid: een nieuwe gemeente krijgt een even hoge algemene uitkering als vergelijkbare andere gemeenten met dezelfde structuurkenmerken.

Ontwikkelingen aan de lastenkant

Nu duidelijk is hoe de algemene uitkering zich ontwikkelt, dringt zich de vraag op welke lasten er op kortere of langere termijn (vanzelf) zullen of (bewust) kunnen dalen om baten en lasten in evenwicht te houden. Allereerst zal een relatie gelegd kunnen worden tussen de terreinen waarop zich de daling van de algemene uitkering voordoet. Meest in het oogspringend is dit de daling van het vaste bedrag. De hiermee corresponderende lasten blijken als gevolg van de afname van het aantal gemeenten weg te vallen. Het betreft hier onder meer lasten als gevolg van besparingen op bestuurskosten (raad, college, griffie, rekenkamer, gemeentesecretaris, enzovoorts), die na een herindeling immers minder gemaakt zullen worden. Als gevolg van wachtgeldverplichtingen kan de besparing mogelijk wat vertraagd worden gerealiseerd.

De praktijk leert dat ook op het terrein van het personeel zich belangrijke ontwikkelingen kunnen voordoen, die in dit kader vragen om een nadere beschouwing. Aan de ene kant biedt een herindeling de gelegenheid kosten- en schaalvoordelen te realiseren door uitvoeringsprocessen efficiënter in te richten en door de gemeentelijke organisatie goed te laten aansluiten op de omvang van de nieuwe gemeente. Aan de andere kant doen er zich ook lastenstijgingen voor die te maken hebben met de (kansen tot) kwalitatieve ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie. Zo komen er soms nieuwe taken op de gemeente af, worden de herindelingspartners gedurende het herindelingsproces veelal ambitieuzer of moet het functieniveau van het personeel worden opgeschaald.

Een vergelijking met bestaande en vergelijkbare gemeentelijke organisaties kan in dit kader behulpzaam zijn bij het inschatten van de formatieomvang van de nieuwe gemeente en de bijbehorende loonsom. De herindelingsvarianten kunnen het beste vergeleken worden met gemeenten uit dezelfde groottegroep.

In tabel 2.2.2 staat aangegeven hoe groot de gemiddelde formatieomvang per 1000 inwoners is van gemeenten uit een vergelijkbare groottegroep en groep van gemeenten met dezelfde sociale structuur en centrumfunctie voor de huidige gemeenten en de vier afzonderlijke herindelingsvarianten (stand december 2007) en de daarbij horende gemiddelde loonsom per formatieplaats (stand december 2007). Hierbij is geen rekening gehouden met verschillen in uitbesteding, de inzet van personeel van derden, enzovoorts. In deze cijfers zijn de formaties van Gemeenschappelijke Regelingen dus niet meegenomen.

Tabel 2.2.2 Vergelijking formatieplaatsen en loonsom voor de huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten

Herindelingsvarianten	Huidig gemiddelde aantal formatieplaatsen per 1.000 inwoners	Indicatief aantal formatieplaatsen conform vergelijkbare groottegroep	Indicatief aantal formatieplaatsen conform vergelijkbare sociale structuur-centrumfunctie	Huidige gemiddelde loonsom	Indicatieve gemiddelde loonsom conform de groottegroep
Goeree-Overflakkee	6,3	6,8	6,3	38.703	40.354
Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	6,0	6,8	6,3	38.211	40.354
Dirksland	5,9	6,2	6,3	37.316	39.978
Goedereede	7,0	6,5	6,3	40.025	39.725
Middelharnis	5,7	6,5	6,3	37.712	39.725
Oostflakkee	6,8	6,5	6,8	39.576	39.725

Dit komt neer op een indicatie voor de streefformaties van herindelingsvarianten die hoger ligt dan de per december 2007 geregistreerde formatie van de betrokken gemeenten samen. De herindelingsvariant 2 DMO heeft de laagste feitelijke formatie. Dat komt door het relatief lage aantal formatieplaatsen bij zowel Dirksland te weten 5,9 per 1.000 inwoners als bij Middelharnis (5,7). Goedereede heeft een relatief hoge formatie (7,0), hetgeen volgens de gemeente samenhangt met het gegeven dat deze gemeente als enige op het eiland een gemeentelijk zwembad heeft. Zie hoofdstuk 6 en bijlage 9 voor meer informatie.

Aanbeveling

Gebruik de herindeling om gericht te kijken waar efficiencyvoordelen te realiseren zijn, via bijvoorbeeld herstructurering van functies/taken en verbeteren van automatisering. Koersen op het realiseren van efficiencyvoordelen via bijvoorbeeld het plan van aanpak, is belangrijk om de herindeling kwalitatief en financieel te laten slagen. De ervaring leert dat onvoldoende sturing hierop tot lastenstijging kan leiden, zeker als men als nieuwe gemeente de ambitie heeft bestaand beleid wellicht te intensiveren dan wel nieuwe zaken op gang wil brengen.

2.3 Frictiekosten en tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

Frictiekosten

Uit diverse onderzoeken bij heringedeelde gemeenten blijkt dat gemeenten meer lasten aan de herindeling toeschrijven dan bedrijfseconomische principes rechtvaardigen. Zo bracht nauwkeurige beoordeling van de frictiekosten van een achttal herindelingen in Overijssel de Raad voor de Financiële Verhoudingen (Rfv) in 2003 nog tot de conclusie dat daar de volledig aan de herindeling toegerekende lasten inderdaad voor 100% gedekt kunnen worden uit de verdeelmaatstaf herindeling². Daarnaast concludeerde de Rfv dat de gedeeltelijk toegerekende lasten gemiddeld voor die acht gemeenten voor 36% worden gedekt. Overigens verschilden die dekkingspercentages tussen de gemeenten onderling aanzienlijk. De oorzaken daarvan moeten gezocht worden in factoren als verschillend eigen beleid met betrekking tot de aanpak, verschillende (historisch gegroeide) omstandigheden en dergelijke. In het globale verdeelstelsel van het gemeentefonds worden die factoren niet meegewogen. Voor 2009 en later is de tijdelijke verdeelmaatstaf verruimd, in die zin dat er een hoger bedrag wordt uitgekeerd dan voorheen.

² Advies Financiële gevolgen gemeentelijke herindeling, Rfv, 2003. Zie ook: Investeren in verandering: een onderzoek naar de kosten die worden gemaakt bij gemeentelijke herindeling, A. de Lange, Enschede, 2001.

Op basis van de hiervoor genoemde onderzoeken is het aan te bevelen voor de beoordeling van de frictiekosten te werken met de volgende driedeling³:

'(Nagenoeg) geheel' behorend tot de frictiekosten zijn lasten als gevolg van de herindeling die het karakter hebben van tijdelijke extra lasten die zonder herindeling niet of nauwelijks zouden zijn voorgekomen. Te denken valt aan extra kosten van voorbereiding herindeling, organisatieonderzoek, integratie beheerplannen, afstemming beleidsvelden, voorlichting, wachtgelders, boventalligen, garantiesalarissen⁴, woon-werkverkeer, functiewaardering, extra opleidingen, verhuizing en tijdelijke voorzieningen voor huisvesting in afwachting van definitieve huisvesting. Als door de inzet van eigen personeel de reguliere werkzaamheden noodzakelijkerwijs door inhuur van derden dan wel door overwerkuren van eigen personeel gecompenseerd moest worden, dan horen deze lasten ook te worden meegenomen als *'(nagenoeg) geheel'* behorend tot de frictiekosten.

'In niet onbelangrijke mate' behorend tot de frictiekosten zijn lasten als gevolg van de herindeling die tot het normale patroon van een gemeente horen, maar die nu in tijd naar voren worden gehaald en/of waarbij het plausibel is dat er sprake is van kapitaalvernietiging (van nog niet afgeschreven kapitaalgoederen). Te denken valt aan lasten als automatisering, versneld afsluiten archief, integratie brandweer, komborden, plattegronden, promotieborden, ontwikkelen huisstijl en dergelijke. Ook de tijdelijke extra lasten voor werving en selectie van nieuw personeel valt onder deze categorie.

'(Nagenoeg) niet' behorend tot de frictiekosten zijn lasten als gevolg van de herindeling die behoren tot de nieuwe schaalgrootte van de gemeente dan wel gekenmerkt worden door een grote mate van beleidsvrijheid. Immers, vergelijkbare gemeenten hebben deze lasten ook dan wel de gemeente had ook de vrijheid om de lasten niet te nemen. Te denken valt aan een stijging van personeelslasten vanwege opschaling van personeel en/of personeelsuitbreiding, kantinekosten, daling van de algemene uitkering, gemiste OZB-baten, hogere subsidies, hogere onderhoudsniveaus, aanpassen afschrijvingsmethodieken en dergelijke. Ook de voorbereiding van de herindeling door eigen personeel en de wegvallende werkuren vanwege periodieke voorlichting aan het eigen apparaat worden niet meegenomen als frictiekosten, althans in zoverre dit niet leidde tot inhuur van derden. Immers, er zijn dan geen extra lasten geweest. De structurele lasten van nieuwe huisvesting (gemeentehuis en gemeentewerf) worden eveneens beoordeeld als *'(nagenoeg) niet'* behorend tot de frictiekosten. Immers, het zijn geen tijdelijke extra lasten en ook vele vergelijkbare gemeenten met nieuwbouw hebben dit soort structurele lasten.

Volgens de commissie Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten behoren frictiekosten voorafgaand aan de herindeling verantwoord te worden ten laste van de exploitatie van de herindelingspartners. Door deze verantwoordingswijze zullen de frictiekosten als vermindering van de algemene reserve terecht komen bij de nieuwe gemeente⁵.

³ Rapport van een inventarisatie van frictiekosten bij gemeentelijke herindeling, BZK, IFLO, 1999.

⁴ Wachtgelders, boventalligen en garantiesalarissen voor zover geen sprake is van bijvoorbeeld een gelijktijdig doorgevoerde reorganisatie.

⁵ Vraag & antwoordrubriek commissie BBV, deel 9, vraag 7.

Op basis van het vorenstaande kan worden geconcludeerd dat iedere herindeling zijn eigen bijzonderheden kent. Het is daarom goed om een raming op te stellen van de frictiekosten en een budgetverantwoordelijke daarvoor aan te wijzen, zowel voor de periode voorafgaand aan de herindeling als daarna. Confronteer deze raming met de opbrengst van de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling.

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

Bij de beoordeling van de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling formuleerde de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) de volgende uitgangspunten die aangeven waarvoor deze maatstaf is bedoeld:

- Bij samenvoeging van gemeenten daalt de algemene uitkering tot het niveau van al bestaande gemeenten van gelijke grootte. De daling maakt daarom geen onderdeel uit van de lasten die verbonden zijn aan herindeling.
- Nieuwe lasten die gerelateerd zijn aan de grootte van de nieuwe gemeente (bijvoorbeeld als gevolg van hogere salarisschalen) worden niet aan de herindeling toegerekend.
- De voorbereiding en de implementatie van de nieuwe organisatie hebben noodzakelijke, incidentele lasten tot gevolg. Deze zogenaamde frictiekosten worden gerekend tot de lasten van herindeling. Het gaat hier om lasten die zonder herindeling niet gemaakt zouden zijn en die per definitie extra en tijdelijk zijn.

In 2003 werd door de Raad voor de financiële verhoudingen op basis van een onderzoek geconcludeerd dat de toen geldende compensatie voor de frictiekosten via de verdeelmaatstaf herindeling voldeed. De berekeningswijze is per 1 januari 2009 verruimd, conform het door het kabinet geaccordeerde voorstel van de Taakgroep gemeenten (commissie D'Hondt). De gemeenten ontvangen daardoor een hoger bedrag voor de verdeelmaatstaf herindeling dan voorheen.

De herindelingsvarianten komen na de herindeling die vooralsnog wordt beoogd per 1 januari 2011 in aanmerking voor de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling. Om een indicatie te geven is de omvang van deze maatstaf op basis van het aantal inwoners per 1 januari 2009 berekend. In tabel 2.3.1 staat aangegeven wat dat voor de twee herindelingsvarianten bij een herindeling per 1 januari 2011 oplevert. Het bedrag zal volgens het 40-20-20-20% betaalschema in de achtereenvolgende jaren tot uitkering komen. In bijlage 12 wordt gedetailleerd inzichtelijk gemaakt hoe de tijdelijke verdeelmaatstaf wordt berekend. De opbrengst van deze tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling wordt vooral bepaald door het aantal gemeenten dat wordt heringedeeld en het aantal inwoners dat daarbij betrokken is.

De tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling zou op basis van de inwonersgegevens 2009 (op basis van de uitkeringsfactor 2013, te weten 1,503 conform de septembercirculaire 2009) uitkomen op de volgende bedragen.

Tabel 2.3.1 Berekening tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling bij herindeling per 1 januari 2013

Herindelingsvarianten	Totale opbrengst tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	
	in absolute bedragen x € 1	bedragen per inwoner x € 1
Goeree-Overflakkee	12.534.821	262
Dirksland, Middelharnis, Oostflakkee	8.231.706	227

Deze bedragen zouden voldoende moeten zijn om de lasten van de zogenaamde frictiekosten op te vangen. Indien de uitkeringsfactor wijzigt, dan wijzigt ook de opbrengst van de verdeelmaatstaf herindeling.

Aanbeveling

Raam de frictiekosten zowel voor de periode voorafgaand aan als na het moment van herindeling, benoem steeds een budgetverantwoordelijke en confronteer de raming met de opbrengst van de verdeelmaatstaf herindeling.

2.4 Mogelijke effecten van de herindeling op de woonlasten

Door de herindeling zullen de verschillen in de belastingtarieven tussen de herindelingspartners geharmoniseerd moeten worden. De Wet algemene regels herindeling (arhi) geeft op dat gebied in de artikelen 28 tot en met 30 voorschriften. Wat betekent dit in de praktijk voor de belastingtarieven?

Als eerste nemen wij daartoe de OZB onder de loep. Wij gaan er hierbij van uit dat de nieuwe gemeente een gelijkblijvend ambitieniveau als vertrekpunt heeft. Op basis daarvan is een besluit om de totale OZB-opbrengst van de nieuwe gemeente gelijk te houden, aangevuld met een eventuele prijsindexatie, aannemelijk en in de praktijk veel voorkomend. De volgende stap is dan de bepaling van het uniforme percentage van de WOZ-waarde in de nieuwe gemeente. Hierbij werkt een percentage van de WOZ-waarde dat sterk afwijkt natuurlijk zwaarder door in het geharmoniseerde uniforme percentage van de WOZ-waarde van de nieuwe gemeente. Dit resulteert dan voor de ene gemeente in een lastenstijging en voor de andere gemeente in een daling.

In de volgende tabel is berekend wat de mutatie in de woonlasten zou zijn geweest als de twee herindelingsvarianten op 1 januari 2010 tot stand zouden zijn gekomen. Hierbij is uitgegaan van eenzelfde totale opbrengst bij de herindelingsvarianten als het totaal aan OZB-opbrengst, rioolheffingen en reinigingsrechten voor de woningen bij de afzonderlijke gemeenten.

Mutatie woonlasten 2010 voor de verschillende herindelingsvarianten (x € 1 per inwoner)

Gemeenten	Mutatie OZB-percentage				Mutatie riool- en reinigingsrecht			
	WOZ-waarde woningen* (x € 1 miljoen) (1)	OZB-% woningen* (2)	OZB-opbrengst woningen (3=1x2) (3)	Mutatie OZB-percen-tage in %	Reinigingsrecht meerpersoons-huishouden*	Mutatie Reinigings-recht meerper-soonshuis-houden	Rioolrecht meerper-soonshuis-houdens*	Mutatie Rioolrecht
Dirksland	810	0,0917	742.770	-5,3	242	2,9	289	-25,3
Goedereede	1.847	0,0824	1.521.928	5,4	294	-15,3	181	19,3
Middelharnis	1.738	0,0742	1.289.596	17,1	228	9,2	177	22,0
Oostflakkee	904	0,1160	1.048.640	-25,1	240	3,8	279	-22,6
Nieuw: Goeree-Overflakkee	5.299	0,0869	4.602.934		249		216	
Dirksland	810	0,0917	742.770	-2,7	242	-2,9	289	-19,7
Middelharnis	1.738	0,0742	1.289.596	20,3	228	3,1	177	31,1
Oostflakkee	904	0,1160	1.048.640	-23,1	240	-2,1	279	-16,8
Nieuw: Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	3.452	0,0893	3.081.006		235		232	

* Op basis van opgaven gemeenten.

Uit de tabel blijkt dat in 2010 voor de huidige gemeenten de OZB-percentages het hoogst zijn in Oostflakkee, het reinigingsrecht het hoogste is in Goedereede (€ 294) en het rioolrecht het hoogste is in Dirksland (€ 289).

De stijging in de OZB-percentages voor woningeigenaren bij een eventuele herindeling op basis van de gegevens 2010 zou in de herindelingsvarianten Goeree-Overflakkee het grootst zijn voor Middelharnis (een stijging van 17%). Daarnaast stijgt in Middelharnis in beide herindelingsvarianten het rioolrecht voor Middelharnis het meest: respectievelijk 22% en 31%. Ook voor het reinigingsrecht zou de stijging in beide varianten het hoogste uitpakken voor Middelharnis. De OZB-percentages zouden in beide varianten het meeste dalen voor Oostflakkee, namelijk 25 en 23%.

Het besluit over de OZB-percentages en de tarieven riool en reiniging na herindeling is uiteraard ter bepaling van de nieuwe raad. De ontwikkeling van deze percentages en tarieven kunnen worden beïnvloed door beleidskeuzes. Denk aan beleidsintensiveringen, een nieuw rioleringsplan of bij de reinigingsrechten aan de toekomstige wijze van inzameling of de afloop van de huidige inzamelingscontracten.

Vanzelfsprekend zullen als gevolg van hertaxaties en tariefmutaties de harmonisatie-effecten bij de bij de herindeling betrokken gemeenten in de komende jaren wijzigen. Zo worden de mutaties OZB-opbrengst bij de woningen deels veroorzaakt door waardeverschil tussen de woningen en deels door verschil in OZB-percentages.

Vorbereiding van de harmonisatie van belastingenverordeningen voorafgaand aan de herindeling is aan te bevelen. Volledige harmonisatie van de OZB-percentages tussen nu en een beoogde herindelingsdatum ligt echter minder voor de hand. Als tussenoplossing kan daar waar mogelijk worden gekozen voor het naar elkaar toegroeien van de OZB-percentages.

Het effect van de herindeling op de OZB-lasten voor de burgers is in beeld gebracht in de volgende tabel voor fictieve woningen met WOZ-waarde van respectievelijk € 200.000, € 250.000 en € 300.000.

Tabel Mutatie woonlasten voor eigenaren woning (* WOZ-waarde X 1.000)

Gemeenten	OZB-waarde			reinigingsrecht meerpersoons huishoudens	rioolrecht meerpersoons huishoudens	Totale woonlasten			Verschil in %		
	WOZ-waarde van					WOZ-waarde van			WOZ-waarde van		
	200*	250*	300*			200*	250*	300*	200*	250*	300*
Dirksland	183	229	275	242	289	714	760	806	-10,6	-10,3	-9,9
Goedereede	165	206	247	294	181	640	681	722	-0,1	0,1	0,5
Middelharnis	148	186	223	228	177	553	591	628	15,5	15,5	15,7
Oostflakkee	232	290	348	240	279	751	809	867	-14,9	-15,7	-16,3
G-O	174	217	261	249	216	639	682	726			
Dirksland	183	229	275	242	289	714	760	806	-9,6	-9,2	-8,8
Middelharnis	148	186	223	228	177	553	591	628	16,7	16,9	17,1
Oostflakkee	232	290	348	240	279	751	809	867	-14,0	-14,7	-15,2
DMO	179	223	268	235	232	646	690	735			

Uit deze tabel blijkt dat eigenaren van een woning in de herindelingsvariant Goeree-Overflakkee in de gemeenten Dirksland en Oostflakkee over het algemeen minder aan woonlasten gaan betalen, in de gemeente Goedereede vrijwel hetzelfde blijven betalen en in de gemeente Middelharnis beduidend meer gaan betalen aan woonlasten. In de herindelingsvariant DMO gaan de gemeenten Dirksland en Oostflakkee minder betalen aan woonlasten en de gemeente Middelharnis meer.

Aanbeveling

Bereid de harmonisatie van de belastingenverordeningen voorafgaand aan de herindeling voor. Harmonisatie van de OZB-percentages tussen nu en de herindelingdatum is echter minder voor de hand liggend. Als tussenoplossing kan, daar waar mogelijk, worden gekozen voor het naar elkaar laten toegroeien van de OZB-percentages.

Analyseer welke verschillen er ter grondslag liggen aan het verschil in tarieven tussen de herindelingspartners. De hoogte van de bestaande tarieven zijn immers het gevolg van beleidskeuzen die eerder zijn gemaakt.

2.5 Het financiële belang van de nieuwe gemeente

Het financieel toezicht bij herindeling dat door de provincie Zuid-Holland op grond van de Wet arhi zal worden ingesteld op mogelijk de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee na eventuele vaststelling van het herindelingsontwerp, is erop gericht 'potverteren' te voorkomen door het belang van de nieuwe gemeente te beschermen. De provincie toetst via dit specifieke herindelingstoezicht de financiële besluiten van de herindelingspartners preventief. De provincie zal met de besturen van de vier genoemde gemeenten afspraken maken over de wijze waarop het herindelingstoezicht in praktische zin wordt ingevuld. De provincie toetst of financiële besluiten niet strijdig zijn met het financiële belang van de nieuwe gemeente.

2.6 Overige financiële aandachtspunten bij herindeling

Het proces van gemeentelijke herindeling kent verschillende fasen binnen een tweetal deelprocessen. Allereerst is er het arhi-proces dat wordt geregeld door de gelijknamige wet, en dat de fasen initiatief, ontwerp, vaststelling en begeleiding van de uitvoering onderscheidt. De gemeenten komen door een herindeling in een overgangssituatie terecht en hier voltrekt zich het herindelingsproces met de volgende fasen: invloedsoefening op het arhi-proces, voorbereiding en invoering (= de feitelijke herindeling met de periode daarna).

De herindeling is pas definitief als de desbetreffende herindelingswet door de Tweede en de Eerste Kamer is aangenomen. Wel blijkt in de praktijk dat na de afronding van de ontwerpfase van het arhi-proces door de provincie in samenspraak met de gemeenten, de voorbereidingsfase van het herindelingsproces concreet ingevuld gaat worden. Deze fase houdt in inventariseren, afstemmen en regelen zowel voorafgaand, maar ook volgend op de dag van de herindeling. Een aantal publicaties kan de gemeenten die bij een herindeling betrokken zijn daarbij tot hulp dienen. Allereerst de in 2005 herziene handleiding Gemeentelijke herindeling van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) alsmede de Handreiking administratief-organisatorische aspecten van gemeentelijke herindeling van de provincie Zuid-Holland van 2009. Daarnaast heeft het ministerie van BZK in 2008 een brochure Handvatten voor gemeentelijke herindeling

samengesteld op basis van een verkenning onder een achttal recent gefuseerde gemeenten. Aan de hand van deze publicaties alsmede diverse rapporten over financiële effecten van herindeling bij individuele gemeenten worden de navolgende financiële aandachtspunten naar voren gebracht die tijdens het herindelingsproces voor de herindelingsgemeenten alsmede de mogelijke herindelingsvarianten van belang zijn.

Harmonisatie financieel beleid

In hoofdstuk 3 van dit financieel onderzoek wordt een beeld geschetst van de financiële positie van de herindelingspartners en de nieuwe gemeenten. Op onderdelen verschilt het financiële beleid van de herindelingspartners. Wij adviseren daarom om zo mogelijk in de resterende tijd tot aan een eventuele herindeling het financiële beleid van de herindelingspartners te harmoniseren, waardoor in de komende periode het onderling vergelijkbaar maken wordt bevorderd. Dit verbetert ook het zicht op de toekomstige financiële positie van de nieuwe gemeente. Door dit soort vormen van harmonisatie komen de herindelingspartners als het ware schoon over.

Deze harmonisatie heeft natuurlijk wel effecten op de financiële positie, in casu de reservepositie van de individuele herindelingspartners, maar het betreft hier veelal effecten die vroeg of laat onontkoombaar zijn. Bovendien vergemakkelijkt het straks, zowel de consolidatie van de eindbalans van oude gemeenten tot de beginbalans van de nieuwe gemeente als het opstellen van de eerste begroting van de nieuwe gemeente. Belangrijke terreinen waarop harmonisatie in meer uniformiteit voor de nieuwe gemeente moet resulteren, zijn:

- waarderingsgrondslagen (historische kostprijs);
- activerings- en passiveringsmethoden (activering van personele lasten via tijdschrijven, immateriële activa, BTW, stille reserves (gemeentehuizen));
- afschrijving (start, duur);
- inventarisatie en afdekking risico's;
- omvang en inzet van de reserves in de exploitatie;
- nieuw beleid in casu de voortzetting van de (grote) projecten van de herindelingspartners alsmede de verwerking/inspanning van de financiële gevolgen hiervan in de meerjarenraming.

Een praktische aanpak voor de harmonisatie van het financiële beleid is het vergelijken van de verordeningen op grond van artikel 212 van de Gemeentewet van de herindelingspartners alsmede van de daaruit voortvloeiende nota's. Voor verdere details over de harmonisatie en integratie van het financiële beleid en beheer wordt verwezen naar de genoemde handreikingen, ervaringen van andere gemeenten en bijlage 3.

Overige harmonisaties

Naast de harmonisatie van het financiële beleidsterrein en de financiële gevolgen daarvan, doen zich ook op andere terreinen harmonisatieverschijnselen voor. Enkele opvallende zaken met bijzondere aandacht voor de financiële gevolgen worden hier genoemd.

Beheer en onderhoud

Het is van belang dat beheer en onderhoud bij de herindelingspartners goed op orde is. Inventariseer daarom achterstanden niet alleen bij het onderhoud van de kapitaalgoederen, maar ook bij de archieven, de financiële- en personeelsadministratie, de bestemmingsplannen enzovoorts. De ervaring leert dat het wegwerken van het achterstallig onderhoud bij de gemeentelijke kapitaalgoederen of het inlopen van een archiefachterstand gepaard kan gaan met omvangrijke investeringen.

Verder zorgt actueel inzicht in administraties ervoor dat geen onbekende risico's worden gelopen. Voorbereiding van onderhoudsplannen voor de kapitaalgoederen van de nieuwe gemeente is gezien het financiële belang ervan ook sterk aan te bevelen. Aan de actuele situatie van het onderhoud van de kapitaalgoederen bij de herindelingspartners wordt aandacht besteed in hoofdstuk 3.

Harmonisatie gemeentelijke beleidsterreinen

In de voorbereidingsfase van het herindelingsproces zal via een projectorganisatie op alle gemeentelijke beleidsterreinen de herindeling voorbereid worden. De twee genoemde handreikingen kunnen hier een goede leidraad bij vormen. In werkgroepen zal na inventarisatie en afstemming via concrete acties als het voorbereiden van verordeningen, reglementen, vertegenwoordigende benoemingen, (beleid-) en beheerplannen enzovoorts de nieuwe gemeente vorm krijgen. De financiële gevolgen daarvan vinden hun weerslag in de begroting. Omdat de nieuwe raad pas kort voor het moment van herindeling wordt gekozen zal de eerste begroting van de nieuwe gemeente veelal weinig nieuw beleid omvatten. Vandaar dat de ramingen van de nieuwe gemeente vaak een optelling van de ramingen van de herindelingspartners zijn. Daar waar dit afwijkt van dit overheersende patroon, is het van belang een reële inschatting te maken van de financiële gevolgen.

Gemeenschappelijke regelingen

Herindeling kan resulteren in de uittreding uit gemeenschappelijke regelingen of andere samenwerkingsverbanden waaraan de herindelingspartners deelnemen. De Wet arhi geeft voor gemeenschappelijke regelingen voorschriften. Binnen zes maanden (verlenging van deze termijn van orde is mogelijk) dienen de deelnemers aan de regeling daartoe een voorziening te hebben getroffen. Ga daarom voorafgaand aan de herindeling aan de hand van het overzicht verbonden partijen na welke organisaties het hier betreft en treed daarmee in overleg om de hoogte van de uittredinglasten te bepalen. Uitgangspunt hierbij is dat de overblijvende gemeenten in het samenwerkingsverband geen financieel nadeel van de uittreding mogen ondervinden en dat de schade, die rechtstreeks het gevolg is van de uittreding, voor rekening van de uittredende partij komt. Van het samenwerkingsverband en de overblijvende deelnemers daarentegen mag worden verlangd, dat zij tijdig adequate maatregelen treffen, om de financiële gevolgen van de uittreding te beperken en op te vangen. De uittredende herindelingspartners kunnen daarbij denken aan het bepalen van een goed moment van uittreding, het overnemen van boventallig personeel of het op contactbasis afnemen van de uren aan overcapaciteit. Een beleid gericht op het beperken van de uittredingskosten kan hierbij lastenbesparend werken.

Aanbevelingen

Harmoniseer in de periode tot aan de herindeling het financiële beleid. Dit bevordert de onderlinge vergelijkbaarheid van de herindelingspartners en vergemakkelijkt de opstelling van zowel de eerste begroting als de beginbalans van de nieuwe gemeente. De financiële effecten van deze harmonisatie komen ten laste of ten gunste van de reservepositie. Deze harmonisatie is onder meer van belang bij de activeringsmethoden, de afschrijving, de afdekking van risico's, de inzet reserves en het nieuwe beleid. Een praktische aanpak voor de harmonisatie van het financiële beleid is het vergelijken van de verordeningen op grond van artikel 212 van de Gemeentewet van de herindelingspartners alsmede van de daaruit voortvloeiende nota's.

Inventariseer eventuele achterstanden op het terrein van beheer en onderhoud, zodat dit voor de nieuwe gemeente zo veel mogelijk op orde is. Het betreft hier terreinen als kapitaalgoederen, bestemmingsplannen, archieven en administraties.

Bepaal vóór de herindeling aan de hand van het overzicht verbonden partijen bij welke gemeenschappelijke regelingen of andere organisaties uittreding noodzakelijk is. Treed hiermee tijdig in overleg om de hoogte van de uittredingslasten te bepalen. Besteed daarbij ook veel aandacht aan lastenbeperkende maatregelen.

Het besluit over de OZB-percentages na herindeling is uiteraard ter bepaling van de nieuwe raad.

Vorbereiding van de harmonisatie van belastingverordeningen voorafgaand aan de herindeling is aan te bevelen. Harmonisatie van de OZB-percentages tussen nu en de herindelingsdatum ligt echter minder voor de hand. Als tussenoplossing kan daar waar mogelijk worden gekozen voor het naar elkaar toegroeien van de OZB-percentages.

3 WAARDERING VAN EN ONTWIKKELINGEN IN DE FINANCIËLE POSITIE VAN DE GEMEENTEN DIRKSLAND, GOEDEREDE, MIDDELHARNIS, OOSTFLAKKEE EN DE HERINDELINGSVARIANTEN

3.1 Inleiding

Eerst willen we nog een aantal relevante ontwikkelingen onder de aandacht brengen waar rekening mee moet worden gehouden bij de toekomstige begrotingen en meerjarenramingen, omdat deze ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op de hoogte van de structurele baten en/of lasten. De financiële gevolgen van deze ontwikkelingen zijn niet gekwantificeerd en maken dus ook geen deel uit van het hierna gegeven beeld van de financiële positie van de in dit onderzoek betrokken gemeenten.

Economische crisis/recessie.

In zijn algemeenheid wordt opgemerkt dat de economische crisis en de ingezette recessie ook gevolgen zullen hebben voor de financiële positie van de bij dit onderzoek betrokken gemeenten. In de begrotingscirculaire 2010-2013 van Gedeputeerde Staten (GS) van Zuid-Holland hebben GS opgemerkt dat de consequenties van de economische recessie te merken zullen zijn in de inkomsten uit het gemeentefonds, specifieke uitkeringen en de eigen baten en lasten. Voorbeelden van de eigen baten en lasten zijn op termijn hogere bijstandslasten door de oplopende werkloosheid, minder baten uit bouwleges door verminderde bouwactiviteiten, minder dividend en lagere opbrengsten gebruikersheffing van niet-woningen door leegstand, enzovoort.

In artikel 203, lid 1, van de Gemeentewet is bepaald dat de begroting naar het oordeel van GS in evenwicht dient te zijn of als dat niet het geval is de meerjarenraming aannemelijk dient te maken dat dit evenwicht in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht. Wanneer het evenwicht naar het oordeel van GS niet tot stand zal worden gebracht, behoeven de begroting evenals de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen de goedkeuring van GS.

Dit impliceert tevens dat als medeoverheden lasten naar voren gaan halen, bijvoorbeeld door activiteiten/investeringen die toch al op de rol staan in een eerder begrotingsjaar uit te gaan voeren, het voornamelijk gaat om een verschuiving van lasten tussen jaren. Verwacht mag worden dat ook dan over een meerjarige periode bezien, in casu de meerjarenraming behorende bij de begroting 2010, het duurzaam financieel evenwicht niet in gevaar komt.

Omdat medeoverheden voor grote activiteiten/investeringen veelal ook al een bestemmingsreserve hebben gevormd, zullen de extra (incidentele) lasten van het naar voren halen (deels) kunnen worden gedekt door onttrekkingen aan opgebouwde reserves. Voor dat deel zullen ze dus ook niet negatief doorwerken in het geraamde resultaat na bestemming in de begroting. Daarbij wordt een appel gedaan op de verantwoordelijkheid voor de financiële positie om bij een eventuele aanspraak op de (algemene) reserves ook de gevolgen voor het weerstandsvermogen te betrekken.

Verder is de grondexploitatie een belangrijk onderwerp in het geheel. De gemeenten lopen de nodige risico's binnen de grondexploitatie. Van belang is dat tijdig inzicht wordt gegeven in de reële verwachtingen van de grondexploitatie en dat op tijd maatregelen worden genomen om verliezen te voorkomen of deze in ieder geval te beperken. Voor wat de actieve grondexploitatie betreft, wordt ervan uitgegaan dat er als gevolg van het

vervroegen van activiteiten/investeringen en het daarbij inzetten van grondexploitatie-reserves als eenmalig dekkingsmiddel geen tekorten in de grondexploitatie zullen ontstaan.

Op 6 juli 2009 heeft de Staatssecretaris van BZK in een brief aan de Tweede Kamer nader uiteengezet hoe kan worden omgegaan met het ramen van de algemene uitkering in de jaren 2012 en verder. Ook gaat de staatssecretaris in op de situaties waarin repressief dan wel preventief toezicht van toepassing zal zijn.

In de zogeheten septembercirculaire gemeentefonds 2009 wordt opnieuw aandacht besteed aan de gevolgen voor de ontwikkeling van het gemeentefonds voor de periode na 2011. De fondsbeheerders achten het niet uitgesloten dat er voor de jaren 2012 en verder sprake zal zijn van een negatieve ontwikkeling. Komend voorjaar zal er naar verwachting meer duidelijkheid zijn over de ontwikkelingen van de overheidsfinanciën, die tijdens het bestuurlijk overleg zullen worden besproken.

Onderzoeksvragen

In dit hoofdstuk willen we de volgende vraag beantwoorden:

'Wat kan aan de hand van de begroting 2010, de meerjarenraming 2011 tot en met 2013 en de gemeenterekeningen vanaf 2004 over de financiële positie van de huidige gemeenten en de twee herindelingsvarianten worden gezegd?'

3.2 Financieel beleid

De gemeente is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor een gezond financieel beleid. Als de gemeente niet voldoet aan een aantal formele eisen (uit de Gemeentewet, het BBV en de verordeningen) dan kan er geen goed beeld worden verkregen van de financiële positie. De wetgever legt in artikel 189 van de Gemeentewet de verantwoordelijkheid voor het evenwicht in de begroting bij de raad. GS toetsen op basis van de Gemeentewet vervolgens of de begroting naar hun oordeel in evenwicht is. De begroting en de jaarrekening dienen te zijn ingericht volgens het BBV. Bij de begrotingsbeoordeling hanteren GS als toezichthouder de criteria die in het Gemeenschappelijk financieel toezichtkader 'Zichtbaar toezicht' van februari 2008 zijn vastgesteld.

Bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeente neemt de begroting een centrale plaats in. De beslissing over de wijze van toezicht hangt nauw samen met de vraag of er al dan niet sprake is van een structureel evenwichtige financiële situatie in een gemeente. Dit houdt in dat het beleid van een gemeente erop gericht moet zijn dat de structurele lasten worden gedekt door de structurele baten (= materieel evenwicht) en dat deze reëel zijn.

Het begrotingsbeleid kan niet los worden gezien van de andere elementen van het financiële beleid. Hierbij valt te denken aan het beleid op de onderdelen zoals die zijn vastgelegd in een aantal verplichte paragrafen op grond van het BBV (lokale heffingen, weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid) en overigens ook aan de verplichte verordeningen op grond van de artikelen 212, 213 en 213a van de Gemeentewet, waarin de kaders van het financiële beleid en beheer worden vastgelegd.

Samenhangend beleid op deze terreinen vormt een randvoorwaarde voor een gezonde financiële positie. Het beleid op de afzonderlijke terreinen dient onderbouwd en door de raad vastgesteld te zijn.

Hiervoor is aangegeven dat ook ons land is getroffen door de economische crisis. In overleg met de VNG, Interprovinciaal Overleg (IPO) en BZK zijn nadere afspraken gemaakt hoe in deze moeilijke financiële situatie omgegaan moet worden met het financieel toezicht op gemeenten. Zowel via de ledenbrief van de VNG van 2 juli 2009 als door de toezichthouder zijn de gemeenten hierover geïnformeerd. In het kort komt het hierop neer dat gemeenten voor 2010 een structureel sluitende begroting dienen te presenteren. Voor tekorten in het meerjarenperspectief als gevolg van de crisis kunnen gemeenten taakstellingen opnemen. Feitelijk is dan nog sprake van meerjarige tekorten. Hierdoor zouden zij niet onder het preventieve begrotingstoezicht worden geplaatst. Concrete invulling dient echter wel na 2010 plaats te vinden. Gemeenten hebben op deze wijze meer tijd om de meerjarige tekorten te dekken.

Van de drie en zeventig gemeenten in Zuid-Holland (situatie maart 2010) heeft een groot deel op deze wijze hun begroting gepresenteerd. Ook bij twee van de vier gemeenten op Goeree-Overflakkee is dit het geval. Middelharnis en Oostflakkee hebben daarbij besloten dat over de wijze van dekking van de meerjarige tekorten de nieuwe raad de desbetreffende besluiten zou moeten nemen. Dirksland en Goedereede presenteren een structureel sluitende meerjarenbegroting waarin bezuinigingen in de programma's zijn verwerkt.

3.2.1 Inrichting begroting en meerjarenraming en het BBV

In het BBV zijn voorschriften vastgelegd over de wijze waarop de begroting moet worden ingedeeld en welke informatie moet worden verstrekt. De doelstelling van dit besluit is het verbeteren dan wel versterken van het inzicht van de raad in de financiële positie. De begroting, de meerjarenraming, de jaarstukken, de uitvoeringsinformatie en de informatie voor derden dienen aan het BBV te voldoen. Ter informatie treft u in bijlage 4 een samenvatting aan van de checklisten waarin is getoetst of in de begrotingen van de vier bestaande gemeenten de in het BBV voorgeschreven onderdelen zijn opgenomen. Wij constateren dat alle gemeenten op Goeree-Overflakkee op hoofdlijnen voldoen aan het BBV. Volstaan wordt met het verwijzen naar de bijlage.

3.2.2 Het nieuwe gemeenschappelijk financieel toezichtkader

Financieel toezicht richt zich van oudsher op de sluitendheid van de begroting, maar zal zich steeds meer gaan richten op de langere termijn en de duurzaamheid van het financieel beleid. Het criterium 'duurzaam financieel evenwicht' (DFE) zal het criterium van sluitendheid van de begroting gaan vervangen. Niet de begroting voor het komende jaar, maar het integrale beeld van begroting en meerjarenraming wordt leidend voor het oordeel van de toezichthouder. Het begrip DFE zal naar verwachting ook in de Gemeente- en Provinciewet worden vastgelegd. Deze wetswijziging wordt verwacht in 2011.

Door middel van bijlage 13 wordt inzicht gegeven in aspecten waaraan gemeenten nog niet (volledig) voldoen aan het criterium DFE. Voor zover van toepassing, wordt de gemeenten in overweging gegeven hieraan aandacht te besteden bij het samenstellen van de eerstvolgende begroting/meerjarenraming. De naar het oordeel van de toezichthouder gewenste verbeteringen zijn verwoord als aanbeveling (zie paragraaf 3.14).

Ten aanzien van bijlage 13 kan het volgende worden opgemerkt:
 Bij de gemeente Dirksland beperkt de staat van incidentele baten en lasten zich voornamelijk tot lasten waar onttrekkingen aan reserves tegenover staan. Dirksland geeft zelf aan voor het overige geen relevante incidentele baten en lasten te hebben.
 De gemeente Middelharnis heeft geen actuele beheerplannen voor wegen en groen. Wel heeft Middelharnis een nota voor wegen en groen vastgesteld, "Sturen Op Beheer", waarin ze een uitspraak heeft gedaan over het gewenste kwaliteitsniveau. Op basis van inspecties is bekend dat Middelharnis voldoet aan dit niveau.
 De gemeente Dirksland heeft geen nieuw beleid opgenomen in haar begroting. Dirksland heeft daar nauwelijks financiële ruimte voor.
 De gemeente Oostflakkee heeft wel nieuw beleid opgenomen, waaronder de bouw van een nieuwe school en de renovatie van sportvelden, maar dit wordt niet afzonderlijk zichtbaar gemaakt in de begroting.
 De gemeenten Middelharnis en Oostflakkee hebben nog geen bezuinigingsmaatregelen verwerkt in hun begroting en meerjarenraming. Vanwege de economische crisis en op grond van de ten aanzien van het begrotingstoezicht 2010 gemaakte afspraken, spreekt het voor zich dat bij dit beoordelingsaspect andere scores kunnen optreden dan gebruikelijk.
 Bij de gemeenten Dirksland en Oostflakkee is de paragraaf weerstandsvermogen nog niet op orde.
 In de gemeente Middelharnis is de begroting materieel sluitend. Het structurele saldo is echter pas na een rekenexercitie vast te stellen.

3.3 Uitleg over de toegepaste werkwijze

Voor het in beeld brengen van de financiële positie van de gemeenten is gebruik gemaakt van de informatie verstrekt in de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013 van de vier gemeenten.

De volgende aspecten zijn belicht:

- weerstandsvermogen, incidenteel en structureel (paragrafen 3.4, 3.4.1 en 3.4.2)
- risico's (paragraaf 3.4.3)
- ontwikkeling algemene reserve (paragraaf 3.5)
- begrotings- en rekeningssaldi (paragraaf 3.6)
- woonlastendruk (paragraaf 3.7)
- onderhoud kapitaalgoederen (paragraaf 3.8)
- grondexploitaties (paragraaf 3.9)
- bevolkingsdaling (paragraaf 3.10)
- cyclus voor het financiële beleid en de verplichte verordeningen (paragraaf 3.11)

Daarnaast worden in paragraaf 3.12 en 3.13 de financiële positie en de ratio's verder uitgewerkt.

In paragraaf 3.14 staan de aanbevelingen.

Tenslotte worden vanaf paragraaf 3.15 de herindelingsvarianten uitgewerkt.

3.4 Weerstandsvermogen

Voor de beoordeling van de financiële positie is het noodzakelijk een beeld te vormen over de vermogenspositie. De vermogenspositie wordt beoordeeld op basis van de drie R's: reservepositie, risico's en ratio's. De reservepositie is het eigen vermogen van de gemeente dat bestaat uit de algemene - en bestemmingsreserves én de stille reserves. De voorzieningen behoren niet tot het eigen vermogen van de gemeente. Tegenover elke voorziening staat immers een verplichting. Een voorziening is dan ook niet vrij besteedbaar. De aanwezigheid van risico's

bepaalt de mate waarin weerstandscapaciteit nodig is en dus de mate waarin het eigen vermogen geblokkeerd wordt door risico's. Voor reguliere risico's, die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn, dient een voorziening te worden getroffen of een verzekering te worden afgesloten. Voor deze risico's is geen weerstandscapaciteit nodig.

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote tegenvallers te dekken, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de taken op het huidige niveau. De weerstandscapaciteit is te onderscheiden in een incidenteel en een structureel deel.

3.4.1 Incidentele weerstandscapaciteit

Onder de incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan het vermogen om onverwachte eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau. De middelen die dat vermogen kunnen bepalen zijn:

- de algemene reserve en de reserves waaraan de raad een bestemming heeft gegeven die kan worden gewijzigd;
- de in de begroting opgenomen ramingen voor onvoorziene lasten voor zover hier nog geen bestemming aan is gegeven;
- het incidentele rekeningsaldo dat nog niet aan de algemene reserve is toegevoegd en
- de stille reserves, voor zover deze op korte termijn materieel te maken zijn.

3.4.2 Structurele weerstandscapaciteit

Onder de structurele weerstandscapaciteit wordt verstaan het vermogen om onverwachte tegenvallers structureel in de begroting op te vangen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de voortzetting van de taken op het huidige niveau. De middelen die dat vermogen kunnen bepalen zijn:

- het materieel begrotingssaldo;
- de in de begroting opgenomen ramingen voor structurele (en cumulatief geraamde) onvoorziene lasten voor zover hier nog geen bestemming aan is gegeven en
- de resterende belastingcapaciteit.

3.4.3 Risico's

Naast vaststelling van de vermogenspositie en de weerstandscapaciteit is het noodzakelijk inzicht te hebben in de (financiële) risico's. De risico's relevant voor de vermogenspositie en de weerstandscapaciteit zijn die risico's die niet anderszins zijn te ondervangen.

Daarnaast gaat het om risico's die van materiële betekenis zijn voor het balanstotaal of de financiële positie. Om alle risico's in beeld te brengen is een risico-inventarisatie noodzakelijk. Het verdient aanbeveling daarbij jaarlijks een vaste systematiek te volgen om mogelijke risico's inzichtelijk te maken, beheersmaatregelen te nemen en risico's nader te kwantificeren. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan kan vervolgens de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit worden vastgesteld en nadere besluiten worden genomen over de omvang hiervan in relatie tot de vastgestelde risico's. Geïnventariseerd is of de vier gemeenten de risico's zowel systematisch/kwalitatief als kwantitatief hebben geïnventariseerd.

In de volgende tabel wordt per gemeente in een percentage de verhouding weergegeven tussen de door de gemeente berekende weerstandscapaciteit en de gekwantificeerde risico's.

Tabel 3.4.3 Verhouding weerstandscapaciteit/risico's per gemeente.

Gemeente	Weerstands- capaciteit incidenteel	Weerstands- capaciteit structureel	Totaal weer- stands- cap. inc. + struct.	Gekwan- tificeerde risico's	Verhou- ding capaciteit/ risico's
Dirksland	2.936	186	3.122	niet berekend	onbekend
Goedereede	5.749	607	6.356	3.715	1,71
Middelharnis	5.764	59	5.823	5.806	1,00
Oostflakkee	1.250	80	1.330	niet berekend	onbekend

Alle bedragen x € 1.000,-

De gemeenten Goedereede en Middelharnis hebben voldoende weerstandscapaciteit om de gekwantificeerde risico's op te vangen. De gemeente Dirksland heeft de risico's nog onvoldoende gekwantificeerd, maar lijkt volgens haar accountant toch over voldoende weerstandscapaciteit te beschikken.

Voor de gemeente Oostflakkee geldt dat de risico's nog niet zijn gekwantificeerd, waardoor geen oordeel gegeven kan worden of de weerstandscapaciteit voldoende is om de risico's op te vangen.

Oostflakkee is inmiddels wel begonnen met het inventariseren van de risico's, wat in de loop van het tweede kwartaal 2010 moet leiden tot een notitie risicomangement.

In tabel 3.4.3 zijn de stille reserves van Dirksland (veelal gebouwen) niet meegenomen, omdat de meeste gebouwen niet direct verkoopbaar zijn. Bij de gemeente Goedereede zijn de stille reserves wel meegenomen voor een bedrag van € 1 mln. Het betreft hier de opbrengstwaarde van een verhuurd pand en de exploitatieresultaten van de aanleg van de twee exploitatieplannen in uitvoering. Ook de gemeente Oostflakkee heeft stille reserves (diverse gronden in eigendom) maar deze zijn niet gewaardeerd.

3.5 Ontwikkeling algemene reserve 2010-2013

De algemene reserve maakt deel uit van de incidentele weerstandscapaciteit van een gemeente. Omdat enkele gemeenten in de komende jaren een substantieel beroep doen op deze reserve als dekkingsmiddel voor geplande investeringen wordt, op basis van voornemens en/of besluiten, inzicht gegeven in het verloop van de algemene reserve in het tijdvak 2010-2013.

Aan de hand van de prognoses hierover gegeven in de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013 van de gemeenten en mogelijke recentere besluiten genomen door gemeenteraden met betrekking tot het toevoegen of onttrekken van middelen aan de algemene reserve, is berekend in welke mate de omvang van algemene reserve van de vier gemeenten zal wijzigen.

Hiervan kan het volgende overzicht worden gegeven (alle standen per ultimo jaar).

Tabel 3.5 Ontwikkeling algemene reserve 2010-2013 Alle bedragen x € 1,-

Ontwikkeling algemene reserve (per inwoner)	2007	2010	2013	Mutatie periode 2010-2013	Mutatie periode 2007-2013
Dirksland	454	249	110	-56%	-76%
Goedereede	349	398	333	-16%	-5%
Middelharnis	356	374	324	-13%	-9%
Oostflakkee	105	414	440	6%	319%

De algemene reserve van de gemeenten Goedereede en Middelharnis nemen de komende jaren in geringe mate af. Met betrekking tot de gemeente Middelharnis leidt het dekken van investeringen ten laste van de algemene reserve tot de vermindering van de vermogenspositie. Bij Dirksland is sprake van een aanmerkelijke daling. Dit wordt vooral veroorzaakt door bijdragen in de ontwikkeling van het project Spuikolk en de afschrijving van investeringen met maatschappelijk nut in 2012. In 2010 wordt een actualisatie verwacht van de nota reserves en voorzieningen. De verwachting is dat een aantal bestemmingsreserves wordt opgeheven en toegevoegd aan de algemene reserve. Deze mutatie is niet in de tabel verwerkt.

Bij Oostflakkee is er sprake van een aanzienlijke stijging van de algemene reserve ten opzichte van 2007. De stijging is met name veroorzaakt door de vrijval van bestemmingreserves en voorzieningen en de storting van de vrijval in de algemene reserve. De stijging van de algemene reserve per inwoner wordt nog eens versterkt door de daling van het inwoneraantal.

3.6 Begrotings- en rekeningssaldi

Het begrotingssaldo 2010, de saldi van de meerjarenraming 2011-2013 en de rekeningssaldi 2004-2008 maken deel uit van het in beeld brengen van de financiële positie van de vier gemeenten. Ook het saldo van de primitieve begroting 2009 is hier meegenomen. Met 'begrotingssaldo' c.q. 'rekeningssaldo' wordt bedoeld het materieel saldo zoals vastgesteld door de gemeente.

Voor een overzicht waarin ook de door de toezichthouder gecorrigeerde resultaten gespecificeerd zijn opgenomen, wordt verwezen naar bijlage 14. Bij materieel evenwicht gaat het er namelijk om dat de structurele lasten zijn gedekt door de structurele baten. Daarom wordt door de toezichthouder het resultaat na bestemming gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten. De materiële saldi kunnen dus afwijken van de door de gemeenteraad vastgestelde saldi.

In de volgende tabel zijn de saldi opgenomen, zoals vastgesteld door de gemeente.

Tabel 3.6 Begrotings- en rekeningssaldi Bedragen x € 1.000

Gemeente	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
Jaarrekening				
2004	-823	1.027	-25	9
2005	646	632	729	195
2006	387	601	1012	-60
2007	174	1.240	758	497
2008	418	2.391	1695	838
Begroting				
2009	9	15	0	222
2010	4	0	0	2
2011	4	0	-486	-394
2012	0	0	-838	-377
2013	1	0	-1547	-274

Wij constateren dat de gemeenten Dirksland en Goedereede een structureel sluitende begroting presenteren, waarbij ombuigingen al zijn verwerkt in de begroting. De gemeenten Middelharnis en Oostflakkee presenteren meerjarige tekorten waarover de nieuwe raad besluiten moet gaan nemen.

Voor de nadere toelichting op de begroting verwijzen we naar paragraaf 3.12.

3.7 Woonlastendruk

Bij het berekenen van de gemiddelde woonlastendruk is uitgegaan van de drie belangrijkste heffingen, namelijk de OZB, de reinigingsheffingen en de rioolheffing. De berekeningen zijn gebaseerd op een meerpersoonshuishouden met een eigenaar, die tevens gebruiker van de woonruimte is. Voor het berekenen van de OZB is daarbij uitgegaan van de gemiddelde woningwaarde (totale WOZ-waarde gedeeld door het aantal woonruimten) in de desbetreffende gemeente. In de volgende tabel wordt op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten een overzicht gegeven van de woonlastendruk 2010 van de vier gemeenten.

Tabel 3.7.1 Woonlastendruk 2010 per gemeente Bedragen x € 1,-

Gemeente	Gemiddelde taxatie waarde	Tarief OZB WR	Tarief ASH	Tarief RR	Totale woonlastendruk
Dirksland	216.578	199	242	289	730
Goedereede	249.662	206	294	181	681
Middelharnis	211.084	157	228	177	562
Oostflakkee	195.301	227	240	279	746

Naast tariefsaanpassingen als gevolg van inflatie hebben de gemeenteraden veelal besloten de percentages van de OZB en de tarieven van de afvalstoffenheffing en/of rioolheffing in de komende jaren te verhogen. Aan deze besluiten liggen ten grondslag het verbeteren/vernieuwen van voorzieningen (zwembad), het wegwerken van

begrotingstekorten alsook het bekostigen van gemeentelijke rioleringsplannen. Voor zover informatie hierover is gegeven in de vastgestelde begroting 2010 zijn de financiële gevolgen van deze besluiten doorgerekend tot en met 2013 met als resultaat een prognose van de woonlastendruk in 2013, gebaseerd op het prijspeil 2010.

Bij het berekenen van de gemiddelde woonlastendruk is uitgegaan van de drie belangrijkste heffingen, namelijk de OZB, de reinigingsheffingen en de rioolheffing. Uitgegaan is van een meerpersoonshuishouden met een eigenaar, die tevens gebruiker is van de woonruimte. Voor het berekenen van de OZB is daarbij uitgegaan van de gemiddelde woningwaarde (WOZ-waarde) in de desbetreffende gemeente.

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de woonlastendruk van de vier gemeenten in de periode 2007 tot en met 2013 inzichtelijk gemaakt. Daarbij zijn voor wat betreft de belastingmaatregelen 2011-2013 alleen de verhogingen van de belastingopbrengsten meegenomen waartoe de gemeenteraden al hebben besloten ter dekking van investeringen, begrotingstekorten of het bereiken van kostendekkende tarieven. Verhogingen als gevolg van inflatiecorrectie zijn buiten beschouwing gelaten. De berekende woonlastendruk is dus gebaseerd op het prijspeil begroting 2010.

Tabel 3.7.2 Ontwikkeling woonlastendruk vanaf 2010 bedragen x € 1,-

Ontwikkeling woonlastendruk	bedrag 2007	bedrag 2010	bedrag 2013	stijging periode 2010-2013	stijging periode 2007-2013
Dirksland	632	730	783	7,3%	23,9%
Goedereede	609	681	722	6,0%	18,6%
Middelharnis	529	562	562	0%	6,2%
Oostflakkee	683	746	746	0%	9,2%

Toelichting:

De woonlastendruk van de gemeenten Dirksland en Goedereede zal naar verwachting in de periode 2007-2013 procentueel sterker stijgen dan bij de gemeenten Middelharnis en Oostflakkee. Een deel van voornoemde stijging wordt veroorzaakt door het feit dat de gemeenten Dirksland en Goedereede in de periode 2010-2013 tot verhoging van de woonlastendruk hebben besloten en Middelharnis en Oostflakkee niet. Bij de omvang (van de woonlastendruk) valt op dat deze bij de gemeente Middelharnis aanzienlijk lager is dan bij de andere gemeenten. Uit een nadere analyse van de omvang (van de woonlastendruk) blijkt het volgende:

- Het tarief voor onroerendzaakbelasting voor eigenaren is in de gemeente Middelharnis aanzienlijk lager dan bij de andere gemeenten;
- Het tarief voor afvalstoffenheffing is in de gemeente Goedereede aanzienlijk hoger dan bij de nadere gemeenten.

Het tarief voor rioolrecht is in de gemeenten Dirksland en Oostflakkee aanzienlijk hoger dan bij gemeenten Goedereede en Middelharnis.

3.8 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen van een gemeente zijn duurzame goederen (productiemiddelen) die gebruikt worden om diensten te leveren en voorzieningen te verstrekken aan haar burgers. Voorbeelden van belangrijke kapitaalgoederen zijn wegen, riolering, water, groen en (onderwijs)gebouwen. Voor het realiseren van de op de diverse

programma's geformuleerde doelen, zijn kapitaalgoederen vaak onmisbaar. Ze dienen zo lang mogelijk een bijdrage te leveren aan het doel waarvoor zij zijn aangeschaft of vervaardigd. Na de verkrijging van de kapitaalgoederen is het dan ook zaak deze zo goed mogelijk te beheren, ofwel 'in stand te houden'. Te meer omdat met kapitaalgoederen forse bedragen zijn gemoeid, ze maken immers een substantieel deel uit van de begroting. Een goed beheer is noodzakelijk om achterstallig onderhoud en daardoor kapitaalvernietiging te voorkomen. Maar ook om een goed beeld te krijgen van de structurele lasten en van de financiële positie van de gemeente, is het noodzakelijk inzicht te hebben in de kapitaalgoederen. De verplichte paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geeft hiervoor een dwarsdoorsnede van de begroting.

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen dient actueel inzicht te geven in de vastgestelde beleidskaders. De kaderstellende rol van de raad wordt ingevuld door middel van het eens in de vier jaar actualiseren van onderhoudsplannen. Hierbij is het mogelijk met een integrale beleidsnota kapitaalgoederen te werken. Net zoals bij het Gemeentelijk Rioleringsplan dat door de raad wordt vastgesteld, stellen steeds meer gemeenten een nota Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR) op. Bij een IBOR kan een integrale visie op de openbare ruimte worden ontwikkeld. Er worden verschillende scenario's uitgewerkt voor het kwaliteitsniveau en de daaraan verbonden lasten voor bijvoorbeeld wegen, riolering en groen. De beleidskeuzes kunnen per voorziening of gebied verschillen. De raad kiest hierbij voor het scenario met het gewenste kwaliteitsbeeld en de gewenste kwaliteitsnorm. Daarnaast is het ook mogelijk te kiezen voor uitwerking in afzonderlijke onderhoudsplannen per kapitaalgoed. Voor de informatie-waarde van de paragraaf is het van belang dat een verwijzing naar de kaders is opgenomen met een korte samenvatting. Ook dient duidelijk te zijn of het gekozen ambitieniveau gevolgd wordt, of de bijbehorende financiële middelen zijn opgenomen en of al dan niet sprake is van achterstallig onderhoud. Wanneer er sprake is van achterstallig onderhoud, dient aangegeven te worden welke maatregelen zijn/worden getroffen.

Geïventariseerd is in welke mate de gemeenten invulling gegeven hebben aan de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Een en ander is ontleend aan de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013. Voor zover na vaststelling van de begroting 2010 ter zake majeure besluiten zijn genomen, maken deze deel uit van de inventarisatie. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de uitgevoerde inventarisatie. De inventarisatie is afgestemd met de gemeenten.

Onderhoud wordt gepleegd om kapitaalgoederen in stand te houden gedurende de verwachte levensduur. Het treffen van onderhoudsmaatregelen is per definitie niet levensduurverlengend. Daarom is het niet toegestaan onderhoudslasten te activeren. Onderhoud kan worden onderverdeeld in klein onderhoud en groot onderhoud. Klein onderhoud betreft regelmatig periodiek (in principe jaarlijks) voorkomende onderhoudslasten. Deze lasten dienen in het jaar van uitvoering ten laste van de exploitatie te worden gebracht. Lasten van groot onderhoud ontstaan na een langere gebruiksperiode en zijn veelal ingrijpend van aard.

Ook lasten van groot onderhoud mogen niet worden geactiveerd. Ze kunnen op twee wijzen worden verwerkt in de begroting:

1. lasten in het jaar van uitvoering direct ten laste van de exploitatie brengen;
2. lasten in het jaar van uitvoering ten laste van een vooraf gevormde voorziening brengen.

Optie 1 heeft als nadeel, dat er jaarlijks grote fluctuaties kunnen plaatsvinden. Bij optie 2 wordt er voorafgaand aan de onderhoudsactiviteiten een voorziening gevormd. Voorwaarde is wel, dat er een recent meerjarig onderhoudsplan van het desbetreffende kapitaalgoed is vastgesteld door de raad. Deze voorziening wordt systematisch gedoteerd met zodanige bedragen, dat deze over de gehele looptijd van het onderhoudsplan voldoende zijn voor het bekostigen van de uitvoering van het onderhoud. Op deze wijze worden lasten over een langere periode gemiddeld en blijven grote fluctuaties in de lasten achterwege.

Per gemeente wordt in paragraaf 3.12 nogmaals kort ingegaan op actualiteit van de beheerplannen en de financiële vertaling daarvan in de begroting.

In tabel 3.8 zijn alle relevante onderhoudsplannen voor de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee opgenomen. Per onderhoudsplan wordt de status (al of niet vastgesteld door de raad) aangegeven. Ook wordt aangegeven of de lasten volledig in de begroting en de meerjarenraming opgenomen zijn en of sprake is van achterstallig onderhoud.

Tabel 3.8 Onderhoudsplannen kapitaalgoederen

Kapitaalgoed	Plan aanwezig	Vastgesteld door de raad	Looptijd	Lasten volledig vertaald in begrotingen?	Achterstallig onderhoud?	Onderhoudsvoorziening?
Wegen						
Dirksland	Ja	2009	2010-2014	Ja	Ja	Nee, reserve
Goedereede	Ja	2006	2006-2008	Ja	Nee	Nee
Middelharnis	Nee					
Oostflakkee	Ja, cijfermatig	2009, begr.	2010-2014	Ja	Nee	Ja
Riolering						
Dirksland	Ja	2008	2007-2011	Ja	Nee	Nee, reserve
Goedereede	Ja	2006	2006-2009	Ja	Nee	Ja
Middelharnis	Ja	2009	2009-2013	Ja	Nee	Nee, reserve
Oostflakkee	Ja, cijfermatig	2009, begr.	2010-2014	Ja	Nee	Ja
Groen						
Dirksland	Ja, cijfermatig	2009, begr.	1 jaar	Nee	Nee	Nee
Goedereede	Ja	2008	2008-2011	Ja	Nee	Ja
Middelharnis	Nee					
Oostflakkee	Nee				Nee	Nee
Gebouwen						
Dirksland	Ja, cijfermatig	2009, begr.	2010-2019	Ja	Nee	Ja
Goedereede	Ja	Nee, B&W 2009	2009-2028	Ja	Nee	Ja
Middelharnis	Ja, cijfermatig	2009, begr.	2009-2013	Ja	Nee	Nee
Oostflakkee	Ja, cijfermatig	2009, begr.	2010-2019	Ja	Nee	Ja
Begraafplaatsen						
Dirksland	Ja, cijfermatig	2009, begr.	1 jaar	Nee	Nee	Ja
Goedereede	Ja	2005	n.v.t.	Ja	Nee	Nee
Middelharnis	Ja, cijfermatig	2009, begr.	1 jaar	Ja	Nee	Nee
Oostflakkee	Nee			Ja	Nee	Nee
Water						
Dirksland	Ja	2008	2008-2015	Ja	Nee	Nee
Goedereede	Ja	2008	2008-2015	Ja	Nee	Nee
Middelharnis	Ja	2008	2008-2015	Ja	Nee	Nee
Oostflakkee	Ja	2008	2008-2015	Ja	Nee	Ja

Kapitaalgoed	Plan aanwezig	Vastgesteld door de raad	Looptijd	Lasten volledig vertaald in begrotingen?	Achterstallig onderhoud?	Onderhoudsvoorziening?
Bruggen Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	Nvt Nvt ? Nvt	?	?	Ja	Nee	Ja
Openbare verlichting Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	n.v.t.,uitbest. Ja ? Nee	2006 ?	2006-2015 ?	Ja Ja	Ja,wel begr. Ja Nee	Nee Ja Nee
Schoolgebouwen Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	Nee Ja Ja Ja,cijfermatig	Nee,B&W 2009 2009 2009,begr.	2009-2018 1 jaar 2009-2018	Ja Ja Ja	Nee Nee Nee	Ja Ja Ja
Sportvelden Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	n.v.t. Ja Ja Nee	2007 ?	2007-2036 ?	Ja Ja Ja	Nee Nee Nee	Ja Nee Nee
Speelvoorzieningen Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	Ja Nee Ja Nee	2008 2009	2008-2023 2009-2012	Ja Ja Ja	Ja Nee Nee	Ja Ja Nee
Havens Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	n.v.t. Ja Ja Nee	2007	n.v.t.	Ja Ja	Nee Nee	Nee Nee
I&A Dirksland Goedereede Middelharnis Oostflakkee	Nee Ja Ja Ja,cijfermatig	Nee 2009 2009,begr.	3 jaar t/m 2011 2010-2014	Ja Ja Ja	Ja Nee Nee	Ja Nee Ja

Tabel 3.8 wordt als volgt toegelicht:

Dirksland:

Wegen

Het beheerplan wegen is actueel en loopt van 2010-2014. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Om de begroting sluitend te maken is er in de periode 2011-2013 bezuinigd op de budgetten voor wegen. Hierdoor zal enig achterstallig onderhoud ontstaan. De gemeente heeft een reserve wegen.

Riolering

Het beheerplan riolering is actueel en loopt van 2007-2011. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft nog geen verbreed GRP. De gemeente heeft een reserve riolering.

Groen

Het beheerplan groen heeft geen beleidskader maar is louter cijfermatig. Dit plan wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en heeft een looptijd van 1 jaar. De lasten zijn niet volledig in de begroting opgenomen, er is geen sprake van achterstallig onderhoud en voor groen is geen voorziening ingesteld.

Gebouwen

Het beheerplan gebouwen heeft geen beleidskader maar is louter cijfermatig. Dit plan wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en loopt van 2010-2019. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft een voorziening gebouwen.

Water

Het beheerplan water is een gezamenlijk plan voor het hele eiland. De looptijd van het plan is van 2008-2015. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen en er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft geen voorziening ingesteld.

Het verloop van de aan een kapitaalgoed verbonden voorzieningen is nog niet meerjarig opgenomen in deze paragraaf.

Verder gaan wij ervan uit dat de onderhoudsachterstanden op het onderdeel wegen kan worden opgevangen binnen de begroting.

Goedereede:

Wegen

Het beheerplan wegen loopt van 2006-2008. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft voor dit onderdeel geen voorziening ingesteld.

Riolering

Het beheerplan riolering loopt van 2006-2009 en is dus niet actueel. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen en er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft nog geen verbreed GRP. De gemeente heeft een voorziening riolering.

Groen

Het beheerplan groen is actueel en loopt van 2008-2011. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft een voorziening ingesteld.

Gebouwen

Het beheerplan is nog niet vastgesteld. Het conceptbeheerplan loopt van 2009-2028. De financiële consequenties uit het conceptbeheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft een voorziening ingesteld.

Water:

Het beheerplan water is een gezamenlijk plan voor het hele eiland. De looptijd van het plan is van 2008-2015. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen en er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft geen voorziening ingesteld.

Van alle onderdelen is een overzicht met een raming van de meerjarige budgetten in de paragraaf gepresenteerd.

Middelharnis:

Wegen

Het beheerplan wegen is niet aanwezig. Het plan bevindt zich in een conceptstadium. Vanaf maart 2010 wordt deze operationeel. Zodoende kan nu nog geen uitspraak worden gedaan over de kwaliteit van het onderhoud (achterstanden) en of de lasten volledig in de begroting zijn opgenomen. Begin 2009 heeft de raad gekozen voor een bepaald kwaliteitsniveau. Deze koers wordt nu uitgewerkt in een integraal beheerplan voor de onderdelen wegen en groen.

Riolering

Het beheerplan riolering is actueel en loopt van 2009-2013. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft een verbreed GRP. De gemeente heeft een reserve riolering ingesteld.

Groen

Het beheerplan groen is niet aanwezig. Het plan bevindt zich in een conceptstadium. Vanaf maart 2010 wordt deze operationeel. Zodoende kan nu nog geen uitspraak worden gedaan over de kwaliteit van het onderhoud (achterstanden) en of de lasten volledig in de begroting zijn opgenomen. Begin 2009 heeft de raad gekozen voor een bepaald kwaliteitsniveau. Deze koers wordt nu uitgewerkt in een integraal beheerplan voor de onderdelen wegen en groen.

Gebouwen

Het beheerplan gebouwen heeft geen beleidskader maar is louter cijfermatig. Dit plan wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en loopt van 2009-2013. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft geen voorziening gebouwen.

Water

Het beheerplan water is een gezamenlijk plan voor het hele eiland. De looptijd van het plan is van 2008-2015. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen en er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft geen voorziening ingesteld.

Bij het opstellen van de begroting 2010 zijn er nog geen actuele beheerplannen aanwezig m.b.t. de onderdelen wegen en groen. Er wordt naar gestreefd om de beheerplannen begin 2010 af te ronden, waarna de onderhoudskosten in de begroting 2011 opgenomen kunnen worden. Dit is de reden dat er in tabel 3.8 vraagtekens zijn opgenomen. Vanwege voorstaand feit heeft de accountant over 2006 en 2007 een verklaring met een beperking afgegeven. De onderhoudsvoorzieningen zijn momenteel ondergebracht onder de bestemmingsreserves.

Oostflakkee:

Wegen

Het beheerplan wegen heeft geen beleidskader maar is louter cijfermatig. Dit plan wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en heeft een looptijd van 2010-2014. De lasten zijn volledig in de begroting opgenomen, er is geen sprake van achterstallig onderhoud en voor wegen is een voorziening ingesteld.

De voorziening wordt in de jaren 2010 en 2011 negatief. Over 2012 wordt weer een positief saldo verwacht. Dit is conform het BBV niet toegestaan.

Riolering

Het beheerplan riolering heeft geen beleidskader maar is louter cijfermatig. Dit plan wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en heeft een looptijd van 2010-2014. De lasten zijn volledig in de begroting opgenomen, er is geen sprake van achterstallig onderhoud en voor riolering is een voorziening ingesteld.

De gemeente heeft nog geen Verbreed GRP. De onderhoudsvoorziening wordt in de jaren 2012 en 2013 negatief, daarna weer positief. Dit is op grond van het BBV niet toegestaan.

Groen

Het beheerplan groen is niet aanwezig. Zodoende kan geen uitspraak worden gedaan over de kwaliteit van het onderhoud (achterstanden) en of de lasten volledig in de begroting zijn opgenomen. Er is geen onderhoudsvoorziening voor groen.

Gebouwen

Het beheerplan gebouwen heeft geen beleidskader maar is louter cijfermatig. Dit plan wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en heeft een looptijd van 2010-2019. De lasten zijn volledig in de begroting opgenomen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De onderhoudsvoorziening is ruim toereikend.

Water

Het beheerplan water is een gezamenlijk plan voor het hele eiland. De looptijd van het plan is van 2008-2015. De financiële consequenties uit het beheerplan zijn volledig in de begroting opgenomen en er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De gemeente heeft een voorziening ingesteld.

De budgetten en de aanwezige voorzieningen (wegen, riolering en gebouwen) worden voldoende getoond en toegelicht.

Voortgangsrapportage riolering

Bij het intakegesprek heeft de gemeente Goedereede haar zorg uitgesproken over de onderhoudstoestand van de riolering bij de deelnemende gemeenten. Dit naar aanleiding van de nota "Voortgangsrapportage riolering 1 januari 2009 waterschap Hollandse Delta". Echter op basis van voornoemde voortgangsrapportage kan geen advies gegeven worden over de stand van zaken per gemeente omdat dit een momentopname is van 1 jaar geleden.

Wij adviseren de vier gemeenten zelf een evaluatie te geven op basis van hun vigerende VGRP inclusief de financiële consequenties van het wel en/of niet uitvoeren van geplande maatregelen. Dit zal mede als basis dienen voor één rioolheffing.

3.9 Grondexploitaties

Transparantie van grondbeleid is voor een gemeente om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege het financiële belang, risico's en kansen. Deze risico's en kansen zijn van invloed op de financiële positie en de vermogenspositie. In de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen zoals aangegeven in de programma's. Immers, via grondbeleid kan een nadere invulling aan het uitvoeren van bepaalde beleidsvoornemens worden gegeven. In paragraaf 3.12 is in beeld gebracht in welke mate de vier gemeenten invulling hebben gegeven aan de paragraaf 'grondexploitatie' en hoe het is gesteld met de risico's, aanwezige exploitatietekorten en de dekking hiervan alsmede verwachtingen ten aanzien van batige exploitatiesaldi de komende jaren. De beoordeling is gebaseerd op de gegevens uit de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013. De effecten van de economische crisis op de grondexploitaties zijn, voor zover bekend, bij de beoordeling van de jaarrekening 2008 en de begroting 2010 meegenomen.

3.10 Bevolkingsdaling

Bevolkingsdaling kan voor gemeenten aanzienlijke financiële gevolgen hebben. Vandaar dat de Raad voor het openbaar bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen begin 2008 gezamenlijk het rapport 'Bevolkingsdaling. Gevolgen voor bestuur en financiën' hebben uitgebracht. Het Kabinetstandpunt is op 3 juli 2009 door de Staatssecretaris van BZK naar de Tweede Kamer gezonden.

Het Rijk heeft samen met het IPO en de VNG het interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling opgesteld. Volgens dit plan ligt de verantwoordelijkheid voor beleid inzake structurele bevolkingsdaling primair bij de gemeenten. De rol van de provincies komt volgens het actieplan neer op het bevorderen dat gemeenten bewust zijn van de komende bevolkingsontwikkeling en dat zij zo nodig anticiperen op krimp. De provincies zijn in het bijzonder verantwoordelijk voor voldoende bovenlokale afstemming van beleid.

Aangezien de krimp binnen Zuid-Holland bestaat uit een daling van het aantal inwoners en niet van het aantal huishoudens, mag niet verwacht worden dat hiervoor binnen de huidige systematiek van het gemeentefonds compensatie plaats vindt.

Demografische ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben op tal van beleidsterreinen en publieke voorzieningenniveaus in gemeenten, zoals onderwijs, zorg, arbeidsmarkt, woningmarkt, ruimtelijke ordening. Aanpassing van het voorzieningenniveau kan tijdelijk leiden tot hogere lasten, met name als er sprake is van herstructureringsopgaven op het terrein van de woningmarkt en bedrijventerreinen. Voor alle duidelijkheid: gemeenten die dalen in inwonertal krijgen een algemene uitkering die vergelijkbaar is met gemeenten die qua structuurkenmerken vergelijkbaar zijn.

Daarnaast kunnen demografische ontwikkelingen gevolgen hebben voor de hoogte van de algemene uitkering. Een groot deel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt namelijk verdeeld op basis van inwonergelateerde maatstaven. Dat houdt verband met de kostenoriëntatie van de verdeling. Het accres buiten beschouwing gelaten zien krimpgemeenten daardoor hun uitkering in absolute zin dalen; per inwoner kan de algemene uitkering wellicht stijgen als gevolg van een gewijzigde samenstelling van de bevolking bij daling. Een gemeente die krimpt naar een bepaalde omvang is in de optiek van de Financiële verhoudingswet (Fvw) echter niet anders dan een gemeente die al jaren stationair was op dat inwonertal. De historische omvang geeft in de nieuwe situatie geen recht op een hoger voorzieningenniveau. Daarbij komt dat als voorzieningen verdwijnen dit niet altijd wordt veroorzaakt door bevolkingsdaling. Vraag- en aanbodfactoren spelen daarbij een belangrijke rol.

Ook de provincie Zuid-Holland heeft te maken met bevolkingsdaling. Deze afname is over het algemeen gering. De afname of stabilisatie van de groei vindt vooral plaats in het Groene Hart, op Goeree-Overflakkee (Oostflakkee), in de Hoeksche Waard en op Voorne-Putten. Vanaf 2020 neemt de bevolking in grotere delen van het landelijke gebied af. Het aantal huishoudens groeit nog wel.

Hieronder een overzicht van de bevolkingsontwikkeling op Goeree-Overflakkee.

Tabel 3.10 Bevolkingsontwikkeling

Huidige gemeenten					Herindelingsvarianten	
Jaar	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee	Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee
Ontwikkeling inwoners: absoluut						
2008	8.244	11.444	17.488	9.968	47.144	35.700
2015	8.370	11.501	18.136	9.833	47.840	36.339
2020	8.433	11.762	18.145	9.686	48.026	36.264
2025	8.469	11.986	18.462	9.650	48.567	36.581
Ontwikkeling inwoners: procentueel						
2008	100%	100%	100%	100%	100%	100%
2015	102%	100%	104%	99%	101%	102%
2020	102%	103%	104%	97%	102%	102%
2025	103%	105%	106%	97%	103%	102%

Bron: CBS Statline, Pearl-prognose, peildatum 1-1-2010

Uit tabel 3.10 blijkt dat de gemeenten Dirksland, Goedereede en Middelharnis een lichte bevolkingstoename verwachten. Alleen voor de gemeente Oostflakkee wordt een bevolkingsdaling verwacht.

Ondanks het beeld dat in de herindelingsvarianten op basis van de CBS-prognose wordt voorzien, wordt aanbevolen om de ontwikkeling van de bevolking en de gevolgen daarvan voor de financiële positie van de herindelingsvarianten te blijven volgen en te analyseren in relatie tot het benodigde voorzieningenniveau. Daarbij wordt nogmaals benadrukt dat conform het interbestuurlijk actieplan de verantwoordelijkheid voor het beleid inzake een eventuele structurele bevolkingsdaling primair bij de betrokken gemeenten ligt.

3.11 Cyclus voor het financiële beleid en verplichte verordeningen

In paragraaf 3.2 is de begroting en meerjarenraming getoetst aan het BBV. De planning en controlcyclus van de gemeente bestaat echter uit meer documenten die onontbeerlijk zijn voor een verantwoord financieel beleid. Zo dient op grond van de Gemeentewet de raad verordeningen vast te stellen voor:

- de uitgangspunten van het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie (artikel 212 van de Gemeentewet);
- de controle op het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 van de Gemeentewet);
- het periodiek onderzoek door het college naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur (artikel 213a van de Gemeentewet).

Verordening op grond van artikel 212 van de Gemeentewet

De raad stelt bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vast. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle kan worden voldaan. De verordening bevat in ieder geval:

- regels voor waardering en afschrijving van activa;
- grondslagen voor de berekening van de door het gemeentebestuur in rekening te brengen prijzen en tarieven voor rechten als bedoeld in artikel 229b, alsmede, voor zover deze worden geheven, voor de heffing bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer;
- regels inzake de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie, daaronder begrepen taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening.

De verordeningen van de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee stemmen gedeeltelijk met elkaar overeen. Dit betreft de onderdelen waarbij de gemeenten de modelverordening van de VNG hebben gevolgd. Zo hebben alle gemeenten artikelen opgenomen over twee jaarlijkse bestuursrapportages, waarbij sommige gemeenten afwijkende rapportagetermijnen hanteren.

Wij constateren onder meer de volgende verschillen tussen de vier verordeningen:

- Bij drie gemeenten is opgenomen dat de kaders voor de begroting vooraf moeten worden opgesteld; Bij Oostflakkee is dit niet het geval;
- De artikelen over de diverse paragrafen zijn bij Middelharnis en Oostflakkee niet opgenomen;
- In veel gevallen ontbreken artikelen waarin inhoud en termijnen van kaderstellende beleidsnota's worden vastgelegd;
- De artikelen worden wisselend door gemeenten wel/niet opgenomen; dit betreft onder meer artikelen over reserves en voorzieningen, interne controle, kostprijsberekeningen, financiële positie, jaarstukken en financieringsfunctie.

In het kader van deze verordening worden ook de afzonderlijke nota's of verordeningen voor het waarderings- en afschrijvingsbeleid opgesteld. De gemeenten Goedereede en Oostflakkee hebben geen nota waardering en afschrijvingsbeleid. Deze gemeenten hebben er voor gekozen de desbetreffende regels en afschrijvingstermijnen in de verordening 212 op te nemen.

Bij het waarderings- en afschrijvingsbeleid worden afschrijvingstermijnen vastgesteld. Deze termijnen hebben wij met elkaar vergeleken. Daarbij merken wij op dat de vergelijking niet geheel eenduidig is omdat de indeling bij de vier niet altijd overeen komt. Verder komen verschillen in benaming per actief voor.

In bijlage 15 zijn de voornaamste afwijkingen van de afschrijvingstermijn per actief opgenomen. Wij hebben niet geconstateerd dat een bepaalde gemeente in het algemeen afwijkende termijnen hanteert. Wel kunnen er op onderdelen verschillen worden vastgesteld. Zo hanteren Goedereede en Middelharnis bijvoorbeeld een wat langere afschrijvingstermijnen voor riolering (60 jaar) dan Dirksland en Oostflakkee (respectievelijk 50 en 45 jaar).

Ten aanzien van de investeringen met een maatschappelijk nut, waaronder wegen en fietspaden, kan het volgende worden opgemerkt. Dirksland en Goedereede brengen investeringen met een maatschappelijk nut (op basis van raadsbesluiten) ten laste van de exploitatie.

Middelharnis en Oostflakkee hanteren hiervoor verschillende afschrijvingstermijnen. Middelharnis voert de laatste jaren het beleid dat in geval de jaarrekening met een positief resultaat sluit, dit resultaat wordt ingezet voor het vervroegd afschrijven van investeringen met maatschappelijk nut (groen en wegen).

Verordening op grond van artikel 213 van de Gemeentewet

De accountant controleert de jaarrekening en geeft op basis hiervan een verklaring af waarin hij een oordeel geeft over de rechtmatigheid en het getrouwe beeld. Daarnaast gaat hij in zijn verslag in op zijn bevindingen. In het eerste lid van artikel 213 van de Gemeentewet wordt geregeld dat er binnen de gemeente regels worden gesteld die voldoende zorg voor de controle waarborgen. In de rest van artikel 213 wordt een aantal regels voor de accountantscontrole gesteld. Deze onderdelen van artikel 213 regelen dus dat er een externe controle is op de rechtmatigheid. De raad gebruikt de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen om zich een oordeel te vormen over de wijze waarop het college zich van haar bestuursbevoegdheden heeft gekweten.

Verordening op grond van artikel 213a van de Gemeentewet

Het college verricht periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door haar gevoerde bestuur. De raad stelt bij verordening regels hierover. Het college brengt schriftelijk verslag uit aan de raad van de resultaten van de onderzoeken. Bovendien stelt het college de rekenkamer of, indien geen rekenkamer is ingesteld, personen die de rekenkamerfunctie uitoefenen, tijdig op de hoogte van de onderzoeken die hij doet instellen en zendt haar, onderscheidenlijk hen, een afschrift van het verslag.

Op de 213(a)-verordeningen hebben wij geen op- of aanmerkingen.

3.12 Financiële positie van de huidige gemeenten

In deze paragraaf brengen wij de financiële positie van de huidige gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee in beeld. Dit op basis van de informatie ontleend aan de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013. In paragraaf 3.15 en volgende wordt een beeld gegeven van de financiële positie van de herindelingsvarianten.

3.12.1 Dirksland

De begroting 2010 en de meerjarenraming sluiten materieel, maar met veel moeite. Er is fors bezuinigd en gebruik gemaakt van reserves. De bezuinigingstaakstellingen, die een omvang hebben van circa € 0,35 miljoen per jaar, zijn al verwerkt in de diverse programma's. Van de periode 2004 t/m 2008 tonen de jaarrekeningen 2004 en 2006 een materieel tekort.

Voor 2010 wordt voor alle belastingen en rechten rekening gehouden met een trendmatige verhoging van het OZB-tarief met 1,5%. Daarna blijven de opbrengsten gelijk. De tarieven afvalstoffenheffing en reinigingsrechten blijven gehandhaafd op 100% van de kosten. De kostendekkendheid van de rioolrechten in 2010 bedraagt 88,7%. Uit het GRP blijkt dat het rioolrecht met € 13,60 per jaar verhoogd moet worden. In 2010 zal een nieuwe verordening verbrede rioolheffing in werking gaan.

De gemeente hanteert een norm met betrekking tot de minimale omvang van de algemene reserve van minimaal 10% van het begrotingstotaal, oftewel € 1,5 mln. Voor 2010 wordt hier ruim aan voldaan. De weerstandscapaciteit en de risico's worden niet met elkaar vergeleken. Het weerstandsvermogen van de gemeente is volgens de accountant toereikend om de risico's af te dekken. De gemeente heeft in 2009 stappen ondernomen om te komen tot een nadere invulling van het risicomanagement en een Nota Weerstandsvermogen. In 2010 zal ook de nieuwe Nota reserves en voorzieningen worden vastgesteld.

Eind 2009 bedraagt de algemene reserve € 2,5 miljoen. Voor 2013 wordt een eindstand voorzien van € 0,9 miljoen, een afname van 63% ten opzichte van 2009. Om de begrotingsjaren 2012 en 2013 sluitend te maken zal in 2012 € 0,7 miljoen worden onttrokken aan de algemene reserve ten behoeve van het afschrijven van investeringen met maatschappelijk nut. Mede door deze onttrekking komt de stand van de algemene reserve lager uit dan de 10%-norm. In paragraaf 3.5 is in dit verband geconstateerd dat in de periode 2010-2013 sprake is van een afname van 56% van de algemene reserve per inwoner.

Om de begroting structureel sluitend te maken wordt er voor de periode 2011-2013 bezuinigd op de budgetten voor wegen. Er zal enig achterstallig onderhoud ontstaan. Er zijn actuele beheerplannen aanwezig of onlangs vastgesteld, zoals het meerjarig wegenbeheerplan 2010-2014 en het Gemeentelijk Rioleringsplan 2007-2011. In 2010 zal de nieuwe verordening verbrede rioolheffing in werking treden.

In 2008 is de kadernota Grondbeleid vastgesteld. De gemeente treedt vooral faciliterend op en wenst niet risicodragend betrokken te zijn bij de ontwikkeling van bouwlocaties. Als de gemeente toch actief optreedt, geldt als eis dat het weerstandsvermogen toereikend moet zijn om het risico te kunnen dragen voor het geval dat het project niet doorgaat of het project vertraging oploopt. Op de reserve bouwgrondexploitatie heeft de afgelopen jaren geen mutaties plaatsgevonden. De stand van deze reserve is € 454.000.

3.12.2 Goedereede

In 2010, 2011 en 2013 is de begroting materieel sluitend na het treffen van bezuinigingsmaatregelen. Het jaar 2012 vertoont een klein tekort. In de begroting is nieuw beleid opgenomen. De jaarrekeningen 2004 tot en met 2007 vertonen forse structurele overschotten. Het overschot in 2008 is vooral incidenteel door de verkoop van het voormalig MAVO-terrein.

De tarieven OZB worden jaarlijks verhoogd met 3,5%. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt uitgegaan van 100% kostendekkendheid. Het huidige GRP 2006-2009 loopt 31 december 2009 af. Voor 2010-2014 wordt er een vernieuwd GRP vastgesteld.

Confrontatie tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de aanwezige weerstandscapaciteit geeft aan dat er ruim voldoende weerstandsvermogen aanwezig is.

De algemene reserve bedraagt eind 2009 € 4,8 miljoen en daalt tot € 3,8 miljoen per eind 2013. De afname wordt grotendeels veroorzaakt door aanwendungen voor grondexploitaties in verband met dekking van rente van voorbereidingsplannen. Dit wordt losgelaten bij uitzicht op een reëel sluitend exploitatieplan. In paragraaf 3.5 is in dit kader vermeld dat de algemene reserve per inwoner in de periode 2010-2013 afneemt met 16%.

Veel beheerplannen zijn al van wat oudere datum (2006). Het groenkwaliteitsplan dateert van 2008. In 2010 zal het verbrede GRP worden vastgesteld. Voor wegen zijn er Verkeers Circulatie Plannen uit 2006 en 2008. Deze plannen hebben een tijdsduur van zes tot tien jaar. Voor wat betreft de gebouwen heeft er in 2009 een inventarisatie plaatsgevonden. Actualisatie van het meerjaren onderhoudsplan zal in 2011 plaatsvinden. In de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen wordt geen melding gemaakt van reserves en voorzieningen, met uitzondering van de VCP's.

De gemeente kiest voor een gematigd actief grondbeleid. De nota grondbeleid is in 2006 vastgesteld. In verband met de inwerkingtreding van de WRO per 1 juli 2008 vindt er een herijking plaats van het grondbeleid. De nota zal in 2010 worden geactualiseerd. De reserve grondexploitatie bedraagt per begin 2010 bijna € 1,6 miljoen (geschat). Er zijn twee plannen in uitvoering met een geraamd positief eindresultaat. Van de plannen in uitvoering toont de gemeente een exploitatieberekening in de begroting 2010. De berekening wordt jaarlijks geactualiseerd. Daarnaast zijn er twee plannen in voorbereiding.

3.12.3 Middelharnis

De begroting over 2010 is materieel sluitend, ondanks het opnemen van nieuw beleid voor € 0,6 miljoen. De meerjarenraming sluit niet. Deze laat forse tekorten zien. De aanwezige ruimte in bestaand beleid is namelijk niet toereikend om alle wensen voor nieuw beleid in te kunnen vullen. Voor de komende jaren staan forse investeringen gepland die al dan niet een relatie hebben met de centrumfunctie die door de gemeente Middelharnis op onderdelen wordt ingevuld, zoals de realisatie van een nieuwe school. Een andere oorzaak is de afname van de algemene uitkeringen.

Van de periode 2004 t/m 2008 vertonen de jaarrekeningen 2004 en 2006 na verwerking van de incidentele baten en lasten een materieel tekort.

Voor 2010 zijn de OZB-tarieven verhoogd met 2,75%. De afvalstoffenheffing en de rioolheffing hebben in principe een kostendekkend tarief. Voor de tarieven van de gemeentelijke belastingen en rechten wordt een algehele verhoging van 1,75% toegepast ter compensatie van de loon- en prijsstijgingen. Het verbrede GRP 2009-2013 is in 2009 vastgesteld.

Tegelijkertijd met de programmabegroting is de Nota Risicomanagement vastgesteld. De risico's worden weergegeven met een kansklasse-indeling en een maximaal financieel gevolg. De risico's worden zeer summier toegelicht. De weerstandscapaciteit daarentegen wordt duidelijk beschreven. De ratio weerstandsvermogen geeft een ruime voldoende als resultaat.

Ultimo 2009 is de algemene reserve geraamd op € 7,4 miljoen. Per eind 2013 zal de algemene reserve, volgens prognose, uitkomen op € 5,8 mln. Er wordt ingeteerd op het eigen vermogen doordat diverse investeringen vanuit het bestedingsplan worden gedekt ten laste van de algemene reserve. De minimumnorm bedroeg tot op heden € 1,7 miljoen. Bij de actualisatie van de Nota reserves en voorzieningen in 2010 zal de methodiek voor de berekening van de minimumnorm worden herzien. In paragraaf 3.5 is in dit kader voor de periode 2010-2013 een afname van 13% van de algemene reserve per inwoner geconstateerd.

Ten tijde van het opstellen van de begroting 2010 waren er nog geen actuele beheerplannen beschikbaar. De gemeente streeft ernaar de beheerplannen begin 2010 af te ronden. De onderhoudsvoorzieningen zijn momenteel ondergebracht onder de bestemmingsreserves. In de begroting 2010 wordt geen verloop van de reserves getoond. Met betrekking tot wegen en groen is er in 2007 een beleidsplan verschenen. Begin 2009 heeft de raad gekozen voor een bepaald kwaliteitsniveau. Deze koers wordt nu uitgewerkt in een integraal beheerplan voor de onderdelen wegen en groen. Het Waterplan is eilandbreed opgesteld en begin 2008 vastgesteld. Het baggerplan en het GRP worden gerelateerd aan dit plan. Het verbreed GRP is eind 2009 vastgesteld. Er is een gebouwenbeheerplan aanwezig. Het plan geeft een overzicht van de noodzakelijke kosten voor de komende vijf jaar en wordt jaarlijks geactualiseerd. Er is geen voorziening ingesteld met betrekking tot het onderhoud aan gebouwen.

Er ontbreekt nog een nota grondbeleid. De gemeente voert een actieve grondpolitiek. Er is een reserve bouwgrondexploitatie. Deze bedraagt circa € 1,4 miljoen (is gelijk aan de minimumnorm). Twee grondexploitaties zijn in exploitatie genomen: Westplaat en Zuidelijke Randweg. Beide grondexploitaties leveren vooralsnog een positief eindsaldo op. Voor het opvangen van eventuele verliezen binnen Westplaat wordt in de reserve een bedrag van € 0,9 miljoen afgezonderd. Vier plannen zijn nog niet in exploitatie genomen. Inmiddels is bekend (situatie per januari 2010) dat het plan Westplaat verliesgevend gaat worden, waardoor een greep moet worden gedaan uit de reserve grondexploitatie met als gevolg dat aan de gestelde minimumnorm na het verliesnemen niet meer wordt voldaan.

3.12.4 Oostflakkee

De begroting 2010 is materieel sluitend, na het nemen van diverse dekkingsmaatregelen voor een bedrag van € 0,4 mln. Daarentegen is er meerjarig geen sprake van een materieel sluitende begroting. Van de periode 2004 t/m 2008 vertonen de jaarrekeningen 2004 en 2006 een materieel tekort.

De algemene belastingen stijgen in principe alleen met het verwachte inflatiepercentage van 1%. De OZB wordt extra verhoogd met 2,5 % om de begroting 2010 sluitend te kunnen krijgen. De afvalstoffenheffing en rioolrechten blijven kostendekkend. De tarieven blijven de komende jaren in principe op het niveau van 2009. Er is nog geen Verbreed GRP vastgesteld.

Zolang de Nota Risicomanagement nog niet is opgesteld, wordt voor de hoogte van de algemene reserve niet vrij besteedbaar uitgegaan van een bedrag van € 1,3 miljoen. Risico's worden uitvoerig besproken, maar zijn nog onvoldoende gekwantificeerd. De kwantificering van de risico's zal plaatsvinden wanneer het beleid met betrekking tot het risicomanagement is vastgesteld. Er vindt geen confrontatie tussen weerstandscapaciteit en risico's plaats zodat geen uitspraak kan worden gedaan over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit.

De algemene reserve bedraagt eind 2009 € 4,6 miljoen en blijft de komende jaren redelijk constant. In afwachting van de uitkomsten van de notitie risicomanagement blijft de minimumnorm voorlopig gehandhaafd op € 1,3 miljoen. In paragraaf 3.5 is in dit kader aangegeven dat de algemene reserve per inwoner in de periode 2010-2013 met 6% stijgt.

De beheerplannen voor wegen, riolering en gebouwen zijn geactualiseerd. De voorziening voor wegen wordt in de jaren 2010 en 2011 negatief. Over 2012 wordt weer een positief saldo verwacht. In de begroting 2010 wordt niet gesproken over achterstallig onderhoud en het gewenste kwaliteitsniveau. De onderhoudsvoorziening voor riolering wordt in de jaren 2012 en 2013 negatief. Daarna wordt deze weer positief. De Wet gemeentelijke Watertaken is nog niet verwerkt in een verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan.

Er is nog geen nota grondbeleid. In principe wil de gemeente kiezen voor een actief grondbeleid bij het realiseren van woningbouwplannen, maar dit gebeurt nog niet. Ook bij bedrijfslocaties treedt de gemeente passief op. De reserve bouwgrondexploitaties bedraagt circa € 0,6 miljoen. Er zijn twee lopende plannen (deel 2 Oude Tonge en het kleinschalige plan zwembadterrein Ooltgensplaat) met een verwacht positief resultaat van circa € 0,4 miljoen. Eén plan (Molenpolder) is nog niet in exploitatie genomen en zal vooralsnog worden geschrapt. Daarnaast zijn er nog twee PPS-constructies. De gemeente heeft voor beide plannen risicodragend vermogen ingebracht voor totaal € 1,4 miljoen. De plannen zijn in 2009 herzien, waaruit blijkt dat de exploitatie onder druk komt te staan door stagnatie van de gronduitgifte. Dit kan resulteren in een verlies. Tevens kan er om bijstorting van vermogen worden gevraagd. De calculaties van de nog uit te voeren werken en de omvang van de nog uit te geven kavels worden jaarlijks geactualiseerd.

3.13 Ratio's

Van belang voor de financiële positie is ook de manier waarop de activa worden gefinancierd en afgeschreven. Meer (kort) vreemd vermogen betekent immers een hogere gevoeligheid van de begroting voor renteschommelingen en door het hanteren van langere afschrijvingstermijnen kunnen lasten worden verschoven naar de toekomst. De manier waarop de activa zijn gefinancierd kan inzichtelijk worden gemaakt met de volgende ratio's:

- Financieringsstructuur: zijn de vaste activa gefinancierd met lang vermogen of ook met kort vreemd vermogen? Zo ja, wordt de kasgeldlimiet overschreden?
- Solvabiliteit: in welke mate kan de gemeente haar investeringen door middel van eigen middelen financieren?
- Investeringsratio: wat is de gemiddelde (resterende) afschrijvingstermijn in de gemeente?

- **Financieringsratio:** De relatie tussen vrijgekomen middelen (afschrijving) en de betaalde aflossingen op lang vreemd vermogen is een indicator voor het vermogen van de gemeente om het investeringsvolume op peil te houden zonder nieuw vreemd vermogen aan te trekken.

De nader toe te lichten ratio's maken overigens geen deel uit van de waardering van de financiële positie van de vier gemeenten. Desondanks worden deze wel behandeld om zo een completer inzicht in de financiële structuur van de gemeenten te krijgen.

Financieringssaldo

Het financieringssaldo geeft weer of de vaste financieringsmiddelen (de som van het eigen vermogen en het lang vreemd vermogen) al dan niet toereikend zijn om de vaste activa te financieren. Onvoldoende lang vermogen leidt tot een financieringstekort. De gemeente kan dit financieringstekort gedeeltelijk met kort vreemd vermogen financieren. Dit is wettelijk toegestaan voor zover de kasgeldlimiet niet wordt overschreden. De kasgeldlimiet bedraagt maximaal 8,5% van het begrotingstotaal. Het financieringstekort boven de kasgeldlimiet is de aanvullende lange financieringsbehoefte, die de gemeente met lang vreemd vermogen dient te financieren.

Gouden balansregel

De financieringsstructuur komt ook naar voren in de gouden balansregel. Hierin wordt de ideale verhouding tussen het totaal van de vaste activa en de vaste financieringsmiddelen weergegeven. De looptijd van het vermogen dient daarbij zoveel mogelijk te zijn afgestemd op de omlooptijd van de activa. De bedrijfseconomische norm voor particuliere bedrijven is 1, dat wil zeggen dat alle vaste activa zijn gefinancierd met eigen vermogen en lang vreemd vermogen. Voor gemeenten ligt de norm hoger omdat gemeenten een deel van de vaste investeringen (tot de kasgeldlimiet) mogen financieren met kort vreemd vermogen.

Solvabiliteit

Deze ratio geeft de mate weer waarin de gemeente haar investeringen door middel van eigen middelen financiert. Er zijn verschillende manieren om deze ratio uit te rekenen. De hier gekozen manieren zijn:

- het eigen vermogen te delen door de vaste activa(=sa) en
- het eigen vermogen te delen door het totale vermogen (=eigen en vreemd vermogen)(=sb)

Investeringsratio

De investeringsratio geeft de gemiddelde resterende afschrijvingstermijn weer. De ratio wordt bepaald door de boekwaarde (exclusief grondexploitatie, eventueel nog aanwezige hypothecaire geldleningen aan personeel, deelnemingen en beleggingen en kapitaalverstrekkingen woningbouw) te delen door de afschrijvingslasten. Een relatief lange afschrijvingstermijn kan duiden op een zekere financiële problematiek bij een gemeente. Door het hanteren van lange afschrijvingstermijnen kunnen lasten immers worden verschoven naar de toekomst.

Financieringsratio

De relatie tussen vrijgekomen middelen (afschrijving) en de betaalde aflossingen op lang vreemd vermogen is een indicator voor het vermogen van de gemeente om het investeringsvolume op peil te houden zonder nieuw vreemd vermogen aan te trekken. In een 'normale situatie' lopen de afschrijvingen en aflossingen nagenoeg parallel.

Schuld als aandeel in de totale inkomsten

Het kengetal geeft een indicatie van de rentedruk op de rekening. De schuld die een gemeente kan dragen hangt samen met de hoogte van het inkomen, bij hogere inkomsten is er in absolute zin meer ruimte voor rentekosten en aflossingen. Het kengetal geeft aan hoe een gemeente zijn leencapaciteit benut.

Schuld per inwoner

Dit kengetal leent zich meer voor een vergelijking tussen gemeenten, omdat gemeenten nu eenmaal verschillen in inwonertal. Voorwaarde is dat de vergeleken gemeenten dezelfde structuurkenmerken bezitten.

In de volgende tabel zijn deze ratio's voor de vier gemeenten opgenomen voor de jaren 2006-2008.

Tabel 3.13 Ratio's

Gemeente	jaar	Financieringssaldo	Gouden balansregel	Solvabiliteit sa	Solvabiliteit sb	Investeringsratio	Financieringsratio	Schuld tov totale ink.	Schuld per inwoner
Dirksland	2006	2.560.500	1,16	0,73	0,57	25,99	1,79	0,68	1.031
	2007	2.370.700	1,15	0,73	0,59	27,28	1,77	0,68	1.010
	2008	2.559.000	1,15	0,76	0,59	20,15	2,42	0,56	1.070
Goedereede	2006	7.006.016	1,54	0,91	0,52	15,56	1,18	0,47	912
	2007	5.887.761	1,42	0,93	0,55	16,71	1,19	0,49	907
	2008	8.587.573	1,62	1,13	0,61	16,34	1,21	0,39	851
Middelharnis	2006	9.844.490	1,23	0,36	0,27	12,46	1,48	1,09	2.439
	2007	3.962.176	1,08	0,35	0,29	16,78	1,68	0,96	2.329
	2008	3.560.729	1,08	0,36	0,29	9,58	2,90	0,86	2.341
Oostflakkee	2006	2.865.571	1,18	0,34	0,23	13,98	1,88	1,06	1.793
	2007	2.153.289	1,13	0,36	0,27	9,44	2,72	0,79	1.519
	2008	992.991	1,06	0,37	0,29	14,55	1,76	0,64	1.544

Opmerkingen naar aanleiding van de berekende ratio's.

Financieringssaldo

Alle vier gemeenten verstrekken in hun jaarverslag informatie omtrent het financieringstekort of -overschot. De in de onderhavige paragraaf gehanteerde definitie wijkt in alle gevallen af van de door de gemeenten gehanteerde definitie. De gemeenten betrekken de investeringen in de grondexploitaties bij de berekening. De gemeente Goedereede houdt geen rekening met de voorzieningen en het resultaat van het boekjaar.

Bij al de vier gemeenten is, conform de hier gehanteerde definitie, sprake van overschotten aan financieringsmiddelen. Dit is eveneens het geval als de grondexploitaties bij de berekening worden betrokken, al is het saldo in dat geval beduidend lager.

De gemeente Goedereede heeft een zeer ruim financieringsoverschot. Dit beeld blijkt eveneens uit de solvabiliteitsratio's, de Gouden Balansregel, en de schuld ratio's. Het overschot is ultimo 2008 grotendeels weggezet bij de BNG. In 2007 is het financieringsoverschot gedaald, vanwege investeringen en de overdracht m.b.t. de invordering van gemeentelijke belastingen aan SVHW.

De daling van het financieringssaldo met betrekking tot de gemeente Oostflakkee in 2008 is vooral het gevolg van investeringen in de drukriolering buitengebied en de aanvullende stortingen met betrekking tot de bedrijventerreinen.

De daling van het financieringssaldo in Middelharnis in 2007 is vooral veroorzaakt door investeringen in materiële vaste activa met economisch nut. Hiervan betroffen de grootste investeringen de uitbreiding, c.q. verbouwing, van het gemeentehuis en investeringen in "concentratie buitensport".

Gouden balansregel

De bedrijfseconomische norm van 1 doet zich in 2008 min of meer voor bij de gemeenten Middelharnis en Oostflakkee. De daling in 2007 ten opzichte van 2006 m.b.t. Middelharnis, alsmede de daling in 2008 ten opzichte van 2007 m.b.t. de gemeente Oostflakkee, is veroorzaakt door de bij de vorige ratio genoemde investeringen.

Solvabiliteit (sa en sb)

De gemeente Goedereede heeft een solvabiliteitsratio sa wat bijna 2x zo hoog is als het solvabiliteitsratio sb. Dit wordt veroorzaakt doordat de gemeente Goedereede relatief minder vermogen in de vaste activa heeft geïnvesteerd en meer in de grondexploitaties dan de andere drie gemeenten. Absoluut is de investering in grondexploitaties vrijwel gelijk met de gemeente Middelharnis, waarbij de gemeente Middelharnis een ruim 2x zo hoog balanstotaal heeft dan de gemeente Goedereede.

De gemeente Dirksland heeft relatief hoge solvabiliteitsratio's in vergelijking met de gouden balansregel en ten opzichte van de gemeenten Middelharnis en Oostflakkee. Dit wordt veroorzaakt doordat de gemeente Dirksland een relatief hoger eigen vermogen heeft dan de beide andere gemeenten. Dit beeld blijkt ook uit de schuldratio's (de schuld ten opzichte van de totale inkomsten en de schuld per inwoner).

Als norm met betrekking tot de solvabiliteit sb wordt over het algemeen een ratio tussen de 25% en de 50% gehanteerd. De gemeenten Middelharnis en Oostflakkee zitten met de ratio tegen de ondergrens aan. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat vooral bij de gemeente Oostflakkee de reserveringen voor het groot onderhoud aan wegen en rioleringen zijn ondergebracht bij de voorzieningen wat een negatief effect heeft op de ratio.

Investeringsratio

Bij de gemeente Middelharnis is in 2008 sprake van vervroegde afschrijvingen van diverse activa en van de overdracht van activa t.b.v. de brandweer naar de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR). Veelal betrof het investeringen uit 2007.

Ook met betrekking tot de gemeente Dirksland heeft in 2008 een overdracht van de brandweer naar de VRR plaatsgevonden. De gemeente Dirksland heeft relatief veel activa met een lange levensduur (gebouwen, grond-, weg- en waterbouwwerken).

In de gemeente Oostflakkee hebben in 2007 en 2008 investeringen plaatsgevonden met betrekking tot drukrioleringen in het buitengebied, wat de stijging van de ratio in 2008 verklaart.

Financieringsratio

De ratio van de gemeente Middelharnis over het jaar 2006 is gecorrigeerd, vanwege de omzetting, en daarmee aflossing, van een aantal BNG-leningen naar één nieuwe BNG-lening.

De "normale" situatie, waarbij de afschrijvingen en aflossingen nagenoeg synchroon lopen, wordt het best benaderd door de gemeente Goedereede. Met betrekking tot de gemeente Dirksland wijkt de ratio van 2008 sterk af van de beide andere jaren. De afwijking wordt veroorzaakt doordat er in

2008 hogere afschrijvingen hebben plaatsgevonden, onder meer als gevolg van de overdracht van activa naar de VRR.

De ratio van de gemeente Middelharnis over het jaar 2008 is beduidend hoger vanwege de vervroegde afschrijvingen en de overdracht van de brandweeractiva naar de VRR, zie ook de toelichting bij de investeringsratio.

De afschrijvingen van de materiële activa met een maatschappelijk nut waren bij de gemeente Oostflakkee in 2007 hoger. Dit vanwege de hogere investeringen in 2006 in o.m. de afrit N59. In 2007 is de provinciale subsidie ontvangen inzake de afrit N59 en inzake de ontsluitingsweg Bosland, waardoor de afschrijvingen over 2008 weer lager zijn.

Schuldratio

De ratio "schuld ten opzichte van het totale inkomen" en "schuld per inwoner" vertonen eenzelfde beeld en worden daarom gezamenlijk toegelicht.

Uit beide ratio's blijkt dat Dirksland en vooral Goedereede er voor wat betreft de schulden beter voorstaan dan de beide andere gemeenten. Dit beeld blijkt eveneens uit de solvabiliteitsratio's. Hierbij moet worden aangetekend dat de egalisatiereserve rioleringen en onderhoud wegen bij beide gemeenten onderdeel zijn van de bestemmingsreserves en niet onder de voorzieningen vallen, waardoor de schuldpositie lager uitvalt. Vooral bij de gemeente Oostflakkee vallen beide aspecten onder de voorzieningen wat een negatief effect heeft op de schuldpositie.

De schuld ten opzichte van het totale inkomen daalt in de loop van de jaren bij alle 4 de gemeenten, wat wordt veroorzaakt door een hoger totaal inkomen, vooral in 2008. Bij de gemeenten Middelharnis en Oostflakkee is er daarnaast eveneens sprake van een dalende schuld.

3.14 Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen zoals beschreven in de voorgaande paragrafen worden de volgende aanbevelingen over de financiële positie en functie voor de vier gemeenten gedaan.

Gemeente Dirksland

1. Paragraaf weerstandsvermogen: Kwantificeer de geïnventariseerde risico's en stel de benodigde weerstandscapaciteit vast. Breng zo nodig de beschikbare weerstandscapaciteit op het benodigde niveau.
2. Ga verder met de implementatie van risicomanagement. Besteed hier in de paragraaf weerstandsvermogen aandacht aan.
3. Zorg dat op korte termijn de onderhoudsachterstanden van een aantal kapitaalgoederen wordt ingelopen.
4. Laat in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen zien dat een neerwaartse bijstelling van de onderhoudsbudgetten verantwoord is. Actualiseer op grond daarvan tevens de desbetreffende beheerplannen.
5. Geef in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen inzicht in het meerjarig verloop van de aan een kapitaalgoed verbonden voorzieningen.
6. Geef daadwerkelijke invulling aan de reeds op programmaniveau ingevulde bezuinigingen. Blijf de ontwikkeling hiervan monitoren en ga indien nodig tot bijstelling over.
7. Houd de algemene reserve op peil mede in relatie tot het weerstandsvermogen.

Gemeente Goedereede

8. Geef daadwerkelijke invulling aan de bezuinigingsvoorstellen die reeds op programmaniveau zijn ingevuld. Blijf de getroffen maatregelen monitoren en ga zo nodig tot bijstelling over.
9. Besteed in het vervolg meer aandacht aan de informatiewaarde van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Denk daarbij in het bijzonder aan wel of geen achterstallig onderhoud en het kwaliteitsniveau.
10. Houd de algemene reserve op peil mede in relatie tot het weerstandsvermogen.

Gemeente Middelharnis

11. Blijf de grondexploitaties jaarlijks actualiseren. Stel een nota grondbeleid op.
12. Besteed in de paragraaf weerstandsvermogen meer aandacht aan de toelichting van de daarin opgenomen risico's.
13. Completeer en actualiseer op zeer korte termijn de voorgeschreven beheerplannen en vertaal de daaruit voortvloeiende meerjarige financiële consequenties volledig naar de desbetreffende programma's.
14. Neem zo snel mogelijk bezuinigingsmaatregelen om de tekorten in het meerjarig perspectief op te lossen.
15. Houd de algemene reserve op peil mede in relatie tot het weerstandsvermogen.

Gemeente Oostflakkee

16. Zorg voor aanvullende dekking ten aanzien van de voorzieningen riolering en onderhoud wegen.
17. Neem zo snel mogelijk bezuinigingsmaatregelen om de tekorten in het meerjarig perspectief op te lossen.
18. Geef prioriteit aan de nota grondbeleid en de notitie risicomanagement.
19. Besteed op korte termijn aandacht aan het kwantificeren van de risico's met het oog op het berekenen van het weerstandsvermogen.
20. Actualiseer naar aanleiding van recente ontwikkelingen het treasurystatuut

Algemene aanbevelingen

De volgende aanbevelingen gelden, in meer of mindere mate, voor alle vier gemeenten:

21. Anticipeer tijdig in bovenlokaal verband op de bevolkingsontwikkeling.
22. Harmoniseer de afschrijvingstermijnen, verordeningen en beleidsnota's.
23. Zorg voor een evaluatie van het vigerende VGRP inclusief de financiële consequenties van het wel en/of niet uitvoeren van geplande maatregelen.
24. Zorg voor onderlinge afstemming bij voorgenomen ingrijpende investeringen, zoals een nieuwe school.
25. Actualiseer de grondexploitatieplannen in verband met de economische crisis.
26. Anticipeer op de economische crisis mede in verband met verdere bezuinigingen op het gemeentefonds.
27. Harmoniseer in de periode tot aan de herverdeling het financiële beleid met betrekking tot onder meer de activeringsmethoden, de afschrijving, de afdekking van risico's, inzet van reserves en het nieuwe beleid.

28. Inventariseer eventuele achterstanden op het terrein van beheer en onderhoud, zodat dit voor de nieuwe gemeente zoveel mogelijk op orde is. denk hierbij aan kapitaalgoederen, bestemmingsplannen, administratie en archieven.
29. Bepaal vóór de herindeling aan de hand van het overzicht verbonden partijen bij welke gemeenschappelijke regelingen of andere organisaties uittreding noodzakelijk is.

3.15 Financiële positie van de herindelingsvarianten

In artikel 7 van de Financiële-verhoudingswet is onder andere opgenomen dat voor de verdeling over de gemeenten van het voor de algemene uitkering beschikbare bedrag rekening wordt gehouden met de verschillen tussen de gemeenten onderling in het vermogen tot het voorzien in eigen inkomsten en met verschillen in noodzakelijke uitgaven. Dit betekent dat op basis van dit uitgangspunt elke (nieuw te vormen/nieuw gevormde) gemeente voldoende financiële draagkracht zou moeten hebben. Op basis van dit gegeven is onze conclusie dat er geen financiële belemmeringen bestaan voor de keuze van één van de twee varianten. Uiteraard is er verschil tussen de (financiële) sterkte en kwetsbaarheid van de gekozen varianten. Daarnaast gelden voor de varianten een aantal (financiële) aandachtspunten. Onderstaand wordt hier per variant nader op ingegaan.

3.16 Herindelingsvariant Goeree-Overflakkee I

Om de financiële startpositie van de herindelingsvariant I te bepalen zijn de actuele cijfers van en gegevens over de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee samengevoegd en herberekend. De financiële startpositie van deze herindelingsvariant blijkt voldoende te zijn. Dit komt vooral door de wat betere financiële positie van de gemeenten Goedereede en Dirksland. Ook de schuldpositie van deze gemeenten is beter. De mate waarin de overige gemeenten er in slagen de tekorten in het meerjarenperspectief te dekken, is vanzelfsprekend van belang voor de financiële startpositie. Voor Dirksland en Goedereede geldt dat zij nu al maatregelen hebben getroffen die leiden tot een sluitende meerjarenraming. Middelharnis en Oostflakkee laten dit daarentegen over aan de nieuwe colleges en gemeenteraden. In verband met de economische crisis heeft de provincie het financieel toezichtsregime versoepeld, hetgeen gemeenten meer tijd geeft bezuinigingen in het meerjarig perspectief te realiseren.

Tabel 3.16.1 Herindelingsvariant I Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee

Onderwerp	Toelichting/opmerking
Weerstandscapaciteit incidenteel	€ 15,7 mln. (14,23% van de omzet)
Weerstandscapaciteit structureel	€ 0,9 mln. (0,84% van de omzet)
Begrotings- en rekeningssaldi	Jaarrekeningen 2006, 2007 en 2008 sluiten. Begrotingen 2010 worden door alle gemeenten sluitend gepresenteerd. Begrotingen staan door economische crisis onder druk. Het meerjaren perspectief 2011-2013 gaat voor Goedereede en Dirksland uit van sluitendheid. Om dat te kunnen bereiken zijn in deze gemeenten daarvoor bezuinigingsmaatregelen getroffen. Middelharnis en Oostflakkee laten het treffen van bezuinigingsmaatregelen over aan de nieuwe raad (verkiezingen maart 2010).
Woonlastendruk per huishouden	Met uitzondering van de gemeenten Middelharnis en Goedereede zou harmonisatie van de tarieven na samenvoeging van de vier gemeenten een forse daling van de lastendruk teweeg brengen. De lastendruk voor de gemeente Goedereede zou vrijwel gelijk blijven. Voor de gemeente Middelharnis is er sprake van een significante stijging van de lasten.
Risico's	Dirksland en Oostflakkee hebben de risico's nog niet financieel vertaald.
Onderhoud kapitaalgoederen	De financiële vertaling van de onderhoudsplannen in de gemeente Middelharnis verdient aandacht. Dirksland heeft de onderhoudsbudgetten verlaagd. Er in beperkte mate sprake van achterstallig onderhoud (schilderwerk).
Grondexploitaties	De plannen laten in alle gemeenten batige exploitatiesaldi zien.
Ontwikkeling algemene reserve	De algemene reserve daalt in de periode 2010 tot en met 2013 van € 366 per inwoner naar € 313 per inwoner. Voornamelijk door sterke daling bij de gemeente Dirksland Dit wordt vooral veroorzaakt door de afboeking van activa met een maatschappelijk nut.
Schuldpositie	De gemeenten Middelharnis en Oostflakkee kennen forsere schuldposities dan de overige twee gemeenten. Zitten beide aan de kritische grens. Heeft voor Oostflakkee te maken met de onderhoudsvoorzieningen voor riolering en wegen.

Woonlastendruk

Bij het berekenen van de woonlastendruk is uitgegaan van het gelijk trekken van de percentages van de OZB en de tarieven van de afvalstoffenheffing en de rioolrechten in de herindelingsvariant (overigens is alleen bij de OZB onmiddellijke harmonisatie verplicht, bij de twee andere belastingen kan de harmonisatie eventueel gefaseerd over twee jaar ingevoerd worden).

De gevolgen van deze harmonisatie zijn, zoals uit tabel 3.16.2 blijkt, voor de inwoners van de huidige gemeenten verschillend (steeds voor een eigenaar/ gebruiker met een meerpersoonshuishouden) gebaseerd op de tarieven 2010, zie eveneens paragraaf 2.4:

Tabel 3.16.2 Herindelingsvariant 4-0: Woonlastendruk 2010 (tarieven 2010)

Gemeenten	OZB-waarde WOZ-waarde van			Reinigingsrecht meerpersoons huishoudens	rioolrecht meerpersoons huishoudens	Totale woonlasten WOZ-waarde van			Verschil in % WOZ-waarde van		
	200*	250*	300*			200*	250*	300*	200*	250*	300*
Dirksland	183	229	275	242	289	714	760	806	-10,6	-10,3	-9,9
Goedereede	165	206	247	294	181	640	681	722	-0,1	0,1	0,5
Middelharnis	148	186	223	228	177	553	591	628	15,5	15,5	15,7
Oostflakkee	232	290	348	240	279	751	809	867	-14,9	-15,7	-16,3
G-O	174	217	261	249	216	639	682	726			

De inwoners van Dirksland en Oostflakkee gaan bij harmonisatie van de tarieven minder aan woonlasten betalen. De inwoners van Middelharnis gaan bij harmonisatie meer aan woonlasten betalen. De woonlasten in de gemeente Goedereede blijven vrijwel gelijk aan het huidige niveau.

3.17 Herindelingsvariant Goeree-Overflakkee II

Om de financiële startpositie van de herindelingsvariant Goeree-Overflakkee II te bepalen zijn de actuele cijfers van en gegevens over de gemeenten Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee samengevoegd en herberekend. Ook de financiële startpositie van deze herindelingsvariant is voldoende, echter minder sterk dan die van variant I. Dit komt doordat twee van de drie gemeenten in het meerjarig perspectief tekorten hebben vooral veroorzaakt door de economische crisis. Ook hier geldt dat de mate waarin de desbetreffende gemeenten er in slagen om de meerjarige tekorten te dekken van groot belang is voor de financiële startpositie van de nieuw te vormen gemeente. De gemeenten Middelharnis en Oostflakkee hebben vanwege de verkiezingen in maart 2010 nog geen maatregelen getroffen om hun meerjarenraming sluitend te maken. Ook de schuldpositie van deze groep van gemeenten is minder dan die van de herindelingsvariant I.

Tabel 3.17.1 Herindelingsvariant II Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee

Onderwerp	Toelichting/opmerking
Weerstandscapaciteit incidenteel	€ 9,95 mln. (11,62% van de omzet)
Weerstandscapaciteit structureel	€ 0,33 mln. (0,38% van de omzet)
Begrotings- en rekeningssaldi	Jaarrekeningen 2006, 2007 en 2008 sluiten. Begrotingen 2010 worden door alle gemeenten sluitend gepresenteerd. Begrotingen staan door economische crisis onder druk. Het Meerjaren perspectief 2011-2013 wordt alleen door Dirksland, weliswaar d.m.v. richting gevende bezuinigingsmaatregelen, sluitend gepresenteerd. Middelharnis en Oostflakkee laten het treffen van maatregelen over aan de nieuwe raad (verkiezingen maart 2010).
Woonlastendruk per huishouden	Voor de eigenaar/gebruiker met een meerpersoonshuishouden van de gemeenten Dirksland en Oostflakkee zou harmonisatie een aanzienlijke verlaging van de woonlasten betekenen. De inwoners van Middelharnis daarentegen worden geconfronteerd met een forse stijging van de woonlasten.
Risico's	Dirksland en Oostflakkee hebben de risico's nog niet financieel vertaald.
Onderhoud kapitaalgoederen	De financiële vertaling van de onderhoudsplannen in de gemeente Middelharnis verdient aandacht. Dirksland heeft de onderhoudsbudgetten verlaagd. Er is in beperkte sprake van achterstallig onderhoud (schilderwerk).
Grondexploitaties	De plannen laten in alle gemeenten batige exploitatiesaldi zien.
Ontwikkeling algemene reserve	De algemene reserve daalt in de periode 2010 tot en met 2013 van € 356 per inwoner naar € 307 per inwoner. Voornamelijk door sterke daling bij de gemeente Dirksland. Dit wordt vooral veroorzaakt door de afboeking van activa met een maatschappelijk nut.
Schuldpositie	De schuldpositie van de gemeente Dirksland is beter dan die van twee andere gemeenten uit de vergelijkingsgroep. Overigens blijven alle gemeenten binnen de kritische grens.

In deze variant gaat de gemeente Goedereede als zelfstandige gemeente verder. De gemeente presenteert een sluitende begroting en meerjarenraming. Met uitzondering van het jaar 2012 zijn alle jaren materieel sluitend, overigens na het nemen van bezuinigingsmaatregelen. De jaarrekeningen vertonen structurele overschotten. Vooral de jaren 2007 en 2008 zijn met aanzienlijke positieve saldi afgesloten. De financiële positie kan als solide worden beschouwd.

Tabel 3.17.2 Herindelingvariant II Goedereede

Onderwerp	Toelichting/opmerking
Weerstandscapaciteit incidenteel	€ 5,75 mln. (23,28% van de omzet)
Weerstandscapaciteit structureel	€ 0,61 mln. (2,46% van de omzet)
Begrotings- en rekeningssaldi	Jaarrekeningen voor alle jaren sluitend. Vanaf 2007 aanzienlijke rekeningsoverschotten. Begroting 2010 wordt sluitend (nihil) gepresenteerd. De begroting staat door economische crisis wel onder druk. Ook het meerjarenperspectief laat saldi van nihil zien. Om dat te bereiken zijn bezuinigingsmaatregelen op programmaniveau ingevuld.
Woonlastendruk per huishouden	De woonlastendruk bedraagt in 2010 € 652.
Risico's	De gemeente heeft de risico's financieel vertaald. Er heeft tevens een kwantificering plaatsgevonden (omvang € 3,7 miljoen). De veranderde situatie ten aanzien van twee gemeenschappelijke regelingen vormt een financieel risico.
Onderhoud kapitaalgoederen	Consequenties zijn voor wat betreft de wegen niet volledig in de begroting opgenomen. Er is sprake van achterstallig onderhoud. Het GRP en het beheerplan Groen zijn nog actueel. De uitkomsten van deze plannen zijn volledig naar de begroting vertaald. Van achterstallig onderhoud is bij deze plannen geen sprake. Een beheerplan gebouwen is nog niet door de gemeente vastgesteld. Er is een concept dat loopt van 2009-2028 en waarvan de financiële vertaling volledig in de begroting is opgenomen. Ook deze categorie kent geen onderhoudsachterstand. Het beheerplan Water is een gezamenlijk plan voor het gehele eiland. De hieruit voortvloeiende consequenties zijn volledig vertaald.
Grondexploitaties	De gemeente kiest voor een gematigd actief grondbeleid. Er zijn twee plannen in uitvoering met een geraamd positief resultaat.
Ontwikkeling algemene reserve	De algemene reserve daalt in de periode 2010 tot en met 2013 van € 398 per inwoner naar € 333 per inwoner. Voornamelijk vanwege aanvragen ten behoeve van de grondexploitatie.
Schuldpositie	De schuldpositie van de gemeente Goedereede ligt ruim beneden de kritische norm.

Gemeenschappelijke regeling in de herverdelingsvariant

Op het eiland worden door de vier gemeenten deelgenomen in het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Goeree-Overflakkee (ISGO) en Het Binnenhof. Indien voor de 1^e herindelingvariant wordt gekozen, houden beide gemeenschappelijke regelingen van rechtswege op te bestaan en worden zogeheten inliggend. Bij variant II zal naar alle waarschijnlijkheid het ISGO door de drie andere gemeenten worden voortgezet. Dit betekent dat Goedereede de door de regeling voor haar uitgevoerde werkzaamheden zelf ter hand moet nemen. Deze ontwikkeling moet als een financieel risico voor de gemeente Goedereede worden beschouwd. Of dit ook voor het Binnenhof geldt, lijkt ons niet waarschijnlijk. De regeling vervult namelijk als uitvoerder van de Wsw een zeer belangrijke rol op het eiland.

Woonlastendruk

Bij het berekenen van de woonlastendruk is uitgegaan van het gelijk trekken van de percentages van de OZB en de tarieven van de afvalstoffenheffing en de rioolrechten in de herindelingvariant (overigens is alleen bij de OZB onmiddellijke harmonisatie verplicht, bij de twee andere belastingen kan de harmonisatie eventueel gefaseerd over twee jaar ingevoerd worden).

De gevolgen van deze harmonisatie zijn, zoals uit de volgende tabel blijkt, voor de inwoners van de huidige gemeenten verschillend (steeds voor een eigenaar/ gebruiker met een meerpersoonshuishouden) gebaseerd op de tarieven 2010:

Tabel 3.17.3 Herindelingvariant 3-1: Woonlastendruk 2010 (tarieven 2010)

Gemeenten	OZB-waarde WOZ-waarde van			reinigingsrecht meerpersoons huishoudens	rioolrecht meerpersoons huishoudens	Totale woonlasten WOZ-waarde van			Verschil in % WOZ-waarde van		
	200*	250*	300*			200*	250*	300*	200*	250*	300*
Dirksland	183	229	275	242	289	714	760	806	-9,6	-9,2	-8,8
Middelharnis	148	186	223	228	177	553	591	628	16,7	16,9	17,1
Oostflakkee	232	290	348	240	279	751	809	867	-14,0	-14,7	-15,2
DMO	179	223	268	235	232	646	690	735			

De inwoners van Dirksland en Oostflakkee gaan bij harmonisatie van de tarieven minder aan woonlasten betalen. De inwoners van Middelharnis gaan bij harmonisatie meer aan woonlasten betalen. De woonlasten in de gemeente Goedereede blijven gelijk aan het huidige niveau (bij ongewijzigd beleid).

4 DE EIGEN INKOMSTEN VERGELEKEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk willen we de volgende vraag beantwoorden:

'Wat zijn de verschillen tussen de huidige gemeenten onderling en de twee herindelingsvarianten bij de belastingen/heffingen?'

Daarbij besteden wij aandacht aan de eigen heffingen en de Financiële-verhoudingswet en de belastingcapaciteit. Er wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste eigen inkomstenbronnen van de gemeenten en van de woonlasten.

4.2 De Financiële-verhoudingswet en belastingcapaciteit

De Financiële-verhoudingswet heeft als doel de algemene uitkering uit het gemeentefonds zo goed mogelijk te verdelen over de gemeenten, rekening houdend met kostenverschillen. Het belangrijkste principiële uitgangspunt hierbij is gelijke voorzieningencapaciteit bij gelijke OZB-percentages. Om die reden is als onderdeel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds een zogenaamde 'inkomensmaatstaf' ingevoerd. Deze inkomensmaatstaf houdt grosso modo in dat de waarde van de onroerende zaken in elke gemeente gedeeltelijk wordt verrekend (in mindering worden gebracht op de algemene uitkering) tegen een uniform percentage⁶ van de WOZ-waarde. Voor het jaar 2009 bedraagt dit percentage 0,0884% voor eigenaren van woningen, 0,0962% voor gebruikers van niet-woningen en 0,1194% voor eigenaren van niet-woningen.

Het effect van de inkomensmaatstaf is dat gemeenten, uitgaande van vorengenoemde percentages, op gelijke wijze naar vermogen uit de eigen belastingcapaciteit bijdragen aan de voorzieningencapaciteit. Gemeenten met een relatief hoge OZB-capaciteit (door óf veel dure woningen en/of veel dure bedrijfsgebouwen) ontvangen daardoor een lagere uitkering uit het gemeentefonds. Het effect hiervan is dat een gemeente met gemiddeld dure woningen vanuit het perspectief van de burger hoge woonlasten heeft, maar dit wil niet zeggen dat de gemeente er per saldo na de verevening op basis van de belastingcapaciteit (veel) aan overhoudt. Pas als een gemeente globaal gezien percentages hanteert die boven de bovengenoemde percentages uitstijgen, houdt die gemeente er aan over en kan zich dan afhankelijk van de hoogte van de Overige eigen inkomsten hogere lasten permitteren dan waarmee het gemeentefonds rekening houdt. Als een gemeente percentages hanteert die lager zijn dan de percentages die bij het gemeentefonds worden gehanteerd dan kost ieder extra woning en/of niet-woning de gemeente extra geld: immers zij wordt gekort op de algemene uitkering conform de percentages die bij het gemeentefonds worden gehanteerd, terwijl de gemeente inkomsten OZB ontvangt lager dan deze percentages.

Als nu de percentages van de WOZ-waarden van zowel woningen als niet-woningen worden afgezet tegen de in 2009 gehanteerde percentages bij de betrokken gemeenten, dan blijkt dat bij twee gemeenten minder inkomsten worden gegenereerd (Goedereede € 42 per inwoner, Middelharnis € 40 per inwoner) en bij twee gemeenten meer inkomsten (Dirksland € 9 per inwoner en Oostflakkee € 23 per inwoner), dan wanneer de gemeentefondspercentages waren gehanteerd. Dit heeft uiteraard ook zijn weerslag voor de twee herindelingsvarianten. Uitgaand van de

⁶ De negatieve eigen inkomensmaatstaf wordt berekend op basis van 80% respectievelijk 70% van de waarde van woningen en niet-woningen, aangevuld met een bedrag van € 36,56 per woonruimte.

vooronderstelling dat de OZB-opbrengst gelijk blijft betekent dit dat beide herindelingsvarianten minder opbrengsten genereren dan het gemeentefonds vooronderstelt. De herindelingvariant G-O genereert € 19 per inwoner minder, de herindelingvariant DMO € 11 per inwoner minder inkomsten dan het gemeentefonds vooronderstelt. Dat houdt in dat iedere extra woning en/of niet-woning de gemeente extra geld kost. Zie voor de bron van deze gegevens tabel 5.2.2 uit hoofdstuk 5.

Tabel 4.2.1. WOZ-waarden en percentages voor huidige gemeenten en herindelingsvarianten in 2009

Gemeenten	WOZ-waarde woningen* (x € 1 miljoen)	WOZ-waarde niet-woningen* (x € 1 miljoen)	WOZ-waarde totaal (x € 1 miljoen)	WOZ-waarde verhouding woningen / niet-woningen	Aantal inwoners	Totaal WOZ-waarde per inwoner (x € 1)	OZB-% woningen**	OZB-% niet-woningen**	Opbrengst woning gebruik (x € 1)	Opbrengst niet-woningen gebruik en eigendom (x € 1)
Dirksland	782	155	937	0,84	8.324	112.506	0,0882	0,2499	689.724	386.096
Goedereede	1.785	317	2.102	0,85	11.589	181.336	0,0796	0,1436	1.420.860	454.494
Middelharnis	1.860	430	2.289	0,81	17.689	129.402	0,0740	0,1332	1.376.030	572.094
Oostflakkee	884	169	1.053	0,84	10.178	103.409	0,1129	0,2272	997.472	383.968
Goeree-Overflakkee	5.310	1.070	6.380	0,83	47.780	133.518	0,0844	0,1680	4.481.640	1.796.760
Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	3.525	753	4.278	0,82	36.191	118.206	0,0869	0,1782	3.063.226	1.342.158

* gegevens algemene uitkering gemeentefonds januari 2009

** gegevens digitale Atlas Lokale Lasen van het Coelo

*** het rekenpercentage is 0,0884% voor eigenaren van woningen; 0,0962% voor gebruikers van niet-woningen en 0,1194% voor eigenaren van niet-woningen.

4.3 Overige belastingen/heffingen

Voor wat betreft de belastingen/heffingen kunnen naast de drie heffingen uit het belastingpakket, die de gemeentelijke woonlastendruk bepalen, ook andere heffingen worden genoemd. Bij zowel die overige heffingen als het belastingpakket zijn de vier betrokken gemeenten en de twee herindelingsvarianten met elkaar vergeleken op basis van de gegevens van de gemeentebegrotingen 2009 (inclusief belangrijkste begrotingswijzigingen).

Bij de opbrengst in tabel 4.4.1 is geen rekening gehouden met eventuele bijdragen uit tariefegalisatiereserves of andere mogelijke inkomsten. Het gaat uitsluitend om de opbrengsten uit de belastingen/heffingen. Die opbrengsten wordt uitgedrukt in een bedrag per inwoner.

Tabel 4.4.1 Gemeentelijke belastingen/heffingen per inwoner (x € 1) huidige gemeenten en herindelingsvarianten

Belasting/Heffing	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Secretarieleges	11	16	11	10	12	11
Leges bouwvergunningen	31	50	15	42	32	27
Hondenbelasting	4	5	4	7	5	5
Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0
Toeristenbelasting	8	97	3	2	27	4
Forensenbelasting	7	45	0	5	13	3
Baatbelasting	0	0	0	0	0	0
Precariobelasting	0	0	0	0	0	0
Reclamebelasting	0	0	0	0	0	0
Subtotaal overige heffingen	61	213	35	66	89	50
Reinigingsrechten	88	114	87	93	95	89
Rioolrecht	137	118	79	131	109	107
OZB	128	144	97	134	122	115
Subtotaal belastingpakket	353	375	263	357	326	310
Totaal-generaal	414	588	297	423	415	360

Bij het totaal van de overige belastingen/heffingen ontlopen de inkomsten elkaar veel. Dit komt door verschillen in baten bij de leges bouwvergunningen, die per inwoner bezien, het hoogst zijn bij de gemeente Goedereede; daarnaast komt dit door de substantieel hogere baten op de toeristenbelasting en forensenbelasting bij Goedereede (waar uiteraard ook extra lasten tegenover staan).

Voor de onderdelen die van belang zijn voor het belastingpakket, te weten OZB (woningen en niet-woningen), riool- en reinigingsrecht zijn er eveneens aanzienlijke verschillen. De gemeente Goedereede heeft hier de hoogste baten, de gemeente Middelharnis de laagste. Bekijken we het totale pakket aan gemeentelijke belastingen/heffingen dan heeft de gemeente Goedereede verreweg de hoogste baten per inwoner en Middelharnis de laagste. De hoge baten bij Goedereede worden sterk beïnvloed door het feit dat Goedereede een recreatiegemeente is.

Bij de raming van de bouwleges van de gemeente Oostflakkee is voor 2009 in de cijfers (door middel van een begrotingswijziging) rekening gehouden met een extra opbrengst in verband met realisatie van een woonzorgcomplex. Onder meer om deze reden is raming (incidenteel) met € 100.000 verhoogd.

5 DE NETTOLASTEN VAN DE HERINDELINGSVARIANTEN VERGELEKEN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de vraag:

'Hoe verhouden de nettolasten van de twee herindelingsvarianten zich in 2009 tot de (norm)vergoeding van de algemene uitkering en hoe is dat beeld te verklaren vanuit de nettolasten van de bij de herindelingsvarianten betrokken gemeenten?'

Het referentiekader op basis waarvan de begrotingsanalyse plaatsvindt, is gebaseerd op de Financiële-verhoudingswet. De belangrijkste uitgangspunten bij de Financiële-verhoudingswet: globaal, kostengeoriënteerd, rekening houdend met structuurkenmerken en de mogelijkheid zelf inkomsten te verwerven, zijn ook toegepast in dit referentiekader.

De verdeling is kostengeoriënteerd en globaal, dat wil zeggen dat de verdeling aansluit bij de kostenverschillen tussen (groepen van) gemeenten. Op individueel niveau kunnen er verschillen zijn. Deze verschillen kunnen enerzijds ontstaan doordat er sprake is van specifieke omstandigheden, omstandigheden die geen of onvoldoende een rol spelen in de verdeling van het gemeentefonds. Anderzijds kan er sprake zijn van bewuste politieke beleidskeuzen om op onderdelen een hoger of lager nettolastenniveau te hebben. Ten slotte kunnen verschillen ook worden veroorzaakt door het financiële beleid van gemeenten (hoe is in het verleden bijvoorbeeld omgegaan met investeringen; zijn er investeringen direct afgeboekt van reserves). Daarom worden de vergelijkingen dan ook gemaakt op een hoger aggregatieniveau, namelijk op dat van de clusters (zie paragraaf 5.2).

Om inzicht te kunnen krijgen in de begrotingspositie van de twee herindelingsvarianten worden de inkomsten van het gemeentefonds vergeleken met de geraamde nettolasten (= lasten minus de baten) van die gemeenten. De zogenaamde 'geraamde nettolasten' van de herindelingsvarianten bestaan in dit geval uit de opgetelde nettolasten per begrotingsfunctie van de herindelingspartners. Op deze wijze is vast te stellen welke positieve en negatieve afwijkingen zich voordoen in het budget van de herindelingsvarianten. Wij noemen dit de vergelijking 'met zichzelf'.

5.2 De vergelijking met zichzelf

Eén van de uitgangspunten van het verdeelstelsel is dat er een goede aansluiting is tussen de verdeling en de verschillen in kostenstructuren van gemeenten. De uitkomst van de verschillende verdeelmaatstaven sluit globaal aan bij de nettolasten van de gemeentelijke taakgebieden, in de gemeentefondsterminologie clusters genoemd. De begrotingsfuncties worden toebedeeld aan clusters. Op deze wijze worden de nettolasten van de gemeente vergeleken met de opbrengst van de verdeelmaatstaven.

In de bijlagen 6 A tot en met F is een overzicht gegeven van de verschillende inkomsten- en uitgavenclusters voor de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee afzonderlijk respectievelijk voor de twee herindelingsvarianten.

In tabel 5.2.1 worden de nettolasten van de vier huidige gemeenten en van de twee herindelingsvarianten op clusterniveau vergeleken met het gemeentefonds.

Tabel 5.2.1 Nettolasten vergeleken met gemeentefonds op clusterniveau

Clusters	Gemeenten				Herindelingsvarianten	
	D	G	M	O	GO	DMO
Inkomstenclusters						
OZB	9	-42	-40	23	-19	-11
Algemene uitkering	-6	-4	3	-25	21	17
Overige eigen inkomsten	143	207	53	88	113	83
Mutaties reserves	33	80	-5	42	32	17
Totaal inkomstenclusters	179	242	11	129	149	107
Uitgavenclusters						
Bestuursorganen	-28	-11	-27	-53	-42	-46
Algemene ondersteuning	-21	-55	-38	-97	-52	-51
Werk en inkomen	4	-11	-21	-17	-18	-18
Maatschappelijke zorg	-5	-33	55	-12	9	22
Educatie	-6	-25	59	34	22	37
Kunst en ontspanning	29	-20	25	24	15	26
Oudheid	-17	-20	-10	0	-11	-9
Bevolkingszaken	-21	-8	-4	1	-8	-7
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-44	-67	21	-2	-18	-2
Reiniging	-6	-11	4	-8	-4	-1
Openbare orde en veiligheid	-27	-20	-32	-23	-30	-32
Fysiek milieu	16	8	-1	3	4	3
Riolering	9	15	-1	11	7	5
Groen	-25	-37	-26	-6	-24	-20
Wegen en water	-46	36	-14	1	-3	-16
Overigen	10	17	-1	13	4	2
Totaal nettolasten	-179	-242	-11	-129	-149	-107
Saldo na bestemming	0	0	0	0	0	0

+ betekent lagere nettolasten of hogere baten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten of lagere baten dan gemeentefonds aangeeft

D = Dirksland

G = Goedereede

M = Middelharnis

O = Oostflakkee

GO = Goeree-Overflakkee

DMO = Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee

Toelichting algemeen

Hierna gaan wij in op de belangrijkste afwijkingen op de clusters zoals die naar voren komen in tabel 5.2.1. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de analyse van de belangrijkste afwijkingen op de clusters ten opzichte van het gemeentefonds bij de afzonderlijke gemeenten.

Een cluster bestaat uit een of meer begrotingsfuncties. Om het inzicht in de belangrijkste afwijkingen te vergroten zijn in een aanvullende tabel per cluster ook de nettolasten van de relevante begrotingsfuncties per inwoner per gemeente in beeld gebracht. Deze tabel geeft de mogelijkheid (een begin van) een verklaring voor de afwijkingen te geven. In dit rapport zijn voor zover daar door de gemeenten verklaringen zijn gegeven zoveel mogelijk verklaringen opgenomen voor verschillen groter of gelijk aan € 15 per inwoner. Het betreft de substantiële verschillen.

De gemeenten zijn verzocht daar waar mogelijk een toelichting/verklaring te geven voor opmerkelijke verschillen. Deze toelichtingen/verklaringen zijn in de toelichtende teksten opgenomen en zoveel mogelijk in tabel 5.2.19 waarin een totaaloverzicht wordt gegeven verwerkt.

Voorzieningscapaciteit

Als we naar het totaal van de uitgavenclusters kijken zien we dat alle huidige gemeenten en ook de herindelingsvarianten meer lasten ramen dan waarmee het gemeentefonds rekening houdt. Geredeneerd vanuit de gedachte van het gemeentefonds betekent dit dat de herindelingsvarianten beschikken over een hogere voorzieningscapaciteit dan waarvan het gemeentefonds uitgaat. Hiermee kunnen de herindelingsvarianten in potentie een hoger voorzieningsniveau realiseren. Dit is onderdeel van de beleidsvrijheid die gemeenten genieten.

Die hogere voorzieningscapaciteit wordt mogelijk gemaakt doordat de baten op de inkomstenclusters ook hoger zijn dan waarmee het gemeentefonds rekening houdt. De verklaring van de hogere voorzieningscapaciteit bij de eerste drie posten, wordt hierna toegelicht onder het kopje inkomstenclusters.

Toelichting inkomstenclusters

Cluster OZB

In het gemeentefonds wordt de OZB verevend op basis van percentages (zie paragraaf 4.2). De gemiddelde OZB-percentages in de gemeenten Dirksland en Oostflakkee zijn hoger dan het gemiddelde van de rekenpercentages, bij de twee andere gemeenten zijn ze aanzienlijk lager. Dit verklaart waarom bij de twee herindelingsvarianten minder wordt geraamd op dit onderdeel dan waar het gemeentefonds rekening mee houdt.

Tabel 5.2.2a Cluster OZB, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelhamnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Inkomstenclusters						
OZB	9	-42	-40	23	-19	-11

+ betekent hogere baten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent lagere baten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.2b Cluster OZB, de nettobaten per inwoner per functie vergeleken x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelhamnis	Oostflakkee
Functies cluster Onroerendezaakbelastingen					
931	baten onroerendezaakbelasting gebruikers	16	13	11	16
932	baten onroerendezaakbelastingen eigenaren	112	131	86	117
941	lastenverlichting Rijk	0	0	0	0
Totaal		128	144	97	134

Bij de vergelijking met het gemeentefonds (tabel 5.2.2.a) raamt Goedereede een veel lager bedrag per inwoner aan baten OZB. Dat komt omdat Goedereede een lager OZB-percentages hanteert dan het rekentarief. Omdat ook de OZB van de recreatiewoningen betrokken is in het totaal dat wordt uitgedrukt in een bedrag per inwoner, is het verschil met het rekentarief extra groot. De gemeente Goedereede heeft, ondanks het lage feitelijk OZB-percentages, per inwoner hoge OZB-baten, door de OZB-opbrengsten van de recreatiewoningen (die immers geen inwoners genereren).

Cluster Algemene uitkering

Dit cluster omvat uitsluitend de begrotingsfunctie algemene uitkering. Er wordt op dit cluster met uitzondering van Middelharnis minder geraamd door de huidige gemeenten dan waarvan het gemeentefonds uitgaat. Waarschijnlijk wordt dit veroorzaakt doordat de gemeenten uitgaan van een andere gemeentefondscirculaire dan waarop hier de berekeningen zijn gebaseerd en/of andere hoeveelheden eenheden van de verdeelmaatstaven. Zo houdt Goedereede rekening met de geprognosticeerde WOZ-waarde van het nieuwe jaar. Dit is hoger dan het GF aangeeft. Hierdoor is de door de gemeente berekende korting hoger. Oostflakkee heeft haar raming gebaseerd op de meircirculaire 2008. Bij de herindelingsvarianten wordt een hogere algemene uitkering berekend dan het gemeentefonds. Dit verschil hangt mede samen met de daling van de algemene uitkering als gevolg van de herindeling, doordat de herindelingsvariant het vaste bedrag maar éénmaal ontvangt (zie paragraaf 2.2).

Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

Na een herindeling komt een nieuwe gemeente in aanmerking voor de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling. Deze verdeelmaatstaf zal volgens het 40-20-20-20% betaalschema in de achtereenvolgende jaren tot uitkering komen (zie paragraaf 2.3).

Tabel 5.2.3a Cluster Algemene uitkering, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Inkomstclusters						
Algemene uitkering	-6	-4	3	-25	21	17

+ betekent hogere baten dan gemeentefonds aangeeft
 - betekent lagere baten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.3b Cluster Algemene uitkering, vergelijking nettobaten per inwoner x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
Functies cluster Algemene uitkering					
921	algemene uitkering gemeentefonds	858	859	943	904
Totaal		858	859	943	904

Middelharnis heeft de hoogste algemene uitkering per inwoner, Dirksland en Goedereede een beduidend lagere. Tegenover een hogere of lagere algemene uitkering staan in het algemeen ook hogere dan wel lagere lasten.

Cluster Overige eigen middelen (OEM)

Tot het cluster OEM behoort een groot aantal functies. Deze functies hebben veelal betrekking op baten. Het gaat bijvoorbeeld om de overige gemeentelijke belastingen, maar ook om ontvangen dividenden en mutaties grondexploitaties. Baten uit dividenden als gevolg van aandelen in energiebedrijven zullen door verkoop van de aandelen overigens wegvallen. Uit tabel 5.2.4a blijkt dat beide herindelingsvarianten meer aan OEM ramen dan het gemeentefonds veronderstelt.

Tabel 5.2.4a Cluster Overige eigen inkomsten, vergelijking nettobaten per inwoner tussen gemeenten en varianten

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Inkomstenclusters						
Overige eigen inkomsten	143	207	53	88	113	83

Tabel 5.2.4b Cluster Overige eigen inkomsten, vergelijking per inwoner per functie x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
Functies cluster Overige Eigen Inkomsten (OEM)					
310	handel en ambacht	-6	-6	-12	-1
311	baten marktgelden	0	1	1	1
320	industrie	-1	0	2	-15
330	nutsbedrijven	54	58	55	50
341	overige agrarische zaken, jacht en visserij	1	-1	0	0
830	bouwgrondexploitatie	16	-26	0	3
911	geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	35	0	-1	0
913	overige financiële middelen	3	13	1	37
914	geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	26	70	0	0
933	baten roerende woon- en bedrijfsruimtebelastingen	0	0	0	0
934	baten baatbelasting	0	0	0	0
935	baten forensenbelasting	7	45	0	5
936	baten toeristenbelasting 50%	4	48	2	1
937	baten hondenbelasting	4	5	4	7
938	baten reclamebelasting	0	0	0	0
939	baten precariobelasting	0	0	0	0
Totaal		143	207	53	88

Voor wat betreft de OEM geeft deze constatering overigens een vertekend beeld. Dat komt omdat we de feitelijke bedragen niet kunnen afzetten tegen een ijkpunt. Bij de totstandkoming van de verdeling van het gemeentefonds in 1997 is er vanuit gegaan dat gemeenten een zeker bedrag aan OEM genereren. Deze OEM bedroeg 5,4% van de uitgavenmaatstaven. Deze OEM is indertijd, via een verlaging van de bedragen per eenheid van de verdeelmaatstaven, betrokken bij de verdeling. Dit betekent dat het totaal van de genormeerde nettolasten 5,4% lager wordt geschat dan dat zij in feite zijn.

We hebben de 5,4% op de huidige omvang van de uitgavenclusters toegepast. De resultaten van deze berekening staan in tabel 5.2.4c. Uit de tabel is te lezen dat alle gemeenten, met uitzondering van Middelharnis, en ook bij de herindelingsvarianten meer OEM gegenereerd zal worden dan het gemeentefonds zou veronderstellen.

Tabel 5.2.4c Geraamde OEM afgezet tegen vooronderstelling gemeentefonds x € 1000

	werkelijke OEM	conform 5,4%	verschil	per inwoner x € 1
Dirksland	1.187	494	693	83
Goedereede	2.404	764	1.640	142
Middelharnis	935	983	-48	-3
Oostflakkee	895	607	288	28
Herindelingsvariant Goeree-Overflakkee	5.420	2.848	2.572	54
Herindelingsvariant Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	3.016	2.085	931	26

Een en ander behoeft nadere toelichting.

De hoge afwijking van de gemeente Dirksland op de functies 911 en 914 worden veroorzaakt door toerekening van administratief bespaarde rente uit het systeem van interne renteberekening.

Bij Goedereede speelt het karakter van Goedereede als recreatiegemeente een belangrijke rol. De baten uit de recreatiebelastingen zorgen voor het aanmerkelijke verschil. Verder is op functie 913 de bespaarde rente op de voorzieningen (intern financieringsmiddel) vermeld.

Mutaties reserves

De mutaties reserves worden in deze analyse als een aparte cluster beschouwd. Veelal betreft het onttrekkingen aan de reserves die als baten worden gerekend, maar het interen op eigen vermogen kan feitelijk niet beschouwd worden als een eigen inkomst. In tabel 5.2.5 staan de mutaties reserves weergegeven. Met uitzondering van Middelharnis onttrekken de gemeenten meer uit de reserves dan het gemeentefonds aangeeft, waarbij wordt aangetekend dat hier de geraamde onttrekking niet kan worden afgezet tegen een ijkpunt. Omdat per definitie onttrekkingen en stortingen reserves elkaar op termijn in evenwicht houden is dit cluster niet geijkt.

Tabel 5.2.5 Mutaties reserves vergeleken (verschil per inwoner)

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Inkomstenclusters						
Mutaties reserves	33	80	-5	42	32	17

+ betekent per saldo onttrekking aan reserves

- betekent per saldo storting in reserve

De gemeenten is gevraagd aan te geven op welke begrotingsfuncties hun grootste mutaties reserves betrekking op hebben. Dat plus extra toelichtingen van de gemeenten levert de volgende gegevens op. Bij de gemeente Dirksland wordt er € 782.000 aan de reserves onttrokken en € 553.000 aan toegevoegd. De grootste mutaties hebben betrekking op bestuursondersteuning (onttrekking van € 500.000 en storting van € 200.000 ten behoeve van de te vormen herindelingsreserve), op wegen (onttrekking € 300.000 ten behoeve van eenmalige bijdrage in de kosten van herstructurering N215) en riolering (toevoeging van € 408.000). Bij de gemeente Goedereede wordt € 4.043.000 aan de reserves onttrokken en € 3.113.000 aan de reserves toegevoegd. De grootste mutaties hebben betrekking op wegen (onttrekking van € 299.000), binnenhavens (€ 80.000), onderwijs (onttrekking van € 164.000), riolering (toevoeging van € 356.000), bouwgrondexploitatie (onttrekking van € 323.000), rentetoerekening geldleningen (toevoeging van € 482.000), algemene lasten en baten (onttrekking van 263.000) en saldo kostenplaatsen (onttrekking van € 144.000).

De gemeente Middelharnis stort € 1.298.000 in de reserves en onttrekt € 1.212.000 aan de reserves. De grootste mutaties hebben betrekking op een onttrekking van € 73.000 voor groene sportvelden, een toevoeging aan reserves voor sociaal-cultureel werk van € 75.000, een storting voor de riolering van € 211.000, een onttrekking van € 91.000 ten behoeve van milieubeheer, een storting van € 543.000 voor woningexploitatie /woningbouw, een storting van € 78.000 voor bouwgrondexploitatie en een onttrekking van € 619.000 voor algemene baten en lasten. De gemeente Oostflakkee stort € 530.000 in de reserves en onttrekt er € 961.000 aan. De stortingen hebben vooral betrekking op een storting in het I&A fonds. De grootste onttrekkingen hebben betrekking op Industrie (onttrekking van € 110.000) ten behoeve van een bedrijventerrein en het I&A fonds (€ 807.000).

Toelichting uitgavenclusters

Cluster Bestuursorganen

Het gaat bij dit cluster om de nettolasten van de raad en het college. Onverdeelde lasten voor personeel, organisatie en huisvesting horen hier niet toe.

Tabel 5.2.6a Cluster Bestuursorganen, vergelijking per inwoner verschil ten opzichte van gemeentefonds

	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavenclusters						
Bestuursorganen	-28	-11	-27	-53	-42	-46

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.6b Cluster Bestuursorganen, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Bestuursorganen		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
001	bestuursorganen	-70	-43	-64	-78
006	bestuursondersteuning raad en rekenkamer	-19	-28	-12	-33
Totaal		-90	-71	-76	-111

De relatief hoge nettolasten bij de herindelingsvarianten hangen onder andere samen met de hoge nettolasten op dit cluster bij met name de gemeente Oostflakkee.

Voor een ander deel betreft het hier een verwacht hoger lastenniveau, omdat de lasten van de bestuursorganen van de gemeenten samen hoger liggen dan van één nieuwe gemeente (zie paragraaf 2.2). De achteruitgang van de algemene uitkering na de herindeling als gevolg van het vervallen van een aantal keren het vaste bedrag zal (voor een deel) door een lastendaling op dit cluster gecompenseerd kunnen worden. Overigens zullen door wachtgelden van niet terugkerende leden van het college de lasten tijdelijk stijgen. Deze tijdelijke lastenstijging (frictiekosten) kan door de beschikbaarheid van een gevormde voorziening gevormd door de tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling gecompenseerd worden.

De mate waarin gemeenten de apparaatskosten doorbelasten kan een verklaring zijn voor het negatieve verschil op dit cluster.

De Gemeente Oostflakkee geeft aan dat vanuit de ondersteunende en faciliterende diensten rechtstreeks kosten (uren) worden toegerekend en dat deze niet worden omgeslagen over de productieafdelingen.

Cluster Algemene ondersteuning

Bij dit cluster gaat het onder andere om de bestuursondersteuning van college en raad, de bestuurlijke samenwerking, de algemene baten en lasten, het saldo van de kostenplaatsen en het begrotingsaldo. Op dit cluster wordt bij de twee herindelingsvarianten een aanzienlijke afwijking geconstateerd.

Tabel 5.2.7a Cluster Algemene ondersteuning, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Algemene ondersteuning	-21	-55	-38	-97	-52	-51

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.7b Cluster Algemene ondersteuning, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Algemene ondersteuning	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
	002 bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders	-35	-90	-49
005 bestuurlijke samenwerking	-34	-12	-5	-6
922 algemene baten en lasten	-1	0	-40	21
930 uitvoering Wet WOZ	-4	0	-14	-18
940 lasten heffing en invordering belastingen	-6	-12	-11	-15
960 saldo kostenplaatsen	0	-15	20	-40
990 saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0
Totaal	-81	-129	-99	-157

Uit tabel 5.2.7a blijkt dat alle vier de gemeenten hier fors meer lasten boeken dan het gemeentefonds veronderstelt. Dit hangt samen met de relatief hoge nettolasten op de functies bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders, vooral bij Goedereede en Oostflakkee. Door de wijze van doorbelasting naar dit cluster treedt vaak een vertekend beeld op van de nettolasten in relatie tot de normering waar het gemeentefonds van uitgaat. Indien meer wordt doorbelast naar deze functies, zullen de nettolasten op andere functies lager zijn. Dit werkt overeenkomstig door bij de vergelijking met de andere gemeenten.

Uit tabel 5.2.7b blijkt dat bij de gemeente Dirksland de lasten voor de bestuursondersteuning van het college van B&W per inwoner het laagste zijn, maar de lasten van bestuurlijke samenwerking het hoogst. De lasten van bestuurlijke samenwerking zijn beïnvloed door de eenmalige reservering voor de herindeling (€ 200.000).

Bij Goedereede zijn de lasten voor de bestuursondersteuning van het college van B&W per inwoner relatief hoog.

Bij Middelharnis vallen de hoge algemene baten en lasten op. De gemeenten geeft aan dat hier (922) de kapitaal- en/of exploitatielasten worden geraamd van nieuw voorgenomen beleid.

Oostflakkee springt eruit door de hoge lasten voor de bestuursondersteuning van het college van B&W en het relatief hoge saldo kostenplaatsen per inwoner. De Gemeente Oostflakkee geeft aan dat vanuit de ondersteunende en faciliterende diensten hier rechtstreeks kosten (uren) worden toegerekend en dat deze niet worden omgeslagen over de productieafdelingen.

Cluster Werk en inkomen

Sinds de inwerkingtreding van de Wet werk en bijstand (WWB) per 1 januari 2004 is de gemeente volledig verantwoordelijk voor de bijstandsuitkeringen. De WWB kent twee budgetten: een budget voor uitkeringen (het inkomensdeel) en een budget voor re-integratie (voorheen het werkdeel, nu onderdeel van het participatiebudget). Als het de gemeente lukt om mensen met een bijstandsuitkering aan een baan te helpen, dan houdt de gemeente geld over dat ze vrij kan besteden. Het geld dat de gemeente daarvoor ontvangt maar niet besteedt moet, met inachtneming van de zogenaamde meeneemregeling, worden teruggegeven. Bij de zogenaamde meeneemregeling kan 75% van het jaarbedrag worden doorgeschoven naar het volgende jaar, maar cumulatie is niet toegestaan.

Tabel 5.2.8a Cluster Werk en inkomen, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavenclusters						
Werk en inkomen	4	-11	-21	-17	-18	-18

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.8b Cluster Werk en inkomen, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Werk en inkomen		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
610	bijstandsverlening	-28	-21	-39	-34
611	werkgelegenheid	-11	-25	-22	-28
612	inkomensvoorziening vanuit het Rijk	-3	-1	1	-1
614	gemeentelijk minimabeleid	-4	-14	-12	-17
Totaal		-47	-61	-72	-81

Uit tabel 5.2.8a blijkt dat in beide herindelingsvarianten er hogere nettolasten geraamd zijn dan het gemeentefonds veronderstelt. Dit komt overeen met het beeld bij drie van de huidige gemeenten. Alleen de gemeente Dirksland raamt lagere lasten dan het gemeentefonds veronderstelt.

Uit tabel 5.2.8b blijkt dat de gemeente Oostflakkee hier de hoogste lasten per inwoner raamt. Dit hangt samen met de relatief hoge lasten voor werkgelegenheid en het minimabeleid. De gemeente Oostflakkee geeft aan dat zij een actief minimabeleid en re-integratiebeleid heeft en dat dit leidt tot hogere lasten in verhouding tot de andere gemeenten.

De gemeente Middelharnis raamt ook relatief hoge lasten, waarbij het lastenniveau sterk is beïnvloed door de hoge geraamde lasten aan bijstandsverlening. Volgens de gemeente is de raming in Middelharnis te hoog gebleken. In tegenstelling tot de landelijke ontwikkeling, mede in relatie tot crisis is, in Middelharnis al enige tijd sprake van een stijging van de werkgelegenheid.

De Wet werk en bijstand (WWB) biedt gemeenten de mogelijkheid om eigen beleid te ontwikkelen op het terrein van re-integratie/activering en bijstandsuitkeringen. Het is de raad die de hoofdlijnen van het gemeentelijk beleid in een beleidskader vastlegt en daarbinnen de prioriteiten bepaalt. Vervolgens controleert de raad of het college dit beleid in de praktijk goed uitvoert. Om deze belangrijke rol van de raad te ondersteunen, publiceert het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid per gemeente een overzicht van de bereikte resultaten. Dat gebeurt door middel van de zogenoemde Kernkaart Werk en Bijstand⁷.

Tabel 5.2.8c Bijstandsuitkeringen en re-integratie: budgetten en uitgaven vergeleken

Bijstandsuitkeringen en Reïntegratie: budget en uitgaven vergeleken						
gemeenten	Bijstandsuitkeringen gemeente overschot/tekort(-)		Bijstandsuitkeringen gemeenteklasse tekort(-)	Reïntegratie gemeente overschot/tekort		Reïntegratie gemeenteklasse overschot/tekort
	bedrag	percentage	percentage	bedrag	percentage	percentage
Dirksland	€ 42.000	8%	-7%	€ 59.000	24%	39%
Goedereede	-€ 28.000	-4%	-2%	€ 100.000	40%	36%
Middelharnis	-€ 192.000	-21%	-2%	€ 500.000	56%	36%
Oostflakkee	€ 126.000	17%	-2%	€ 251.000	51%	36%

Bron: Kernkaart SoZaWe 2008

Uit deze Kernkaart blijkt dat twee gemeenten op basis van de gegevens in 2008 een tekort hadden op de bijstandsuitkeringen. Alle vier gemeenten hielden over aan het integratiebudget. De tekorten/overschotten zijn tevens vergeleken met gemeenten uit dezelfde gemeenteklasse. Het is wellicht nuttig nader onderzoek te doen naar oorzaken van de onderbesteding.

Per 1 januari 2010 zijn er wijzigingen opgetreden in het WWB-budget, bovendien kunnen zich na herindeling schaaffecten voordoen. Het inkomensdeel van het WWB-budget is in 2009 nog gesplitst in een deel voor mensen van 65 jaar en ouder en een deel voor mensen jonger dan 65 jaar. Per 1 januari 2010 worden de WWB65+ uitkeringen verstrekt door de Sociale Verzekeringsbank, deze maken dus vanaf 2010 geen deel meer uit van het budget voor gemeenten.

Voor het inkomensdeel krijgen individuele gemeenten een aandeel uit het macro-budget zoals vastgesteld voor dat jaar. Het aandeel dat een gemeente van het macrobudget krijgt wordt voor gemeenten in verschillende grootteklassen verschillend vastgesteld.

Kleine gemeenten (maximaal 25.000 inwoners) krijgen een aandeel dat wordt vastgesteld op basis van de WWB-uitgaven twee jaren voorheen (t-2) (historische verdeling).

Grote gemeenten (meer dan 40.000 inwoners) krijgen een aandeel dat wordt vastgesteld op basis van objectieve gegevens van de betreffende gemeente (objectieve verdeling).

Middelgrote gemeenten (25.000 tot 40.000 inwoners) krijgen een aandeel dat deels is vastgesteld op basis van historische verdeling en deels op basis van objectieve verdeling.

⁷ Zie <http://gemeenteloket.szw.nl/kernkaart>

Op dit moment vallen alle vier de gemeenten nog in de categorie 'kleine gemeenten'. De herindelingsvariant Goeree-Overflakkee valt per 2011 in de categorie 'grote gemeenten'. De andere herindelingsvariant DMO valt onder de middelgrote gemeenten. Dit betekent dat het budgetaandeel geheel respectievelijk deels via objectieve gegevens berekend zal worden. Dit zal leiden tot een verschil met de optelsom van de individuele budgetten, hoe groot (en welke kant op) dat verschil zal zijn, is op dit moment moeilijk te voorspellen.

In ieder geval geldt dat het verschil tussen het objectief berekende budget en het historisch vastgestelde budget wordt beperkt tot maximaal 7,5%. Mocht objectieve berekening voor 2011 dus leiden tot een budget dat 7,5% lager dan wel hoger is dan een historisch vastgesteld budget, dan zal dit verschil worden teruggebracht tot een maximum van 7,5% ('ex ante inperking').

Cluster Maatschappelijke zorg

Dit cluster omvat onder meer de onderdelen sociaal-cultureel en maatschappelijk werk, jeugd en jongerenwerk, gezondheidszorg, voorzieningen gehandicapten en kinderopvang. Daarnaast maken de nettolasten van de met ingang van 2007 naar het gemeentefonds overgehevelde middelen van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) deel uit van dit cluster.

Tabel 5.2.9a Cluster Maatschappelijke zorg, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Maatschappelijke zorg	-5	-33	55	-12	9	22

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.9b: Cluster Maatschappelijke zorg, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x 1

Functies cluster Maatschappelijke zorg		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
620	maatschappelijke begeleiding en advies	-19	-20	-32	-29
621	vreemdelingen	-3	-3	-3	-3
622	huishoudelijke verzorging	-107	-103	-73	-88
630	sociaal-cultureel werk	-27	-36	-47	-36
650	kinderdagopvang	-14	-15	-12	-12
652	voorzieningen gehandicapten	-50	-44	-32	-50
714	openbare gezondheidszorg	-18	-21	-16	-7
715	jeugdgezondheidszorg, uniform deel	-1	-6	0	-19
716	jeugdgezondheidszorg, maatwerk deel	-1	4	-1	-6
Totaal		-241	-244	-215	-250

Uit tabel 5.2.9a blijkt dat de twee herindelingsvarianten lagere nettolasten ramen dan het niveau van de verdeelmaatstaven. Het lagere lastenniveau doet zich vooral voor in de herindelingsvariant DMO. De relatief lagere nettolasten in deze herindelingsvariant hangen samen met de lagere lasten op het cluster Maatschappelijke zorg in de gemeente Middelharnis.

Uit tabel 5.2.9b blijkt dat de gemeente Middelharnis het laagste lastenniveau per inwoner voor dit cluster raamt en dat de andere gemeenten elkaar niet veel ontlopen. Het lagere lastenniveau bij de gemeente Middelharnis hangt vooral samen met lagere lasten voor huishoudelijke verzorging en voorzieningen gehandicapten. De gemeente Dirksland en Goedereede zijn op het punt van de WMO-uitkering uit het gemeentefonds een zogenaamde nadeelgemeente.

Cluster Educatie

Het cluster Educatie heeft betrekking op de 'gemeenschappelijke lasten onderwijs', de 'ondersteuning van het onderwijs' en de gemeentelijke bijdragen aan het basis- en het voortgezet onderwijs, inclusief onderwijshuisvesting. Het cluster bestaat uit de subclusters Onderwijshuisvesting en Overige educatie.

Tabel 5.2.10a Cluster Educatie, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Educatie	-6	-25	59	34	22	37

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.10b Subcluster Onderwijshuisvesting, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
Functies subcluster Onderwijshuisvesting					
421	openbaar onderwijs, huisvesting	-22	-26	-12	-9
423	bijzonder basisonderwijs, huisvesting	-39	-37	-20	-20
431	openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	-2	0
433	bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	-8	0
441	openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	-18	0
443	bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	-44	0
	Totaal	-62	-63	-104	-29

Tabel 5.2.10c Subcluster Overige educatie, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
Functies cluster Overige educatie					
420	openbaar basisonderwijs	-8	-13	0	-4
422	bijzonder basisonderwijs	-1	-8	-1	-3
430	openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	0	-20	0	-17
432	bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	0	-10	0	0
440	openbaar voortgezet onderwijs	0	0	0	0
442	bijzonder voortgezet onderwijs	0	0	-3	0
480	gemeenschappelijke baten en lasten	-38	-8	-35	-11
482	volwasseneneducatie	-1	0	6	0
	Totaal	-48	-60	-33	-35

Uit de tabel 5.2.10a blijkt dat beide herindelingsvarianten een lager lastenniveau ramen dan op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verondersteld zou zijn. Dit is ook het geval bij twee van de afzonderlijke gemeenten, te weten Middelharnis en Oostflakkee.

Uit tabel 5.2.10b blijkt dat de gemeente Middelharnis de hoogste lasten raamt voor onderwijshuisvesting door lasten voor voortgezet onderwijs, waar ook hogere compensatie vanuit het gemeentefonds tegenover staat. Oostflakkee raamt hier de laagste nettolasten per inwoner.

Uit tabel 5.2.10c blijkt dat de gemeenten Dirksland en Goedereede per inwoner de hoogste lasten aan Overige educatie ramen.

De gemeente Dirksland geeft aan dat zij in het recente verleden twee nieuwe scholen heeft gebouwd en betrekkelijk hoge kosten heeft voor het leerlingvervoer.

Goedereede geeft aan dat zij de meerjaren onderhoudsplannen financieel heeft verwerkt in de begroting. Daarnaast zijn diverse onderwijskundige voorzieningen van de kapitaallasten op deze functie verwerkt. Voor wat betreft de overige educatie zijn volgens haar de meerkosten terug te voeren op de hoge vervoerskosten.

Volgens de gemeente Middelharnis heeft zij de meeste gebouwen (incl. voortgezet onderwijs). Dit vraagt veel aandacht voor lokaal onderwijsbeleid en het Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid (GOA). Ook worden op functie 480 kosten verantwoord met betrekking tot reis- en vervoerskosten schoolbezoek alsmede kosten leerplicht en onderhoud gymnastieklokalen die aan schoolgebouwen vastzitten.

De gemeente Oostflakkee geeft aan dat zij (oude) schoolgebouwen en hierdoor lage kapitaallasten voor onderwijshuisvesting heeft. De lasten voor speciaal onderwijs (vervoerkosten) kunnen ook onder 480 zijn verantwoord.

Cluster Kunst en ontspanning

De lasten voor dit cluster worden in het algemeen voornamelijk bepaald door lasten voor schouwburgen en theaters, subsidies aan betreffende personen en instellingen, bibliotheken, muziek- en vormingsonderwijs, binnensportaccommodaties en zwembaden. De hoogte van deze nettolasten hangt mede samen met de omvang/licging van een gemeente ten opzichte van andere gemeenten. Kleine gemeenten geven in het algemeen relatief minder uit op dit cluster, grote gemeenten (met centrumfunctie) relatief meer. Dit aspect wordt in de verdeelmaatstaven gehonoreerd. De omvang van dit cluster wordt in belangrijke mate ook bepaald door het eigen beleid van de gemeente. Daarnaast kan er sprake zijn van samenhang met de clusters Oudheid (musea) en Groen (buitensporten).

Tabel 5.2.11a Cluster: Kunst en ontspanning, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavenclusters						
Kunst en ontspanning	29	-20	25	24	15	26

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft
 - betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.11b Subcluster Kunst, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies subcluster Kunst		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
540	kunst	0	-6	-2	-2
Totaal		0	-6	-2	-2

Tabel 5.2.11c Subcluster Ontspanning, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies subcluster Ontspanning		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
510	openbaar bibliotheekwerk	-5	-19	-15	-16
511	vormings- en ontwikkelingswerk	-11	-4	-6	-11
530	sport	-34	-68	-43	-23
580	overige recreatieve voorzieningen	-8	-14	-4	-8
Totaal		-57	-104	-68	-58

Uit de tabel 5.2.11a blijkt dat beide herindelingsvarianten een beeld laten zien van geraamde lasten die lager liggen dan de uitgangspunten van het gemeentefonds. De relatief lage nettolasten hangen met name samen met de lage nettolasten bij drie van de vier gemeenten. Alleen de gemeente Goedereede heeft hogere lasten dan het gemeentefonds indiceert.

Uit tabel 5.2.11c blijkt dat de gemeente Goedereede hier de hoogste lasten per inwoner raamt. Dat hangt vooral samen met de hoge lasten op sport. Deze hogere kosten voor sport worden volgens de gemeente veroorzaakt door het gemeentelijk zwembad dat Goedereede als recreatiegemeente exploiteert. Daarnaast zijn volgens de gemeente de kosten voor meerjaren onderhoudsplannen van sporthallen en sportvelden financieel verwerkt in de begroting.

De gemeente Dirksland geeft aan dat een deel van de lasten samenhangt met subsidies aan een stichting die een zwembad exploiteert.

Voor Middelharnis zit de afwijking met name in functie sport 530.

Middelharnis geeft aan dat naast de sportterreinen ook een grote subsidie gaat naar een sport- en recreatiecentrum

Cluster Oudheid

De lasten op dit cluster worden voornamelijk bepaald door musea. Ook de subsidies die verstrekt worden aan eigenaren van monumentale panden vallen onder dit cluster.

Tabel 5.2.12a Cluster Oudheid, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavenclusters						
Oudheid	-17	-20	-10	0	-11	-9

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.12b Cluster Oudheid, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Oudheid		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
		541 oudheidkunde/musea	-21	-24	-16
Totaal		-21	-24	-16	-6

Uit tabel 5.2.12a blijkt dat beide herindelingsvarianten een iets hoger nettolastenniveau ramen dan op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verondersteld zou zijn. Deze hogere nettolasten hangen samen met de hogere nettolasten op het cluster Oudheid in de gemeente Goedereede en Dirksland.

Uit tabel 5.2.12b blijkt dat ook per inwoner gezien deze gemeenten de hoogste nettolasten hebben.

De gemeente Dirksland heeft op deze post de kosten van het streekarchief verantwoord.

Goedereede is een gemeente met meerdere historische kernen. De gemeente geeft aan dat zij meerjaren onderhoudsplannen voor diverse panden financieel heeft verwerkt in de begroting. Ook de bijdrage aan het streekarchief valt onder deze functie.

De (geringe) afwijking voor Middelharnis komt volgens de gemeente waarschijnlijk door meer beeldbepalende/historische panden dan gemiddeld.

De gemeente Oostflakkee geeft aan dat zij geen verordening voor subsidiering van monumenten heeft. Dit verklaart volgens haar waarschijnlijk de lagere lasten ten opzichte van de andere gemeenten.

Cluster bevolkingzaken

Dit cluster betreft burgerzaken, zoals afgifte rijbewijzen, paspoorten en burgerlijke stand.

Tabel 5.2.13a Cluster Bevolkingzaken, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Bevolkingzaken	-21	-8	-4	1	-8	-7

Tabel 5.2.13b Cluster Bevolkingzaken, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Bevolkingzaken		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
003	burgerzaken	-47	-39	-30	-24
004	baten secretarieleges burgerzaken	11	16	11	10
Totaal		-36	-23	-18	-14

Uit tabel 5.2.13a blijkt dat beide herindelingsvarianten een iets hoger nettolastenniveau ramen dan op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verondersteld zou zijn. Deze iets hogere nettolasten hangen met name samen met de hogere nettolasten op dit cluster bij de gemeente Dirksland.

Uit tabel 5.2.13b blijkt de gemeente Dirksland de hoogste lasten per inwoner te ramen, vooral op de functie burgerzaken.

Dirksland heeft een ziekenhuis, met als neveneffect veel registraties van geboorte en overlijden. Dit heeft invloed op de personele bezetting van de afdeling burgerzaken.

In de gemeente Oostflakkee heeft de balie burgerzaken geen brede functie en is alleen gericht op de specifieke burgerzaken. Hierdoor is er wellicht een lagere kostentoerekening in vergelijking met de andere drie gemeenten.

Cluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing (VHROSV)

Het cluster VHROSV bevat de nettolasten van onder meer de bestemmingsplannen en structuurplannen, de stads- en dorpsvernieuwing en de woningexploitatie.

Tabel 5.2.14a Cluster VHROSV, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavenclusters						
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-44	-67	21	-2	-18	-2

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft
 - betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.14b Subclusters Ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
<u>Functies subcluster Ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing</u>					
810	ruimtelijke ordening	-59	-76	-27	-43
821	stads- en dorpsvernieuwing	0	0	-1	0
Totaal		-59	-76	-28	-43

Tabel 5.2.14c Subcluster Volkshuisvesting, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
<u>Functies subcluster Volkshuisvesting</u>					
820	woningexploitatie/woningbouw	0	-5	25	12
822	overige volkshuisvesting	-56	-85	-36	-54
823	bouwvergunningen	31	50	15	42
Totaal		-25	-40	5	0

Uit tabel 5.2.14a blijkt dat alleen bij de herindelingsvariant G-O een hoger niveau aan nettolasten wordt geraamd dan op basis van de uitgangspunten van het gemeentefonds verondersteld zou worden. Dirksland en Goedereede hebben aanzienlijk hogere lasten en Middelharnis heeft aanzienlijk lagere lasten dan het gemeentefonds veronderstelt.

Uit tabel 5.2.14b blijkt dat voor de ruimtelijke ordening per inwoner gezien de gemeente Goedereede de hoogste nettolasten raamt en de gemeente Middelharnis de laagste.

Uit tabel 5.2.14c blijkt dat de gemeenten Middelharnis en Oostflakkee baten ramen bij de woningexploitatie/woningbouw, in tegenstelling tot Dirksland en Goedereede. De lasten voor Overige volkshuisvesting zijn het hoogst bij Goedereede.

De hoge lasten bij Goedereede hangen volgens de gemeente samen met het recreatiekarakter van de gemeente.

De gemeente Dirksland heeft geen panden in de verhuur. Bovendien zijn vrijwel alle standplaatsen op het woonwagencentrum verkocht aan de bewoners.

Middelharnis beschikt over eigen panden (woningen) en gronden die worden verhuurd/verpacht, vandaar dat op deze functie (820) baten worden geraamd.

De gemeente Oostflakkee heeft onder functie 820 een incidentele opbrengst geraamd van € 126.000 in verband met verkoop van een onroerend goed. Verder is bij de bouwleges voor 2009 rekening gehouden met een incidentele opbrengst van € 100.000 vooral in verband met de realisatie van een woonzorgcomplex.

Reiniging

Het cluster Reiniging bevat de lasten van de afvalverwijdering en – verwerking en de baten van de reinigingsrechten en de afvalstoffenheffing.

Tabel 5.2.15a Cluster Reiniging, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavenclusters						
Reiniging	-6	-11	4	-8	-4	-1

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.15b Cluster Reiniging, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Reiniging		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
		721 afvalverwijdering en verwerking	-75	-102	-63
725 baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	88	114	87	93	
Totaal		14	12	24	11

Voor dit cluster geldt binnen het gemeentefonds het uitgangspunt dat de lasten door taakgerelateerde baten moeten worden gedekt. Daarmee spelen deze lasten in het verdeelstelsel geen rol, met uitzondering van het aspect van de BTW. Omdat de gemeenten BTW kunnen terugvragen via het BTW-compensatiefonds is het gemeentefonds daarvoor navenant gekort.

Uit tabel 5.2.15a blijkt dat bij de herindelingsvariant G-O sprake is van iets hogere nettolasten dan het gemeentefonds aangeeft. Dat hangt voor een groot deel samen met het gegeven dat niet in alle gemeenten de uitname uit het gemeentefonds voor de BTW-component in voldoende mate wordt gecompenseerd door de meeneming van de BTW-component in de tarieven.

Deze iets hogere lasten dan het gemeentefonds aangeeft in de herindelingsvariant G-O hangt met name samen met de hogere nettolasten op het cluster Reiniging bij de gemeenten Dirksland, Goedereede en Oostflakkee.

Uit tabel 5.2.15b blijkt dat per inwoner de bruto lasten voor de reiniging het hoogst zijn in de gemeente Goedereede en het laagst bij Middelharnis.

Bij Goedereede wordt de overdekking veroorzaakt door de BTW-component. De hoge lasten worden veroorzaakt door de (extra) kosten van het afval in het openbare recreatiegebied.

Het straatvegen in Dirksland drukt op de post wegen functie 210.

Voor Middelharnis hangt de afwijking met een verschil in wijze van toerekening. Middelharnis raamt bijvoorbeeld verwijderen van afval afkomstig van de haven op het product haven (221) in plaats van op 721.

Cluster Openbare orde en veiligheid

Het cluster Openbare orde en veiligheid omvat de gemeentelijke lasten en baten voor brandweertzorg en rampenbestrijding, evenals openbare orde en veiligheid. Tussen de feitelijke nettolasten van individuele gemeenten komen relatief grote verschillen voor afhankelijk van de personele bezetting. Het werken met relatief veel vrijwilligers is relatief goedkoper dan het werken met relatief veel beroepspersoneel. Ook kunnen verschillen optreden in de sfeer van lasten voor voormalig personeel. Voorts kan van belang zijn in welke mate er een relatie is met de regionale samenwerking en in hoeverre er nog inspanningen zijn te verrichten in het kader van de versterking van de brandweer en de rampenbestrijding.

Tabel 5.2.16a Cluster Openbare orde en veiligheid, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Openbare orde en veiligheid	-27	-20	-32	-23	-30	-32

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.16b Cluster Openbare orde en veiligheid, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Openbare orde en veiligheid		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
120	brandweer en rampenbestrijding	-91	-74	-64	-77
140	openbare orde en veiligheid	-3	-34	-34	-16
Totaal		-94	-108	-99	-93

Uit tabel 5.2.16a blijkt dat bij beide herindelingsvarianten sprake is van hogere nettolasten dan het gemeentefonds aangeeft. Op dit cluster ontvangen de herindelingsvarianten vanwege het wegvallen van het vaste bedrag minder. De substantieel hogere nettolasten in beide herindelingsvarianten hangen samen met de substantieel hogere nettolasten in alle afzonderlijke gemeenten op het cluster Openbare orde en Veiligheid.

Uit tabel 5.2.16b blijkt dat de gemeente Dirksland per inwoner de hoogste lasten voor het onderdeel brandweer en rampenbestrijding raamt. De gemeente Goedereede en Middelharnis ramen de hoogste lasten voor het onderdeel openbare orde en veiligheid.

De gemeente Dirksland betaalt volgens haar de hoogste bijdrage per inwoner in de regio voor de deelname aan de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijmond (VRR).

Voor Goedereede hangen de hogere lasten samen met de aanwezigheid van recreatie, alsook een discotheek. Deze vergen meer ambtelijke inzet voor het onderdeel OOV.

Middelharnis geeft aan dat de afwijking op Openbare orde en veiligheid onder andere wordt veroorzaakt door kosten van de Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA). Niet iedere gemeente heeft een BOA in dienst.

Cluster Fysiek milieu

Het cluster Fysiek milieu heeft betrekking op het milieubeheer.

Tabel 5.2.17a Cluster Fysiek milieu, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Fysiek milieu	16	8	-1	3	4	3

Tabel 5.2.17b Cluster Fysiek milieu, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Fysiek milieu		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
723	milieubeheer	-23	-36	-36	-37
Totaal		-23	-36	-36	-37

Op dit cluster zijn geen substantiële afwijkingen voor de herindelingsvarianten. Dirksland en Goedereede ramen lagere lasten dan het gemeentefonds veronderstelt.

Uit tabel 5.2.17b blijkt dat Dirksland per inwoner de laagste lasten raamt voor milieubeheer.

Dirksland heeft net als de andere drie gemeenten haar milieutaken ondergebracht bij het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Goeree-Overflakkee (ISGO).

Goedereede heeft een werkgroep klimaatbeleid ingesteld.

Cluster Riolering

Evenals voor het cluster Reiniging geldt voor dit cluster het uitgangspunt dat binnen het gemeentefonds de lasten door taakgerelateerde baten moeten worden gedekt. Daarmee spelen deze lasten in het verdeelstelsel geen rol, met uitzondering van het aspect van de BTW. Omdat de gemeenten BTW kunnen terugvragen via het BTW-compensatiefonds is het gemeentefonds daarvoor naventant gekort.

Tabel 5.2.18a Cluster Riolering, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Riolering	9	15	-1	11	7	5

Tabel 5.2.18b Cluster Riolering, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Riolering		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
722	riolering en waterzuivering	-117	-79	-67	-111
726	baten rioolrechten	137	118	79	131
Totaal		20	39	12	20

Op dit cluster zijn er voor beide herindelingsvarianten geen substantiële afwijkingen. Drie van de vier gemeenten ramen lagere lasten dan het gemeentefonds aangeeft.

Uit tabel 5.2.18b blijkt dat de gemeente Dirksland de hoogste brutolasten heeft voor riolering en de gemeente Middelharnis de laagste. Een eventuele overdekking bij tabel 5.2.18b kan worden verklaard door de BTW-component. Dit geldt voor alle vier de gemeenten.

Dirksland geeft aan in de achterliggende jaren veel geïnvesteerd te hebben in rioolvervangingen en gelijktijdig het tarief fors te hebben verhoogd. De exploitatie wordt afgerekend met een dekkingsreserve.

Goedereede werkt met een tarief egaliseringsreserve riolering. Omdat de mutaties op functie 980 verantwoord worden, ontstaat een overdekking.

Cluster Groen

Het cluster Groen heeft betrekking op groene sportvelden, natuurbescherming, openbaar groen en lijkbezorging.

Tabel 5.2.19a Cluster Groen, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Groen	-25	-37	-26	-6	-24	-20

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.19b Cluster Groen, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies cluster Groen		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
531	groene sportvelden en terreinen	-11	0	-28	-10
550	natuurbescherming	-2	-11	-1	0
560	openbaar groen en openluchtrecreatie	-69	-122	-71	-70
724	lijkbezorging	-35	-25	-20	-21
732	baten begraafplaatsrechten	12	23	13	15
Totaal		-105	-134	-107	-86

Uit tabel 5.2.19a blijkt dat op dit cluster bij beide herindelingsvarianten, hogere nettolasten worden geraamd dan waar in het gemeentefonds rekening mee is gehouden. De hogere nettolasten hangen samen met de hogere nettolasten op dit cluster bij alle vier de gemeenten, maar vooral in de gemeenten Goedereede.

Uit tabel 5.2.19b blijkt dat ook per inwoner de gemeente Goedereede verreweg de hoogste lasten heeft voor dit cluster. De hoge lasten van Goedereede hangen vooral samen met de geraamde hoge lasten voor openbaar groen en openluchtrecreatie.

Goedereede besteedt meer dan gemiddeld aan openbaar groen, natuurbescherming en openluchtrecreatie omdat zij een recreatiegemeente is. Goedereede streeft kostendekkende tarieven na, ook voor de lijkbezorging.

De gemeente Dirksland geeft aan dat het groenonderhoud van de begraafplaatsen in Dirksland drukt op de post lijkbezorging.

De relatief hoge lasten in Middelharnis zijn volgens de gemeente voornamelijk een gevolg van hoge kapitaallasten door de (nieuwe) concentratie van sportvelden-/terreinen.

Cluster Wegen en water

Het cluster Wegen en water omvat de gemeentelijke nettolasten en baten voor wegen (onderhoud, verkeersmaatregelen, straatreiniging, parkeerexploitatie, openbare verlichting, bruggen) en water (vaarwegen, binnenhavens).

In de verdeelmaatstaven zijn vooral de volgende factoren gehonoreerd:

- aan structuurkenmerken gerelateerde verschillen in hoeveelheid areaal (onder andere door oppervlakte bebouwing, oppervlakte land en meerkernigheid);
- effecten van gebruikersintensiteit: dichtheid van de bebouwing van gemeenten en centrumfunctie;
- effecten van (slechte) bodemgesteldheid op de onderhoudskosten;
- aanwezigheid van een grote historische kern (> 40 hectare);
- aanwezigheid van historisch water.

Bij de feitelijke nettolasten hebben gemeenten keuzevrijheden in de sfeer van het voorzieningenniveau en de organisatie van het onderhoud (bijvoorbeeld zelf doen of uitbesteden, frequentie van straatvegen). Verder kunnen er ook (indirecte) effecten uitgaan van keuzes die zijn gemaakt bij de aanleg van wegen (relatie met de grondexploitatie, kwaliteit van aangelegde voorzieningen).

Tabel 5.2.20a Cluster Wegen en water, vergelijking verschil per inwoner ten opzichte van gemeentefonds

Clusters	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	G-O	DMO
Uitgavencusters						
Wegen en water	-46	36	-14	1	-3	-16

+ betekent lagere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten dan gemeentefonds aangeeft

Tabel 5.2.20b Subcluster Wegen, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies subcluster Wegen		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
		210	wegen, straten en pleinen	-191	-184
211	verkeersmaatregelen te land	-12	-13	-9	-15
214	parkeren	-2	-4	-1	0
215	baten parkeerbelasting	0	0	0	0
936	baten toeristenbelasting 50%	4	48	2	1
Totaal		-202	-153	-126	-194

Tabel 5.2.20c Subcluster Water, vergelijking nettolasten per functie per inwoner x €1

Functies subcluster Water		Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
		221	binnenhavens en waterwegen	0	-8
223	veerdiensten	0	0	0	0
240	waterkering, afwatering en landaanwinning	-5	-2	-15	-3
Totaal		-5	-9	-29	-3

Uit tabel 5.2.20a blijkt dat op dit cluster bij de herindelingsvarianten DMO hogere nettolasten worden geraamd dan waar in het gemeentefonds rekening mee is gehouden. Deze hogere nettolasten hangen samen met de hogere nettolasten op het cluster Wegen en water in de gemeenten Dirksland en Middelharnis. Goedereede raamt beduidend lagere lasten dan het gemeentefonds aangeeft. Via het verdeelstelsel ontvangt Goedereede door het aantal (recreatie)woonruimten per inwoner een hoger bedrag voor dit cluster.

Uit tabel 5.2.20b blijkt dat per inwoner uitgedrukt de gemeenten Dirksland en Oostflakkee de hoogste lasten voor het subcluster Wegen ramen. Voor het subcluster Water zijn de lasten per inwoner het hoogst voor Middelharnis.

De hoge lasten voor wegen zijn in Dirksland het gevolg van een eenmalige bijdrage voor de aanpak van de N215 (€ 300.000).

Bij Goedereede worden de relatief lagere nettolasten op het subcluster wegen ten opzichte van de andere gemeenten deels veroorzaakt door de toerekening van 50% van de baten toeristenbelasting.

De hoge afwijking voor Middelharnis bij het subcluster Water is een gevolg van investeringen in de haven van Middelharnis.

Totaaloverzicht

Uit de vergelijking van de nettolasten van de twee herindelingsvarianten en de vier afzonderlijke gemeenten met de norminkomsten uit het gemeentefonds is in paragraaf 5.2 en aan de hand van de bijlagen 6A tot en met 6F een uiteenzetting gegeven. Om overzicht te krijgen in de afwijkingen op alle clusters tegelijkertijd is in tabel 5.2.19 een samenvattend totaaloverzicht opgenomen.

Tabel 5.2.19 Samenvattend overzicht van afwijkingen met het gemeentefonds per cluster en toelichtingen daarop van de gemeenten

Clusters	Gemeenten				Herindelingsvarianten		Toelichting gemeenten
	D	G	M	O	G-O	DMO	
Inkomstenclusters							
OZB	9	-42	-40	23	-19	-11	G en M hebben lager OZB-% dan reken-% GF. G heeft veel recreatiewoningen, waardoor dit per inwoner versterkt wordt.
Algemene uitkering	-6	-4	3	-25	21	17	Andere volumina verdeelmaatstaven. O hanteert de meicirculaire 2008.
Overige eigen inkomsten	143	207	53	88	113	83	D heeft hoge baten door interne rentetoerekening. G heeft hoge baten toeristen- en forensenbelasting en rentetoerekening.
Mutaties reserves	33	80	-5	42	32	17	D vormt een reserve herindeling en onttrekt € 0,3 miljoen t.b.v. de weg N215. G onttrekt € 0,3 miljoen voor wegen, €165.000 voor onderwijs en € 0,4 miljoen voor algemene lasten en baten en saldo kostenplaatsen. O onttrekt aan het I&A fonds.
Totaal inkomstenclusters	179	242	11	129	149	107	
Uitgavenclusters							
Bestuursorganen	-28	-11	-27	-53	-42	-46	Veel doorbelastingen vanuit de organisatie
Algemene ondersteuning	-21	-55	-38	-97	-52	-51	idem. M boekt hier nieuw beleid.
Werk en inkomen	4	-11	-21	-17	-18	-18	Raming lasten Middelharnis is te hoog.
Maatschappelijke zorg	-5	-33	55	-12	9	22	D en G zijn nadeelgemeenten voor de WMO.
Educatie	-6	-25	59	34	22	37	D heeft twee nieuwe schoolgebouwen en hoge lasten leerlingenvervoer. G heeft meerjarenonderhoudsplannen in begroting verwerkt en hoge lasten leerlingenvervoer. M heeft veel schoolgebouwen. O heeft oude schoolgebouwen en daarom nu lage lasten.
Kunst en ontspanning	29	-20	25	24	15	26	G heeft gemeentelijk zwembad en heeft de lasten voor meerjarenonderhoudsplannen in de begroting verwerkt.
Oudheid	-17	-20	-10	0	-11	-9	D raamt hier lasten streekarchief. G ook en heeft meerdere historische kernen.
Bevolkingszaken	-21	-8	-4	1	-8	-7	D heeft ziekenhuis en daardoor meer registraties geboorten en overlijden.
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-44	-67	21	-2	-18	-2	M en O ramen baten bij woningexploitatie. M vanwege pacht- en huuropbrenstenn. O vanwege verkoop onroerend goed en incidentele bouwleges. G heeft hoge lasten vanwege recreatiekarakter.
Reiniging	-6	-11	4	-8	-4	-1	G heeft hoge lasten vanwege recreatiekarakter.
Openbare orde en veiligheid	-27	-20	-32	-23	-30	-32	D betaalt per inwoner de hoogste bijdrage aan de Veiligheidsregio (VRR). G heeft door de vele recreanten en discotheek hogere lasten OOV. M heeft een Buitengewoon Opsporingsambtenaar.
Fysiek milieu	16	8	-1	3	4	3	D heeft dit taakgebied uitbesteed aan ISGO. G heeft werkgroep klimaatbeleid.
Riolering	9	15	-1	11	7	5	Overdekking heeft te maken met BTW-effect.
Groen	-25	-37	-26	-6	-24	-20	D heeft hoge lasten onderhoud begraafplaatsen. G heeft hoge lasten vanwege recreatiekarakter. M heeft hoge kapitaallasten door nieuwe sportterreinen.
Wegen en water	-46	36	-14	1	-3	-16	D heeft hoge lasten vanwege eenmalige bijdrage aan N215. G heeft lagere nettolasten door verdiscontering 50% baten toeristenbelasting. M heeft hogere lasten voor subcluster Water vanwege investeringen in de haven.
Overigen	10	17	-1	13	4	2	
Totaal nettolasten	-179	-242	-11	-129	-149	-107	

+ betekent lagere nettolasten of hogere baten dan gemeentefonds aangeeft

- betekent hogere nettolasten of lagere baten dan gemeentefonds aangeeft

D = Dirksland

G = Goedereede

M = Middelharnis

O = Oostflakkee

GO = Goeree-Overflakkee

DMO = Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee

Aanbeveling

Ga bij de voorbereiding van de begroting van een eventuele nieuwe gemeente na of de geconstateerde hoge dan wel lage nettolasten/baten bij de verschillende (sub)clusters (begrotingsfuncties) veroorzaakt worden door eigen beleid dan wel door objectieve factoren. Indien de oorzaak ligt in eigen beleid, maak dan duidelijk wat dit eigen beleid inhoudt en laat de nieuwe raad beslissen of dit eigen beleid voortgezet moet worden. Houd daarbij uiteraard rekening met mogelijke verklaringen van verschillen door de wijze van verantwoorden van lasten en baten.

6 PERSONEELSOMVANG EN -KOSTEN

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk onderzoeken we de vraag:

'Wat zijn de verschillen tussen de huidige gemeenten onderling en de twee herindelingsvarianten bij de personeelsomvang?'

Bij dit onderzoek worden de verschillen van de formatie weergegeven tussen de herindelingsvarianten en de grootteklassen waartoe deze herindelingsvarianten dan behoren en de groep gemeenten met ongeveer eenzelfde sociale structuur en centrumfunctie.

De organisatieopbouw en personeelsformatie van een sector en/of afdeling wordt, naast het gebruikelijke gemeentelijke takenpakket, voor een belangrijk deel bepaald door de bestuurlijke aandacht en gewenste prioriteiten op een bepaald beleidsterrein. Voor een overzicht en analyse van de verschillen tussen de verschillende sectoren en/of afdelingen is een diepgaander onderzoek noodzakelijk. Een dergelijk (organisatie) onderzoek valt evenwel buiten de doelstelling van deze herindelingscan.

6.2 Uitwerking

Gemeenten kennen ieder hun eigen organisatie-model. Hoewel er in veel gemeenten sprake is van een sectorenmodel zijn er verschillen tussen de afdelingen die tot een bepaalde sector worden gerekend. Daarnaast zijn er verschillen in taakuitvoering tussen de verschillende afdelingen.

Voor wat betreft de formatiegegevens voor de vergelijkingsgroepen is in eerste instantie uitgegaan van de gegevens zoals die bekend waren bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) naar de situatie per eind 2007. Het vergelijkende onderzoek levert de volgende resultaten op:

Tabel 6.2.1: Vergelijk fte's en loonsom met inwonergroetgroep en sscf-groep (exclusief G4, artikel 12-gemeenten en waddegemeenten)

Herindelingsvarianten	Huidig gemiddelde aantal formatieplaatsen per 1.000 inwoners	Indicatief aantal formatieplaatsen conform vergelijkbare groottegroep	Indicatief aantal formatieplaatsen conform vergelijkbare sociale structuur-centrumfunctie	Huidige gemiddelde loonsom	Indicatieve gemiddelde loonsom conform de groottegroep
Goeree-Overflakkee	6,3	6,8	6,3	38.703	40.354
Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	6,0	6,8	6,3	38.211	40.354
Dirksland	5,9	6,2	6,3	37.316	39.978
Goedereede	7,0	6,5	6,3	40.025	39.725
Middelharnis	5,7	6,5	6,3	37.712	39.725
Oostflakkee	6,8	6,5	6,8	39.576	39.725

Het aantal fte's is inclusief het college. Dat is in dit geval bij de herindelingsvariant 1 Goeree-Overflakkee dus vier maal het geval, omdat bij de hier vermelde formatieomvang is uitgegaan van de optelling van de formaties van de vier gemeenten. Bij de herindelingsvariant 2 is dit driemaal het geval. Het aantal fte's is exclusief vrijwillige brandweer, raad en onderwijzend personeel.

Overigens bestaat de personele bezetting van een gemeente niet altijd alleen maar uit eigen personeel. Ook de deelname aan gemeenschappelijke regelingen en de inhuur van personeel van derden of het inhuren van complete diensten komt bij gemeenten veelvuldig voor. Vanuit de door de gemeenten aangeleverde begrotingen kan helaas niet goed en zeker niet eenvoudig worden nagegaan in hoeverre de ene gemeente ten opzichte van de andere gemeente voor de uitvoering van haar taken meer of minder gebruik maakt van de diensten van andere bedrijven of gemeenschappelijke regelingen. Dat maakt het goed vergelijken van de personele bezetting van een gemeente uitermate moeilijk. Het overzicht is dan ook niet meer dan een indicatie.

Zoals in de inleiding al is aangegeven is er nogal wat verschil in organisatievorm tussen de verschillende gemeenten. Wel of geen sectoren en verschillen binnen sectoren. Naast het organisatorische verschil valt er ook een verschil te constateren in de taakuitvoering tussen afdelingen. Zonder een uitgebreid organisatieonderzoek is het niet mogelijk aan te geven op welke te onderscheiden afdelingen zich verschillen voordoen en kan niets worden gezegd over mogelijke oorzaken van deze verschillen.

Verder blijkt uit een onderzoek van Berenschot onder 51 gemeenten dat gemiddeld bijna één op de drie ambtenaren een staf- of ondersteuningsfunctie heeft. De staffunctionarissen zijn ondergebracht bij de afdelingen personeel en organisatie, bestuurszaken en ondersteuning, financiën & control, informatisering/automatisering, communicatie, juridische staf, secretariaat en de facilitaire dienst.

6.3 Situatie per herindelingsvariant

De personeelsomvang van de herindelingsvariant 1 Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee (*Goeree-Overflakkee*) ligt op basis van gegevens van het ABP per eind 2007 met 6,3 bezette formatieplaatsen per 1.000 inwoners van 0,5 fte lager dan het gemiddelde van dezelfde groottegroep en is gelijk aan het gemiddelde van de groep gemeenten met eenzelfde soort sociale structuur en centrumfunctie.

De gemiddelde loonsom over 2007 is in deze herindelingsvariant met € 38.703 per formatieplaats zowel lager dan het gemiddelde van dezelfde groottegroep als de groep met een goede sociale structuur en weinig centrumfunctie (waartoe de herindelingsvariant Goeree-Overflakkee behoort).

De personeelsomvang van de herindelingsvariant 2 Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee (DMO) ligt op basis van gegevens van het ABP per eind 2007 met 6,0 bezette formatieplaatsen per 1.000 inwoners ten opzichte van dezelfde grootteklasse 0,8 fte lager en van het gemiddelde van de groep gemeenten met eenzelfde soort sociale structuur en centrumfunctie 0,3 fte lager.

De gemiddelde loonsom over 2007 is in deze herindelingsvariant met € 38.211 per formatieplaats zowel lager dan het gemiddelde van dezelfde groottegroep als de groep met een goede sociale structuur en zonder centrumfunctie (waartoe de herindelingsvariant Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee behoort).

Aan de mate van uitbesteding of de inzet van personeel van derden is in deze herindelingsscan geen aandacht besteed, dus ook niet aan de formatie van het ISGO.

Tevens blijkt dat de gemeente Goedereede ten opzichte van de drie andere gemeenten een hoog aantal fte's heeft (7,0) en de gemeente Middelharnis een relatief laag aantal (5,7).

Goedereede heeft als enige gemeente op het eiland een gemeentelijk zwembad, hetgeen volgens de gemeente een oorzaak is van de relatief hoge formatie. Daarnaast moet de gemeente inspanningen verrichten op het gebied van de recreatie. Dit betekent meer activiteiten met betrekking tot het regelen, de belastingheffing, het handhaven en de vergunningverlening, etc.

BIJLAGE 1 LITERATUUR EN LINKS OVER HERINDELING

Literatuur

- Drs. J.M.J. Berghuis, prof.dr. M. Herweijer, mr.drs. W.J.M. Pol, Effecten van herindeling, Groningen 1995.
- Besturen en communiceren in meerkernige gemeenten, samenstelling SGOB, Den Haag 1996.
- Inspelen op herindelingeffecten, uitgave Directoraat-generaal Openbaar Bestuur, Directie Bestuurlijke en Financiële Organisatie, ministerie van BZK, juni 1997.
- Prof.dr. Th.A.J. Toonen, dr. M.J.E.M van Dam, drs. M.C.S. Glim, dr. G.J. Wallagh, Gemeenten in ontwikkeling, Herindeling en kwaliteit, Utrecht, 1998.
- Gemeentelijke herindeling als proces van culturele modernisering, dr. M. Boogers en prof.dr. P.W. Tops, in Bestuurswetenschappen, 1998, nummer 6.
- Beleidsnotitie gemeentelijke herindeling, ministerie van BZK, november 1998.
- Rapport van een inventarisatie van frictiekosten bij gemeentelijke herindeling, Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden, ministerie van BZK, 1999.
- Schaafeffecten in de inkomsten en uitgaven van gemeenten, dr. P. Bordewijk, in B&G-blad mei/juni 1999.
- Herindeling op een goudschaaltje, drs. L.N. van der Ploeg, in B&G-blad, maart 2002.
- Beleidskader gemeentelijke herindeling, bijlage bij brief van 18 december 2002, kenmerk BW2002/u101476.
- Onderzoek redelijkheid verdeelmaatstaf herindeling, Rfv, 2003.
- Bestuurskracht en gemeentelijke schaalvergroting, prof.dr. J.H.J. van den Heuvel e.a., in Openbaar bestuur, januari 2003.
- Gemeentelijke herindeling en de kwaliteit van de dienstverlening, drs. H.M. ter Beek e.a., in: Openbaar bestuur, april 2003.
- Gemeenten na herindeling financieel op achterstand?, D. Vermaas RA MGA, in B&G-blad, september 2003.
- Besluitvorming over gemeentelijke herindeling. Onderzoek naar het effect op het functioneren van de nieuwe gemeente, dr. C.J. Lako, in Bestuurswetenschappen, 2004, nummer 4.
- Effecten van gemeentelijke herindeling (de betekenis van gemeentelijke herindeling voor de afstand tussen burger en bestuur), dr. M.E.L. de Koning, in: Openbaar Bestuur, augustus 2004.
- Gemeentelijke herindeling, handleiding voor de uitvoering, samenstelling SGBO in opdracht van de VNG, Den Haag 2005.
- Repertorium van Nederlandse gemeenten 1812-2006, Ad van der Meer en Onno Boonstra, Den Haag 2006.
- Afstand en nabijheid, een evaluatie van de rol van de provincie Utrecht in het proces van gemeentelijke herindeling tot gemeente Utrechtse Heuvelrug, USBO advies, Utrecht 2006.
- Handvatten voor gemeentelijke herindeling, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2008.
- Handreiking administratief-organisatorische aspecten gemeentelijke herindeling, provincie Limburg, afdeling Bedrijfsvoering, cluster Financiën, 2008.
- Effecten van gemeentelijke herindelings, drs. M.J. Fraanje e.a., Groningen/Utrecht, juni 2008.
- Processen en effecten van herindeling, dr. Michiel Herweijer e.a., november 2008
- Handreiking administratief-organisatorische aspecten van gemeentelijke herindeling van de provincie Zuid-Holland, juni 2009.
- Zakelijk debat over herindelings, drs. M.J. Fraanje en prof. Dr. M. Herweijer, Openbaar Bestuur, november 2009, p. 18-21.

Wetgeving en regelgeving

- Wet algemene regels herindeling
- Beleidskader gemeentelijke herindeling (Kamerstukken II, 2008/09, 28.750, nr. 5)
- Beleidskader financieel toezicht bij herindeling van de provinciale financieel toezichthouder

Links

- www.vng.nl, kies beleidsvelden, burger en bestuurlijke organisatie, herindeling
- www.minbzk.nl/programmamakrchtigbestuur, kies in het linker menu lokaal bestuur en daarna gemeentelijke herindeling
- www.minbzk.nl/programmamakrchtigbestuur, kies in het rechter menu gemeente inspectie & financieel toezicht en vervolgens in het linker menu gemeente inspectie waarna er vier links halverwege de pagina volgen naar een overzicht van alle begrotings- en herindelingscans ingedeeld per jaar
- www.wikipedia.nl, trefwoord: gemeentelijke herindeling in Nederland
- www.metatopos.org, alle Nederlandse gemeenten, plaatsnamen enzovoorts op internet
- www.sdu.nl/staatscourant, kies gemeente-index voor herindelingen vanaf 1999 en kerngegevens Nederlandse gemeenten

Tijdelijke links

- <http://www.de2egemeentevangroningen.nl>
- <http://www.samenopwegnaar2010.nl/>

BIJLAGE 2A OPBOUW ALGEMENE UITKERING DIRKSLAND

Gemeente		Dirksland	
Jaar		2009	
Inwoners		8.324	
Woonruimten		3.705	
Verdeelmaatstaf	Inkomsten gemeente	Inkomsten gemeente per inwoner	
	(x € 1.000)	(x € 1,--)	
Onroerendezaakbelasting woningen*	-553	-66	
Onroerendezaakbelasting niet-woningen gebruikers*	-104	-12	
Onroerendezaakbelasting niet woningen eigenaren*	-129	-15	
inwoners	1.720	207	
inwoners * * bo.f.bui. Kom	0	0	
kernen > 500 adressen	90	11	
woz-waarde niet woningen (mln)	54	6	
Jongeren	785	94	
Ouderen	153	18	
Ouderen 75-85 jaar	16	2	
Huishoud. met een laag inkomen	115	14	
Huishoud. met een laag inkomen (drempel)	262	31	
Bijstandsontvangers	119	14	
ABW schaalnadeel	22	3	
ABW schaalvoordeel	175	21	
Uitkeringsontvangers	75	9	
Minderheden	34	4	
Eenouderhuishoudens	32	4	
Lokaal klantenpotentieel	577	69	
Regionaal klantenpotentieel	10	1	
Leerlingen SO	0	0	
Leerlingen VO	0	0	
Extra groei jongeren	0	0	
Extra groei leerlingen VO	0	0	
Land	283	34	
Land * bodemfactor gemeente	237	28	
Land * bodem totaal	0	0	
Binnenwater	111	13	
Buitenwater	0	0	
Opp. beb. bin. kom. * bodemf. kom	198	24	
Opp. beb. bui. kom. * bo.f.bui. kom	44	5	
Oppervlakte bebouwing totaal	41	5	
Woonruimten	1.011	121	
Woonruimten * bo.f. bebouw. kom	157	19	
Woonruimten * bodem totaal	0	0	
Opp. histor. kernen < 40 ha	0	0	
Opp. histor. kernen 40-65 ha	0	0	
Opp. histor. kernen > 65 ha	0	0	
Lengte historisch water	0	0	
Hist. aant. woning. in bew. oorden	32	4	
Hist. aant. woning. in hist. kernen	0	0	
isv (a)	5	1	
isv (b)	1	0	
Omgevingsadressendichtheid *wr/1000	158	19	
Omgevingsadressendichtheid *bodem totaal	0	0	
Oeverlengte * bod.fac.totale gem.	15	2	
Oeverl. * dichth. * bod.fac.totale gem.	9	1	
kernen aantal	43	5	
Kernen * bo.fac.buiten beb. kom	70	8	
Bedrijfsvestigingen	80	10	
Vast bedrag voor iedere gemeente	393	47	
Vast bedrag Nassau	0	0	
Vast bedrag Waddengemeenten	0	0	
wadden: inwoners <2500	0	0	
wadden: inwoners 2501-7500	0	0	
wadden: inwoners >7500	0	0	
groeikernen	0	0	

Uitkeringen:*		
riolering	53	6
herindeling	0	0
suppletie-uitkering	8	1
suppletieOZB	-38	-5
Artikel 12-uitkering / ICL bijdrage Lelystad	0	0
WUW	0	0
Correctiebedrag VHROSV	-3	0
De Pater - Van der Meer	13	2
Knelpunten verdeelproblematiek	43	5
Tsioc	0	0
Reg. Platforms fraudeb	0	0
Bibliotheken	10	1
Combinatiefuncties	0	0
Drank en horecaWet	0	0
WMO	739	89
Uitvoeringskosten inburgering	32	4
Aanpak kindermishandeling	0	0
Amendement Tang Spekman	0	0
Beeldende kunst en vormgeving	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G18	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G31	0	0
Compensatie dienstauto's	0	0
Cultuurparticipatie	0	0
Homo emancipatie	0	0
Actieplan sport en bewegen	0	0
Pilot gemengde scholen	0	0
Pilot VVE	0	0
Polarisatie en radicalisering	0	0
SLOK	0	0
Taalcoaches	0	0
Vrouwen uit etnische minderheden	0	0
Wijkactieplannen	0	0
Totaal algemene uitkeringen	<u>7.198</u>	<u>864</u>
* Zonder uitkeringsfactor		

© IFLO

BIJLAGE 2B OPBOUW ALGEMENE UITKERING GOEDEREDE

<table border="1"> <tr> <td>Gemeente</td> <td>Goedereede</td> </tr> <tr> <td>Jaar</td> <td>2009</td> </tr> <tr> <td>Inwoners</td> <td>11.589</td> </tr> <tr> <td>Woonruimten</td> <td>7.329</td> </tr> </table>		Gemeente	Goedereede	Jaar	2009	Inwoners	11.589	Woonruimten	7.329		
Gemeente	Goedereede										
Jaar	2009										
Inwoners	11.589										
Woonruimten	7.329										
Verdeelmaatstaf	Inkomsten gemeente (x € 1.000)	Inkomsten gemeente per inwoner (x € 1,-)									
Onroerendezaakbelasting woningen*	-1.262	-109									
Onroerendezaakbelasting niet-woningen gebruikers*	-213	-18									
Onroerendezaakbelasting niet woningen eigenaren* inwoners	-265 2.395	-23 207									
inwoners * * bo.f.bui. Kom	0	0									
kernen > 500 adressen	135	12									
woz-waarde niet woningen (mln)	110	9									
Jongeren	1.018	88									
Ouderen	244	21									
Ouderen 75-85 jaar	26	2									
Huishoud. met een laag inkomen	150	13									
Huishoud. met een laag inkomen (drempel)	198	17									
Bijstandsontvangers	184	16									
ABW schaalnadeel	32	3									
ABW schaalvoordeel	256	22									
Uitkeringsontvangers	86	7									
Minderheden	36	3									
Eenouderhuishoudens	37	3									
Lokaal klantenpotentieel	865	75									
Regionaal klantenpotentieel	16	1									
Leerlingen SO	0	0									
Leerlingen VO	0	0									
Extra groei jongeren	0	0									
Extra groei leerlingen VO	0	0									
Land	362	31									
Land * bodemfactor gemeente	304	26									
Land *bodem totaal	0	0									
Binnenwater	226	20									
Buitenwater	164	14									
Opp. beb. bin. kom. * bodemf. kom	333	29									
Opp. beb. bui. kom. * bo.f.bui. kom	72	6									
Oppervlakte bebouwing totaal	70	6									
Woonruimten	2.000	173									
Woonruimten * bo.f. bebouw. kom	311	27									
Woonruimten * bodem totaal	0	0									
Opp. histor. kernen < 40 ha	36	3									
Opp. histor. kernen 40-65 ha	0	0									
Opp. histor. kernen > 65 ha	0	0									
Lengte historisch water	0	0									
Hist. aant. woning. in bew. oorden	0	0									
Hist. aant. woning. in hist. kernen	0	0									
isv (a)	7	1									
isv (b)	1	0									
Omgevingsadressendichtheid *wr/1000	243	21									
Omgevingsadressendichtheid *bodem totaal	0	0									
Oeverlengte * bod.fac.totale gem.	28	2									
Oeverl. * dichth. * bod.fac.totale gem.	15	1									
kernen aantal	114	10									
Kernen * bo.fact.buiten beb. kom	187	16									
Bedrijfsvestigingen	130	11									
Vast bedrag voor iedere gemeente	393	34									
Vast bedrag Nassau	0	0									
Vast bedrag Waddengemeenten	0	0									
wadden: inwoners <2500	0	0									
wadden: inwoners 2501-7500	0	0									
wadden: inwoners >7500	0	0									
groeikernen	0	0									

Uitkeringen:*		
riolering	4	0
herindeling	0	0
suppletie-uitkering	144	12
suppletieOZB	-72	-6
Artikel 12-uitkering / ICL bijdrage Lelystad	0	0
WUW	0	0
Correctiebedrag VHROSV	-6	-1
De Pater - Van der Meer	12	1
Knelpunten verdeelproblematiek	53	5
Tsioc	0	0
Reg. Platforms fraudeb	0	0
Bibliotheken	13	1
Combinatiefuncties	0	0
Drank en horecaWet	0	0
WMO	771	67
Uitvoeringskosten inburgering	32	3
Aanpak kindermishandeling	0	0
Amendement Tang Spekman	0	0
Beeldende kunst en vormgeving	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G18	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G31	0	0
Compensatie dienstauto's	0	0
Cultuurparticipatie	0	0
Homo emancipatie	0	0
Actieplan sport en bewegen	0	0
Pilot gemengde scholen	0	0
Pilot VVE	0	0
Polarisatie en radicalisering	0	0
SLOK	0	0
Taalcoaches	0	0
Vrouwen uit etnische minderheden	0	0
Wijkactieplannen	0	0
Totaal algemene uitkeringen	<u>9.995</u>	<u>862</u>
* Zonder uitkeringsfactor		

© IFLO

BIJLAGE 2C OPBOUW ALGEMENE UITKERING MIDDELHARNIS

<table border="1"> <tr> <td>Gemeente</td> <td>Middelharnis</td> </tr> <tr> <td>Jaar</td> <td>2009</td> </tr> <tr> <td>Inwoners</td> <td>17.689</td> </tr> <tr> <td>Woonruimten</td> <td>8.156</td> </tr> </table>		Gemeente	Middelharnis	Jaar	2009	Inwoners	17.689	Woonruimten	8.156		
Gemeente	Middelharnis										
Jaar	2009										
Inwoners	17.689										
Woonruimten	8.156										
	Inkomsten gemeente	Inkomsten gemeente per inwoner									
Verdeelmaatstaf	(x € 1.000)	(x € 1,--)									
Onroerendezaakbelasting woningen*	-1.315	-74									
Onroerendezaakbelasting niet-woningen gebruikers*	-289	-16									
Onroerendezaakbelasting niet woningen eigenaren* inwoners	-359	-20									
	3.656	207									
inwoners * * bo.f.bui. Kom	0	0									
kernen > 500 adressen	135	8									
woz-waarde niet woningen (mln)	149	8									
Jongeren	1.526	86									
Ouderen	376	21									
Ouderen 75-85 jaar	44	2									
Huishoud. met een laag inkomen	291	16									
Huishoud. met een laag inkomen (drempel)	727	41									
Bijstandsonvangers	248	14									
ABW schaalnadeel	40	2									
ABW schaalvoordeel	331	19									
Uitkeringsontvangers	184	10									
Minderheden	69	4									
Eenouderhuishoudens	75	4									
Lokaal klantenpotentieel	1.419	80									
Regionaal klantenpotentieel	92	5									
Leerlingen SO	287	16									
Leerlingen VO	1.509	85									
Extra groei jongeren	0	0									
Extra groei leerlingen VO	0	0									
Land	311	18									
Land * bodemfactor gemeente	264	15									
Land *bodem totaal	0	0									
Binnenwater	153	9									
Buitenwater	0	0									
Opp. beb. bin. kom. * bodemf. kom	463	26									
Opp. beb. bui. kom. * bo.f.bui. kom	76	4									
Oppervlakte bebouwing totaal	89	5									
Woonruimten	2.225	126									
Woonruimten * bo.f. bebouw. kom	346	20									
Woonruimten * bodem totaal	0	0									
Opp. histor. kernen < 40 ha	0	0									
Opp. histor. kernen 40-65 ha	0	0									
Opp. histor. kernen > 65 ha	0	0									
Lengte historisch water	0	0									
Hist. aant. woning. in bew. oorden	88	5									
Hist. aant. woning. in hist. kernen	0	0									
isv (a)	17	1									
isv (b)	3	0									
Omgevingsadressendichtheid *wr/1000	698	39									
Omgevingsadressendichtheid *bodem totaal	0	0									
Oeverlengte * bod.fac.totale gem.	15	1									
Oeverl. * dichth. * bod.fac.totale gem.	16	1									
kernen aantal	57	3									
Kernen * bo.fact.buiten beb. kom	95	5									
Bedrijfsvestigingen	163	9									
Vast bedrag voor iedere gemeente	393	22									
Vast bedrag Nassau	0	0									
Vast bedrag Waddengemeenten	0	0									
wadden: inwoners <2500	0	0									
wadden: inwoners 2501-7500	0	0									
wadden: inwoners >7500	0	0									
groeikernen	0	0									

Uitkeringen:*		
riolering	58	3
herindeling	0	0
suppletie-uitkering	-58	-3
suppletieOZB	-70	-4
Artikel 12-uitkering / ICL bijdrage Lelystad	0	0
WUW	0	0
Correctiebedrag VHROSV	-4	0
De Pater - Van der Meer	16	1
Knelpunten verdeelproblematiek	44	2
Tsioc	0	0
Reg. Platforms fraudeb	0	0
Bibliotheken	20	1
Combinatiefuncties	0	0
Drank en horecaWet	150	8
WMO	1.772	100
Uitvoeringskosten inburgering	34	2
Aanpak kindermishandeling	0	0
Amendement Tang Spekman	0	0
Beeldende kunst en vormgeving	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G18	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G31	0	0
Compensatie dienstauto's	0	0
Cultuurparticipatie	0	0
Homo emancipatie	0	0
Actieplan sport en bewegen	0	0
Pilot gemengde scholen	0	0
Pilot VVE	0	0
Polarisatie en radicalisering	0	0
SLOK	0	0
Taalcoaches	0	0
Vrouwen uit etnische minderheden	0	0
Wijkactieplannen	0	0
Totaal algemene uitkeringen	<u>16.629</u>	<u>937</u>
* Zonder uitkeringsfactor		

© IFLO

BIJLAGE 2D OPBOUW ALGEMENE UITKERING OOSTFLAKKEE

<table border="1"> <tr> <td>Gemeente</td> <td>Oostflakkee</td> </tr> <tr> <td>Jaar</td> <td>2009</td> </tr> <tr> <td>Inwoners</td> <td>10.178</td> </tr> <tr> <td>Woonruimten</td> <td>4.587</td> </tr> </table>		Gemeente	Oostflakkee	Jaar	2009	Inwoners	10.178	Woonruimten	4.587		
Gemeente	Oostflakkee										
Jaar	2009										
Inwoners	10.178										
Woonruimten	4.587										
Verdeelmaatstaf	Inkomsten gemeente	Inkomsten gemeente per inwoner									
	(x € 1.000)	(x € 1,--)									
Onroerendezaakbelasting woningen*	-625	-61									
Onroerendezaakbelasting niet-woningen gebruikers*	-114	-11									
Onroerendezaakbelasting niet woningen eigenaren*	-141	-14									
inwoners	2.104	207									
inwoners * * bo.f.bui. Kom	0	0									
kernen > 500 adressen	135	13									
woz-waarde niet woningen (mln)	59	6									
Jongeren	843	83									
Ouderen	199	20									
Ouderen 75-85 jaar	22	2									
Huishoud. met een laag inkomen	159	16									
Huishoud. met een laag inkomen (drempel)	389	38									
Bijstandsontvangers	199	20									
ABW schaalnadeel	34	3									
ABW schaalvoordeel	274	27									
Uitkeringsontvangers	97	10									
Minderheden	34	3									
Eenouderhuishoudens	44	4									
Lokaal klantenpotentieel	673	66									
Regionaal klantenpotentieel	9	1									
Leerlingen SO	0	0									
Leerlingen VO	0	0									
Extra groei jongeren	0	0									
Extra groei leerlingen VO	0	0									
Land	380	37									
Land * bodemfactor gemeente	354	35									
Land *bodem totaal	0	0									
Binnenwater	196	19									
Buitenwater	0	0									
Opp. beb. bin. kom. * bodemf. kom	339	33									
Opp. beb. bui. kom. * bo.f.bui. kom	80	8									
Oppervlakte bebouwing totaal	62	6									
Woonruimten	1.252	123									
Woonruimten * bo.f. bebouw. kom	239	23									
Woonruimten * bodem totaal	0	0									
Opp. histor. kernen < 40 ha	0	0									
Opp. histor. kernen 40-65 ha	0	0									
Opp. histor. kernen > 65 ha	0	0									
Lengte historisch water	0	0									
Hist. aant. woning. in bew. oorden	59	6									
Hist. aant. woning. in hist. kernen	0	0									
isv (a)	6	1									
isv (b)	2	0									
Omgevingsadressendichtheid *wr/1000	186	18									
Omgevingsadressendichtheid *bodem totaal	0	0									
Oeverlengte * bod.fac.totale gem.	29	3									
Oeverl. * dichth. * bod.fac.totale gem.	21	2									
kernen aantal	85	8									
Kernen * bo.fact.buiten beb. kom	156	15									
Bedrijfsvestigingen	107	11									
Vast bedrag voor iedere gemeente	393	39									
Vast bedrag Nassau	0	0									
Vast bedrag Waddengemeenten	0	0									
wadden: inwoners <2500	0	0									
wadden: inwoners 2501-7500	0	0									
wadden: inwoners >7500	0	0									
groeikernen	0	0									

Uitkeringen:*		
riolering	102	10
herindeling	0	0
suppletie-uitkering	-41	-4
suppletieOZB	48	5
Artikel 12-uitkering / ICL bijdrage Lelystad	0	0
WUW	0	0
Correctiebedrag VHROSV	-5	0
De Pater - Van der Meer	20	2
Knelpunten verdeelproblematiek	60	6
Tsioc	0	0
Reg. Platforms fraudeb	0	0
Bibliotheken	12	1
Combinatiefuncties	0	0
Drank en horecaWet	0	0
WMO	880	86
Uitvoeringskosten inburgering	32	3
Aanpak kindermishandeling	0	0
Amendement Tang Spekman	0	0
Beeldende kunst en vormgeving	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G18	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G31	0	0
Compensatie dienstauto's	0	0
Cultuurparticipatie	0	0
Homo emancipatie	0	0
Actieplan sport en bewegen	0	0
Pilot gemengde scholen	0	0
Pilot VVE	0	0
Polarisatie en radicalisering	0	0
SLOK	0	0
Taalcoaches	0	0
Vrouwen uit etnische minderheden	0	0
Wijkactieplannen	0	0
Totaal algemene uitkeringen	<u>9.448</u>	<u>929</u>
* Zonder uitkeringsfactor		

© IFLO

**BIJLAGE 2E OPBOUW ALGEMENE UITKERING HERINDELINGSVARIANT 1
GOEREE-OVERFLAKKEE (G-O)**

Gemeente		Goeree-Overflakkee
Jaar		2009
Inwoners		47.780
Woonruimten		23.777

Verdeelmaatstaf	Inkomsten	Goeree-Overflakkee
	Goeree-Overflakkee	inkomsten per inwoner
	(x f 1.000)	(x € 1,-)
Onroerendezaakbelasting woningen*	-3.755	-79
Onroerendezaakbelasting niet-woningen gebruikers*	-720	-15
Onroerendezaakbelasting niet woningen eigenaren*	-894	-19
inwoners	9.875	207
inwoners * * bo.f.bui. Kom	0	0
kernen > 500 adressen	494	10
woz-waarde niet woningen (mln)	372	8
Jongeren	4.172	87
Ouderen	972	20
Ouderen 75-85 jaar	109	2
Huishoud. met een laag inkomen	715	15
Huishoud. met een laag inkomen (drempel)	1.577	33
Bijstandsontvangers	750	16
ABW schaalnadeel	84	2
ABW schaalvoordeel	868	18
Uitkeringsontvangers	442	9
Minderheden	172	4
Eenouderhuishoudens	188	4
Lokaal klantenpotentieel	3.540	74
Regionaal klantenpotentieel	138	3
Leerlingen SO	287	6
Leerlingen VO	1.509	32
Extra groei jongeren	0	0
Extra groei leerlingen VO	0	0
Land	1.337	28
Land * bodemfactor gemeente	1.156	24
Land *bodem totaal	0	0
Binnenwater	686	14
Buitenwater	164	3
Opp. beb. bin. kom. * bodemf. kom	1.345	28
Opp. beb. bui. kom. * bo.f.bui. kom	271	6
Oppervlakte bebouwing totaal	262	5
Woonruimten	6.488	136
Woonruimten * bo.f. bebouw. kom	1.069	22
Woonruimten * bodem totaal	0	0
Opp. histor. kernen < 40 ha	36	1
Opp. histor. kernen 40-65 ha	0	0
Opp. histor. kernen > 65 ha	0	0
Lengte historisch water	0	0
Hist. aant. woning. in bew. oorden	178	4
Hist. aant. woning. in hist. kernen	0	0
isv (a)	35	1
isv (b)	7	0
Omgevingsadressendichtheid *wr/1000	1.332	28
Omgevingsadressendichtheid *bodem totaal	0	0
Oeverlengte * bod.fac.totale gem.	90	2
Oeverl. * dichth. * bod.fac.totale gem.	65	1
kernen aantal	299	6
Kernen * bo.fact.buiten beb. kom	507	11
Bedrijfsvestigingen	480	10
Vast bedrag voor iedere gemeente	393	8
Vast bedrag Nassau	0	0
Vast bedrag Waddengemeenten	0	0
wadden: inwoners <2500	0	0
wadden: inwoners 2501-7500	0	0
wadden: inwoners >7500	0	0
groeikernen	0	0

Uitkeringen:*		
riolering	216	5
herindeling	0	0
suppletie-uitkering	53	1
suppletieOZB	-132	-3
Artikel 12-uitkering / ICL bijdrage Lelystad	0	0
WUW	0	0
Correctiebedrag VHROSV	-19	0
De Pater - Van der Meer	61	1
Knelpunten verdeelproblematiek	200	4
Tsioc	0	0
Reg. Platforms fraudeb	0	0
Bibliotheken	55	1
Combinatiefuncties	0	0
Drank en horecaWet	150	3
WMO	4.162	87
Uitvoeringskosten inburgering	130	3
Aanpak kindermishandeling	0	0
Amendement Tang Spekman	0	0
Beeldende kunst en vormgeving	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G18	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G31	0	0
Compensatie dienstauto's	0	0
Cultuurparticipatie	0	0
Homo emancipatie	0	0
Actieplan sport en bewegen	0	0
Pilot gemengde scholen	0	0
Pilot VVE	0	0
Polarisatie en radicalisering	0	0
SLOK	0	0
Taalcoaches	0	0
Vrouwen uit etnische minderheden	0	0
Wijkactieplannen	0	0
Totaal algemene uitkeringen	<u>41.971</u>	<u>877</u>
* Zonder uitkeringsfactor (=1,383)		

© IFLO

**BIJLAGE 2F OPBOUW ALGEMENE UITKERING HERINDELINGSVARIANT 2
GOEREE-OVERFLAKKEE ZONDER GOEDEREDEE**

Gemeente		Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	
Jaar		2009	
Inwoners		36.191	
Woonruimten		16.448	
	Inkomsten Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee inkomsten per inwoner	
Verdeelmaatstaf	(x f 1000)	(x € 1,-)	
Onroerendezaakbelasting woningen*	-2.493	-69	
Onroerendezaakbelasting niet-woningen gebruikers*	-507	-14	
Onroerendezaakbelasting niet woningen eigenaren* inwoners	-629	-17	
	7.480	207	
inwoners * * bo.f.bui. Kom	0	0	
kernen > 500 adressen	359	10	
woz-waarde niet woningen (mln)	262	7	
Jongeren	3.153	87	
Ouderen	728	20	
Ouderen 75-85 jaar	83	2	
Huishoud. met een laag inkomen	565	16	
Huishoud. met een laag inkomen (drempel)	1.379	38	
Bijstandsontvangers	566	16	
ABW schaalnadeel	72	2	
ABW schaalvoordeel	679	19	
Uitkeringsontvangers	356	10	
Minderheden	136	4	
Eenouderhuishoudens	151	4	
Lokaal klantenpotentieel	2.672	74	
Regionaal klantenpotentieel	120	3	
Leerlingen SO	287	8	
Leerlingen VO	1.509	42	
Extra groei jongeren	0	0	
Extra groei leerlingen VO	0	0	
Land	975	27	
Land * bodemfactor gemeente	859	24	
Land *bodem totaal	0	0	
Binnenwater	460	13	
Buitenwater	0	0	
Opp. beb. bin. kom. * bodemf. kom	1.011	28	
Opp. beb. bui. kom. * bo.f.bui. kom	201	6	
Oppervlakte bebouwing totaal	192	5	
Woonruimten	4.488	124	
Woonruimten * bo.f. bebouw. kom	753	21	
Woonruimten * bodem totaal	0	0	
Opp. histor. kernen < 40 ha	0	0	
Opp. histor. kernen 40-65 ha	0	0	
Opp. histor. kernen > 65 ha	0	0	
Lengte historisch water	0	0	
Hist. aant. woning. in bew. oorden	178	5	
Hist. aant. woning. in hist. kernen	0	0	
isv (a)	28	1	
isv (b)	6	0	
Omgevingsadressendichtheid *wr/1000	1.039	29	
Omgevingsadressendichtheid *bodem totaal	0	0	
Oeverlengte * bod.fac.totale gem.	62	2	
Oeverl. * dichth. * bod.fac.totale gem. kernen aantal	50	1	
	185	5	
Kernen * bo.fact.buiten beb. kom	320	9	
Bedrijfsvestigingen	350	10	
Vast bedrag voor iedere gemeente	393	11	
Vast bedrag Nassau	0	0	
Vast bedrag Waddengemeenten	0	0	
wadden: inwoners <2500	0	0	
wadden: inwoners 2501-7500	0	0	
wadden: inwoners >7500	0	0	
groeikernen	0	0	

Uitkeringen:*		
riolering	212	6
herindeling	0	0
suppletie-uitkering	-91	-3
suppletieOZB	-60	-2
Artikel 12-uitkering / ICL bijdrage Lelystad	0	0
WUW	0	0
Correctiebedrag VHROSV	-13	0
De Pater - Van der Meer	49	1
Knelpunten verdeelproblematiek	147	4
Tsioc	0	0
Reg. Platforms fraudeb	0	0
Bibliotheken	41	1
Combinatiefuncties	0	0
Drank en horecaWet	150	4
WMO	3.391	94
Uitvoeringskosten inburgering	98	3
Aanpak kindermishandeling	0	0
Amendement Tang Spekman	0	0
Beeldende kunst en vormgeving	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G18	0	0
Bewonersinitiatieven wijken G31	0	0
Compensatie dienstauto's	0	0
Cultuurparticipatie	0	0
Homo emancipatie	0	0
Actieplan sport en bewegen	0	0
Pilot gemengde scholen	0	0
Pilot VVE	0	0
Polarisatie en radicalisering	0	0
SLOK	0	0
Taalcoaches	0	0
Vrouwen uit etnische minderheden	0	0
Wijkactieplannen	0	0
Totaal algemene uitkeringen	<u>32.402</u>	<u>898</u>
* Zonder uitkeringsfactor (=1,383)		

© IFLO

BIJLAGE 3 FINANCIËLE AANDACHTSPUNTEN BIJ HERINDELING

Begroting algemeen

1. Stel voor het eerste jaar een begroting op, gebaseerd op 'aanvaard' beleid. Neem voor nieuw beleid eventueel een stelpost op.
2. Stel een meerjarenraming op, gebaseerd op aanvaard beleid.
3. De paragrafen waarin de raad de beleidskaders aangeeft zullen in het eerste jaar noodgedwongen op hoofdlijnen zijn gebaseerd op basis van de paragrafen van de oude gemeenten. Met name de beleidskaders voor het onderhoud van kapitaalgoederen kunnen grote budgettaire gevolgen hebben. Start daarom alvast met het opstellen van beheerplannen voor alle kapitaalgoederen (of laat dat doen) voor de nieuwe gemeente, met diverse scenario's. Dan zijn die tijdig klaar en kan de nieuwe raad een kader vaststellen.
4. Inventariseer of de beheerplannen van kapitaalgoederen volledig zijn verwerkt in de begroting en meerjarenraming.
5. Inventariseer het eventuele achterstallig onderhoud van de kapitaalgoederen en ga na of het eventuele inlopen hiervan volledig in de begroting en de meerjarenraming is verwerkt.
6. De frictiekosten van herindeling mogen niet worden geactiveerd en komen ten laste van de exploitatie.
7. Bij de voorbereiding van de balanspositie van de nieuwe gemeente dienen de volgende onderdelen een rol te spelen: waarderingsgrondslagen, activerings- en passiveringsmethoden, afschrijvingen (BTW-component), boekwaarden en investeringen, de verhouding reserves gedeeld door de boekwaarden, aandelen en deelnemingen. Streef er naar dit in de jaarrekening van het voorlaatste jaar voor herindeling geüniformeerd te hebben.
8. Maak inzichtelijk hoe exploitatieresultaten van de drie gemeenten meerjarig worden beïnvloed door onttrekkingen/stortingen aan reserves/voorzieningen.
9. Inventariseer in hoeverre plannen voor nieuw beleid zijn verwerkt in de meerjarenraming van de drie gemeenten (met name grote investeringsprojecten, die nog niet uitgevoerd worden).
10. Inventariseer specifieke risico's in de drie gemeenten en bezie in hoeverre voor deze risico's al een voorziening is getroffen.
11. Inventariseer hoe het komt dat de reinigingsrechten in de drie gemeenten verschillen en bepaal beleidskeuzen en ambitieniveaus ten aanzien van toekomstige wijze van inzameling, inclusief de gevolgen daarvan voor de tariefstelling.
12. Maak verschillen in uitgangspunten/kaders duidelijk, zodat de raad wordt gewezen op keuzemogelijkheden.
13. Loop door de begroting en inventariseer het hierin opgesloten beleid: is er nog sprake van een inzet van 1/30 deel van de algemene reserve; BCF beleid; hoe worden subsidies afgerekend; ramen behoedzaamheidsreserve; rentetoerekening reserves; beleid uit de verordeningen ex artikelen 212/213/213a van de Gemeentewet; beleid nota reserves en voorzieningen; indeling kostenplaatsen.
14. Zorg dat de gemeenten 'schoon over' gaan, dat wil zeggen rekeningen en begrotingen zijn opgesteld volgens de eisen die het BBV daaraan stelt.
15. Zorg dat de financiële administratie ruim voor de herindeling op orde is, zodat de nieuwe gemeente niet met onbekende financiële risico's te maken krijgt.

Belastingen

16. De Wet arhi geeft voorschriften van belang voor de gemeentelijke belastingen (artikelen 28, 29 en 30).
17. Harmoniseer de belastingenverordeningen al zoveel mogelijk in de jaren voor de herindeling.

Wethouders/personeel

18. De Wet arhi bepaalt dat de overgang van personeel onderwerp van overleg is met de vakcentrales (artikel 79).

19. Het wachtgeld van de voormalige wethouders dient door de nieuwe gemeente betaald te worden. De wachtgeldverplichtingen voor burgemeesters komen niet voor rekening van de gemeente.
20. De Wet arhi bevat bepalingen over de positie van de gemeentesecretaris, griffier, comptabele, kassier, ambtenaar van de burgerlijke stand, overige ambtenaren en onderwijzend personeel.
21. Beoordeel of en op welke wijze een vacaturestop noodzakelijk is en op welke wijze bij noodzakelijke vacatures vervulling intern, intergemeentelijk, regionaal of anderszins tijdelijk kan worden vervuld om inhuur van externen zo veel mogelijk te beperken.
22. Zoek naar methoden waardoor wachtgeld of andere regelingen zo beperkt mogelijk toegepast hoeven te worden.
23. Naast deze financieel getinte suggesties wordt ook verwezen naar hoofdstuk 5 uit de brochure Inspelen op herindelingseffecten⁸, waarin specifieke suggesties met betrekking tot de kwalitatieve ontwikkeling van de ambtelijke organisatie worden genoemd.

Gemeenschappelijke regelingen

24. Gemeenschappelijke regelingen waaraan uitsluitend gemeenten deelnemen die tot één nieuwe gemeente worden samengevoegd komen te vervallen op de datum van herindeling. De overige gemeenschappelijke regelingen blijven voorlopig van kracht. Wel dienen binnen zes maanden de uit de gewijzigde indeling voortvloeiende voorzieningen te worden getroffen, zoals een financiële regeling in verband met het uit- of toetreding van gemeenten.

Bestuurlijke en ambtelijke samenwerking

25. Voeg de b&w-vergaderingen snel samen, zodat de colleges (stuurgroep) op de hoogte zijn van besluiten van elkaar.
26. Let op knelpunten in de bezetting tot aan de fusiedatum; kijk of er al onderling uitgewisseld kan worden.
27. Doe vanaf het begin al veel samen, zoals bijvoorbeeld gezamenlijke aanpak rechtmatigheidscontrole en rekenkamer(functie).
28. Automatiseringspakketten: maak de afweging tussen de diverse pakketten.
29. Neem onderling elkaars stukken uit de budgetcyclus door.
30. Zorg dat de archieven bijgewerkt zijn.

⁸ Inspelen op herindelingseffecten, Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1997.

**BIJLAGE 4 CHECKLIST BEGROTING 2010 OP AANWEZIGHEID VIA BBV
VOORGESCHREVEN ONDERDELEN**

	Dirks-land	Goede-reede	Middel-harnis	Oost-flakkee
<u>Beleidsbegroting</u>				
<u>Is in het programma tenminste opgenomen:</u>				
<i>Doelstellingen en maatschappelijk effecten?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Beoogde wijze realisatie doelstellingen etc.?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Raming van baten en lasten?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Overzicht algemene dekkingsmiddelen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Bedrag voor onvoorziene uitgaven?</i>	ja	ja	ja	ja
<u>Zijn de volgende paragrafen aanwezig:</u>				
<i>Lokale heffingen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Weerstandsvermogen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Onderhoud kapitaalgoederen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Financiering (kasgeldlimiet, renterisiconorm)?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Bedrijfsvoering?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Verbonden partijen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Grondbeleid?</i>	ja	ja	ja	ja
<u>Financiële begroting</u>				
<u>Zijn in het overzicht van baten en lasten opgenomen:</u>				
<i>Raming van baten en lasten?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Saldo per programma en algemene dekkingsmiddelen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Geraamd resultaat voor bestemming?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Beoogde toevoegingen en onttrekkingen reserves?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Geraamd resultaat na bestemming?</i>	ja	ja	ja	ja
Zijn voor genoemde onderdelen aanwezig:				
<i>Resultaat voorvorig begrotingsjaar?</i>	nee	ja	ja	ja
<i>Raming vorig begrotingsjaar na wijziging?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Raming begrotingsjaar?</i>	ja	ja	ja	ja
<u>Zijn in de toelichting op de raming van baten en lasten opgenomen:</u>				
<i>De gronden waarop de ramingen gebaseerd zijn?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>De oorzaken bij aanmerkelijk verschil met vorig jaar en/of realisatie vorig jaar?</i>	ja	ja	nee	ja
<i>Overzicht van incidentele baten en lasten?</i>	ja	ja	ja	ja
<u>Is in de uiteenzetting van de financiële positie en toelichting van het begrotingsjaar ingegaan op:</u>				
<i>De ramingen inclusief nieuw beleid?</i>	nee	ja	ja	nee
<i>De jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een vergelijkbaar volume?</i>	nee	ja	ja	nee
<i>De investeringen (economisch/maatschappelijk nut)?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Stand en verloop van de reserves?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>Stand en verloop van de voorzieningen?</i>	ja	ja	ja	ja
<i>De belangrijkste ontwikkelingen t.o.v. de financiële positie vorig begrotingsjaar?</i>	ja	ja	nee	nee

<u>Zijn in de volgende onderdelen meerjarig geraamd en/of toegelicht:</u> <i>Baten en lasten inclusief nieuw beleid?</i> <i>Investerings?</i> <i>Financiering?</i> <i>Stand en verloop van de reserves?</i> <i>Stand en verloop van de voorzieningen?</i> <i>Gronden van de ramingen in de meerjarenraming?</i> <i>De belangrijkste ontwikkelingen t.o.v. de meerjarenraming vorig begrotingsjaar?</i> <i>Is het EMU saldo berekend?</i>				
	nee	ja	ja	nee
	ja	ja	ja	ja
	ja	ja	nee	ja
	ja	ja	ja	ja
	ja	ja	ja	ja
	ja	ja	ja	ja
	ja	ja	ja	ja
	ja	ja	ja	ja

BIJLAGE 5 RELEVANTE BBV-VOORSCHRIFTEN MET BETREKKING TOT DE BEGROTING EN DE MEERJARENRAMING

Hoofdstuk II. De begroting en de toelichting

Titel 2.1 Algemeen

Artikel 7

1. De begroting bestaat ten minste uit:
 - a. de beleidsbegroting;
 - b. de financiële begroting.
2. De beleidsbegroting bestaat ten minste uit:
 - a. het programmaplan;
 - b. de paragrafen.
3. De financiële begroting bestaat ten minste uit:
 - a. het overzicht van baten en lasten en de toelichting;
 - b. de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

Titel 2.2 Het programmaplan

Artikel 8

1. Het programmaplan bevat de te realiseren programma's, het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien.
2. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten.
3. Het programmaplan bevat per programma:
 - a. de doelstelling, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten;
 - b. de wijze waarop ernaar gestreefd zal worden die effecten te bereiken;
 - c. de raming van baten en lasten.
4. De provincie onderscheidenlijk gemeente kan de baten en lasten per programma verdelen in de onderdelen baten en lasten voor prioriteiten en voor overig.
5. Het overzicht algemene dekkingsmiddelen bevat ten minste:
 - a. lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
 - b. algemene uitkeringen;
 - c. dividend;
 - d. saldo van de financieringsfunctie;
 - e. saldo tussen de compensabele BTW en de uitkering uit het BTW-compensatiefonds;
 - f. overige algemene dekkingsmiddelen.
6. Het bedrag voor onvoorzien wordt geraamd voor de begroting in zijn geheel of per programma.

Titel 2.3 De paragrafen

Artikel 9

1. In de begroting worden in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen.
2. De begroting bevat ten minste de volgende paragrafen, tenzij het desbetreffende aspect bij de provincie onderscheidenlijk gemeente niet aan de orde is:
 - a. lokale heffingen;
 - b. weerstandsvermogen;
 - c. onderhoud kapitaalgoederen;
 - d. financiering;
 - e. bedrijfsvoering;
 - f. verbonden partijen;
 - g. grondbeleid.

Artikel 10

De paragraaf betreffende de lokale heffingen bevat ten minste:

- a. de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Artikel 11

1. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
 - b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.
2. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:
- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
 - b. een inventarisatie van de risico's;
 - c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Artikel 12

1. De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat ten minste de volgende kapitaalgoederen:

- a. wegen;
 - b. riolering;
 - c. water;
 - d. groen;
 - e. gebouwen.
2. Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:
- a. het beleidskader;
 - b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
 - c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Artikel 13

De paragraaf betreffende de financiering bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille.

Artikel 14

De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Artikel 15

De paragraaf betreffende de verbonden partijen bevat ten minste:

- a. de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
- b. de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen.

Artikel 16

De paragraaf betreffende het grondbeleid bevat ten minste:

- a. een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- b. een aanduiding van de wijze waarop de provincie onderscheidenlijk gemeente het grondbeleid uitvoert;
- c. een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- d. een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- e. de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Titel 2.4 Het overzicht van baten en lasten en de toelichting

Artikel 17

Het overzicht van baten en lasten bevat:

- a. per programma, of per programmaonderdeel, de raming van de baten en lasten en het saldo;
- b. het overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen en het geraamde bedrag voor onvoorzien;
- c. het geraamde resultaat voor bestemming, volgend uit de onderdelen a en b;
- d. de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma;
- e. het geraamde resultaat na bestemming, volgend uit de onderdelen c en d.

Artikel 18

In de besluiten tot wijziging van de begroting wordt per programma en, indien aanwezig, per programmaonderdeel, de mutatie en het nieuwe geraamde bedrag vastgesteld.

Artikel 19

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bevat ten minste:

- a. het gerealiseerde bedrag van het voorvorig begrotingsjaar, het geraamde bedrag van het vorig begrotingsjaar na wijziging en het geraamde bedrag van het begrotingsjaar;
- b. de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en, in geval van aanmerkelijk verschil met de raming, respectievelijk de realisatie, van het vorig, respectievelijk voorvorig, begrotingsjaar de oorzaken van het verschil;
- c. een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten.

Titel 2.5 De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Artikel 20

1. De uiteenzetting van de financiële positie bevat een raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen.
2. Afzonderlijke aandacht wordt ten minste besteed aan:
 - a. de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
 - b. de investeringen; onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut;
 - c. de financiering;
 - d. de stand en het verloop van de reserves;
 - e. de stand en het verloop van de voorzieningen.

Artikel 21

De toelichting op de uiteenzetting van de financiële positie bevat ten minste de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en een toelichting op belangrijke ontwikkelingen ten opzichte van de uiteenzetting van de financiële positie van het vorig begrotingsjaar.

Hoofdstuk III. De meerjarenraming en de toelichting

Artikel 22

1. De meerjarenraming bevat een raming van de financiële gevolgen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar, waaronder de baten en de lasten van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen.
2. Artikel 20, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 23

De toelichting op de meerjarenraming bevat ten minste de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en een toelichting op belangrijke ontwikkelingen ten opzichte van de meerjarenraming van het vorig begrotingsjaar.

**BIJLAGE 6A GEMEENTELIJKE NETTOLASTEN GEMEENTE DIRKSLAND
VERGELEKEN MET DE INKOMSTEN UIT HET GEMEENTEFONDS**

2009

Gemeente				
Jaar	Dirksland			
Inwoners	2009			
	8.324			

Cluster	Netto lasten (x € 1.000)	Gemeente fonds uitkering (x € 1.000)	Verschil (x € 1.000)	Verschil per inw. (x € 1)
<u>Inkomstenclusters</u>	9.675	-8.184	1.491	179
Onroerendezaakbelastingen	1.067	-989	78	9
Algemene uitkering	7.146	-7.195	-49	-6
Overige eigen middelen (OEM)	1.187	0	1.187	143
Mutaties reserves	275	0	275	33
<u>Uitgavenclusters</u>	-9.676	8.183	-1.493	-179
Bestuur	-1.420	1.013	-407	-49
Bestuursorganen	-745	515	-230	-28
Algemene ondersteuning	-675	498	-177	-21
Voorzienigen bevolking	-4.257	4.123	-134	-16
Werk en inkomen	-388	424	36	4
Maatschappelijke zorg	-2.004	1.959	-45	-5
Educatie	-912	858	-54	-6
Kunst en ontspanning	-478	716	238	29
Oudheid	-174	36	-138	-17
Bevolkingszaken	-301	130	-171	-21
Bebouwing en omgeving	-1.565	1.059	-506	-61
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-705	339	-366	-44
Reiniging	114	-160	-46	-6
Openbare orde en veiligheid	-786	562	-224	-27
Fysiek milieu	-188	318	130	16
Openbare ruimte	-2.434	1.908	-526	-63
Riolering	166	-95	71	9
Groen	-878	666	-212	-25
Wegen en water	-1.722	1.337	-385	-46
Overigen	0	80	80	10
Herindeling	0	0	0	0
Suppletie OZB	0	-38	-38	-5
Diversen	0	118	118	14
Saldo na bestemming	-1	-1	-2	0

© IFLO

**BIJLAGE 6B GEMEENTELIJKE NETTOLASTEN GEMEENTE GOEDEREDEE
VERGELEKEN MET DE INKOMSTEN UIT HET GEMEENTEFONDS**

2009

Gemeente		Goedereede		
Jaar		2009		
Inwoners		11.589		

Cluster	Netto lasten (x € 1.000)	Gemeente fonds uitkering (x € 1.000)	Verschil (x € 1.000)	Verschil per inw. (x € 1)
<u>Inkomstenclusters</u>	14.950	-12.150	2.800	242
Onroerendezaakbelastingen	1.664	-2.154	-490	-42
Algemene uitkering	9.952	-9.996	-44	-4
Overige eigen middelen (OEM)	2.404	0	2.404	207
Mutaties reserves	930	0	930	80
<u>Uitgavenclusters</u>	-14.950	12.151	-2.799	-242
Bestuur	-2.321	1.560	-761	-66
Bestuursorganen	-826	702	-124	-11
Algemene ondersteuning	-1.496	858	-638	-55
Voorzienigen bevolking	-6.766	5.413	-1.353	-117
Werk en inkomen	-712	584	-128	-11
Maatschappelijke zorg	-2.823	2.439	-384	-33
Educatie	-1.419	1.129	-290	-25
Kunst en ontspanning	-1.273	1.043	-230	-20
Oudheid	-274	44	-230	-20
Bevolkingszaken	-264	174	-90	-8
Bebouwing en omgeving	-2.877	1.842	-1.035	-89
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-1.345	572	-773	-67
Reiniging	143	-268	-125	-11
Openbare orde en veiligheid	-1.255	1.024	-231	-20
Fysiek milieu	-420	514	94	8
Openbare ruimte	-2.986	3.144	158	14
Riolering	447	-276	171	15
Groen	-1.557	1.132	-425	-37
Wegen en water	-1.876	2.288	412	36
Overigen	0	192	192	17
Herindeling		0	0	0
Suppletie OZB		-72	-72	-6
Diversen	0	264	264	23
Saldo na bestemming	0	1	1	0

© IFLO

**BIJLAGE 6C GEMEENTELIJKE NETTOLASTEN GEMEENTE MIDDELHARNIS
VERGELEKEN MET DE INKOMSTEN UIT HET GEMEENTEFONDS**

2009

Gemeente				
Jaar	Middelharnis			
Inwoners	2009			
	17.689			

Cluster	Netto lasten (x € 1.000)	Gemeente fonds uitkering (x € 1.000)	Verschil (x € 1.000)	Verschil per inw. (x € 1)
<u>Inkomstenclusters</u>	19.250	-19.049	201	11
Onroerendezaakbelastingen	1.718	-2.422	-704	-40
Algemene uitkering	16.683	-16.627	56	3
Overige eigen middelen (OEM)	935	0	935	53
Mutaties reserves	-86	0	-86	-5
<u>Uitgavenclusters</u>	-19.252	19.050	-202	-11
Bestuur	-3.086	1.920	-1.166	-66
Bestuursorganen	-1.337	851	-486	-27
Algemene ondersteuning	-1.749	1.069	-680	-38
Voorzienigen bevolking	-9.357	11.200	1.843	104
Werk en inkomen	-1.269	896	-373	-21
Maatschappelijke zorg	-3.802	4.777	975	55
Educatie	-2.435	3.474	1.039	59
Kunst en ontspanning	-1.250	1.698	448	25
Oudheid	-277	97	-180	-10
Bevolkingszaken	-324	258	-66	-4
Bebouwing en omgeving	-2.376	2.233	-143	-8
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-405	769	364	21
Reiniging	422	-345	77	4
Openbare orde en veiligheid	-1.748	1.188	-560	-32
Fysiek milieu	-645	621	-24	-1
Openbare ruimte	-4.433	3.714	-719	-41
Riolering	212	-223	-11	-1
Groen	-1.895	1.443	-452	-26
Wegen en water	-2.750	2.494	-256	-14
Overigen	0	-17	-17	-1
Herindeling		0	0	0
Suppletie OZB		-70	-70	-4
Diversen	0	53	53	3
Saldo na bestemming	-2	1	-1	0

© IFLO

**BIJLAGE 6D GEMEENTELIJKE NETTOLASTEN GEMEENTE OOSTFLAKKEE
VERGELEKEN MET DE INKOMSTEN UIT HET GEMEENTEFONDS**

2009

Gemeente				
Jaar	Oostflakkee			
Inwoners	2009			
	10.178			

Cluster	Netto lasten (x € 1.000)	Gemeente fonds uitkering (x € 1.000)	Verschil (x € 1.000)	Verschil per inw. (x € 1)
<u>Inkomstenclusters</u>	11.882	-10.573	1.309	129
Onroerendezaakbelastingen	1.359	-1.126	233	23
Algemene uitkering	9.197	-9.447	-250	-25
Overige eigen middelen (OEM)	895	0	895	88
Mutaties reserves	431	0	431	42
<u>Uitgavenclusters</u>	-11.880	10.571	-1.309	-129
Bestuur	-2.726	1.199	-1.527	-150
Bestuursorganen	-1.128	584	-544	-53
Algemene ondersteuning	-1.598	615	-983	-97
Voorzienigen bevolking	-4.824	5.136	312	31
Werk en inkomen	-822	650	-172	-17
Maatschappelijke zorg	-2.542	2.422	-120	-12
Educatie	-651	995	344	34
Kunst en ontspanning	-605	850	245	24
Oudheid	-60	64	4	0
Bevolkingszaken	-144	155	11	1
Bebouwing en omgeving	-1.649	1.345	-304	-30
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-443	425	-18	-2
Reiniging	112	-196	-84	-8
Openbare orde en veiligheid	-942	707	-235	-23
Fysiek milieu	-376	409	33	3
Openbare ruimte	-2.681	2.756	75	7
Riolering	202	-85	117	11
Groen	-877	820	-57	-6
Wegen en water	-2.006	2.021	15	1
Overigen	0	135	135	13
Herindeling	0	0	0	0
Suppletie OZB	0	48	48	5
Diversen	0	87	87	9
Saldo na bestemming	2	-2	0	0

© IFLO

**BIJLAGE 6E GEMEENTELIJKE NETTOLASTEN HERINDELINGSVARIANT 1
GOEREE-OVERFLAKKEE VERGELEKEN MET DE INKOMSTEN UIT
HET GEMEENTEFONDS**

Gemeente		Goeree-Overflakkee		
Jaar		2009		
Inwoners		47.780		
				
Cluster	Netto lasten (x € 1.000)	Gemeente fonds uitkering (x € 1.000)	Vershil (x € 1.000)	Vershil per inw. (x € 1)
<u>Inkomstenclusters</u>	55.756	-48.657	7.099	149
Onroerendezaakbelastingen	5.808	-6.692	-884	-19
Algemene uitkering	42.978	-41.965	1.013	21
Overige eigen middelen (OEM)	5.420	0	5.420	113
Mutaties reserves	1.550	0	1.550	32
<u>Uitgavencusters</u>	-55.757	48.657	-7.100	-149
Bestuur	-9.553	5.086	-4.467	-93
Bestuursorganen	-4.036	2.046	-1.990	-42
Algemene ondersteuning	-5.518	3.040	-2.478	-52
Voorzienigen bevolking	-25.204	25.608	404	8
Werk en inkomen	-3.191	2.310	-881	-18
Maatschappelijke zorg	-11.171	11.612	441	9
Educatie	-5.417	6.462	1.045	22
Kunst en ontspanning	-3.606	4.317	711	15
Oudheid	-785	240	-545	-11
Bevolkingszaken	-1.033	667	-366	-8
Bebouwing en omgeving	-8.467	6.182	-2.285	-48
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-2.898	2.033	-865	-18
Reiniging	791	-969	-178	-4
Openbare orde en veiligheid	-4.731	3.284	-1.447	-30
Fysiek milieu	-1.629	1.834	205	4
Openbare ruimte	-12.533	11.593	-940	-20
Riolering	1.027	-678	349	7
Groen	-5.207	4.062	-1.145	-24
Wegen en water	-8.353	8.209	-144	-3
Overigen	0	188	188	4
Herindeling		0	0	0
Suppletie OZB		-132	-132	-3
Diversen	0	320	320	7
Saldo na bestemming	-1	0	-1	0

**BIJLAGE 6G GEMEENTELIJKE NETTOLASTEN HERINDELINGSVARIANT 2
GOEREE-OVERFLAKKEE ZONDER GOEDEREDE VERGELEKEN
MET DE INKOMSTEN UIT HET GEMEENTEFONDS**

Cluster	Netto lasten (x € 1.000)	Gemeente fonds uitkering (x € 1.000)	Verschil (x € 1.000)	Verschil per inw. (x € 1)
<u>Inkomstenclusters</u>	40.806	-36.936	3.870	107
Onroerendezaakbelastingen	4.144	-4.538	-394	-11
Algemene uitkering	33.026	-32.398	628	17
Overige eigen middelen (OEM)	3.016	0	3.016	83
Mutaties reserves	620	0	620	17
<u>Uitgavenclusters</u>	-40.807	36.935	-3.872	-107
Bestuur	-7.232	3.731	-3.501	-97
Bestuursorganen	-3.210	1.549	-1.661	-46
Algemene ondersteuning	-4.022	2.182	-1.840	-51
Voorzienigen bevolking	-18.438	20.289	1.851	51
Werk en inkomen	-2.479	1.825	-654	-18
Maatschappelijke zorg	-8.348	9.161	813	22
Educatie	-3.998	5.328	1.330	37
Kunst en ontspanning	-2.333	3.270	937	26
Oudheid	-511	196	-315	-9
Bevolkingszaken	-769	509	-260	-7
Bebouwing en omgeving	-5.590	4.424	-1.166	-32
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	-1.553	1.480	-73	-2
Reiniging	648	-701	-53	-1
Openbare orde en veiligheid	-3.476	2.317	-1.159	-32
Fysiek milieu	-1.209	1.328	119	3
Openbare ruimte	-9.547	8.428	-1.119	-31
Riolering	580	-404	176	5
Groen	-3.650	2.930	-720	-20
Wegen en water	-6.477	5.902	-575	-16
Overigen	0	63	63	2
Herindeling		0	0	0
Suppletie OZB		-60	-60	-2
Diversen	0	123	123	3
Saldo na bestemming	-1	-1	-2	0

Gemeente	Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee
Jaar	2009
Inwoners	36.191

BIJLAGE 7 INDELING FUNCTIES NAAR CLUSTERS

Gemeentefonds cluster	Basiscluster	Begrotingsfuncties
Inkomstenclusters		
Eigen inkomsten	OZB	931, baten onroerende-zaakbelasting gebruikers 932, baten onroerende-zaakbelasting eigenaren 941, lastenverlichting rijk
	Overige eigen middelen (exclusief mutaties reserves)	212, openbaar vervoer 220, zeehavens 230, luchtvaart 310, handel en ambacht 311, baten marktgelden 320, industrie 330, nutsbedrijven 340, agrarische productie en ontginning 341, overige agrarische zaken, jacht en visserij 830, bouwgrondexploitatie 911, geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar 913, overige financiële middelen 914, geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar 933, baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen 934, baten baatbelasting 935, baten forensenbelasting 936, baten toeristenbelasting (voor 50%) 937, baten hondenbelasting 938, baten reclamebelasting 939, baten precariobelasting
	Mutaties reserves	980, mutaties reserves die verband houden met de hoofdfuncties 0 tot en met 9
	nvt Algemene uitkering	921, algemene uitkering gemeentefonds
Uitgavenclusters		
Werk en inkomen	Werk en inkomen	610, bijstandsverlening 611, werkgelegenheid 612, inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk 613, overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk 614, gemeentelijk minimabeleid
Educatie	Onderwijshuisvesting	421, openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting 423, bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting 431, openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting 433, bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting 441, openbaar voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting 443, bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting
	Overige educatie	420, openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting 422, bijzonder basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting 430, openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting 432, bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting 440, openbaar voortgezet onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting 442, bijzonder voortgezet onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting 480, gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs 482, volwasseneneducatie
Maatschappelijke zorg	Maatschappelijke zorg	620, maatschappelijke begeleiding en advies 621, vreemdelingen 622, huishoudelijke verzorging 630, sociaal/cultureel werk 641, tehuizen 650, kinderdagopvang 651, dagopvang gehandicapten 652, voorzieningen gehandicapten 711, ambulancevervoer 712, verpleeginrichtingen 714, openbare gezondheidszorg 715, jeugdgezondheidszorg, uniform deel 716, jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel

Kunst en ontspanning	Kunst	540, kunst
	Ontspanning	510, openbaar bibliotheekwerk
		511, vormings- en ontwikkelingswerk
		530, sport
		580, overige recreatieve voorzieningen
Oudheid	Oudheid	541, oudheidkunde/musea
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	Volkshuisvesting	820, woningexploitatie/woningbouw
		822, overige volkshuisvesting
		823, bouwvergunningen
	Ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing	810, ruimtelijke ordening
		821, stads- en dorpsvernieuwing
Reiniging	Reiniging	721, afvalverwijdering en verwerking
		725, baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing
Riolering	Riolering	722, riolering gecombineerd
		726, baten rioolrechten
		727, baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater
		728, baten rioolheffing grond- en hemelwater
		729, huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater
		730, hemelwater
		731, grondwater
Groen	Groen	531, groene sportvelden en terreinen
		550, natuurbescherming
		560, openbaar groen en openluchtrecreatie
		724, lijkbezorging
		732, baten begraafplaatsrechten
Wegen en water	Wegen	210, wegen, straten en pleinen
		211, verkeersmaatregelen te land
		214, parkeren
		215, baten parkeerbelasting
		936, baten toeristenbelasting (voor 50%)
	Water	221, binnenhavens en waterwegen
		223, veerdiensten
		240, waterkering, afwatering en landaanwinning
Openbare orde en veiligheid	Openbare orde en veiligheid	120, brandweer en rampenbestrijding
		140, openbare orde en veiligheid
Fysiek milieu	Fysiek milieu	723, milieubeheer
Bevolkingszaken	Bevolkingszaken	003, burgerzaken
		004, baten secretarieleges burgerzaken
Bestuursorganen	Bestuursorganen	001, bestuursorganen
		006, bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)
Algemene ondersteuning	Algemene ondersteuning	002, bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders
		005, bestuurlijke samenwerking
		922, algemene baten en lasten
		930, uitvoering Wet WOZ
		940, lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen
		960, saldo van kostenplaatsen
		990, saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming

BIJLAGE 8A NETTOLASTEN EN -BATEN PER BEGROTINGSFUNCTIE DIRKSLAND

Dirksland		x € 1.000,-	x € 1.000,-	
Functie	Omschrijving	Lasten waarmee gerekend wordt	Baten waarmee gerekend wordt	Saldo
001	Bestuursorganen	584	0	-584
002	Bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders	295	0	-295
003	Burgerzaken	391	0	-391
004	Baten secretarieleges burgerzaken	25	115	90
005	Bestuurlijke samenwerking	285	0	-285
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	161	0	-161
TOTAAL hoofdfunctie 0		1.741	115	-1.626
120	Brandweer en rampenbestrijding	759	0	-759
140	Openbare orde en veiligheid	30	3	-27
TOTAAL hoofdfunctie 1		789	3	-786
210	Wegen, straten en pleinen	1.602	10	-1.592
211	Verkeersmaatregelen te land	101	0	-101
212	Openbaar vervoer	0	0	0
214	Parkeren	24	5	-19
215	Baten parkeerbelasting	0	0	0
220	Zeehavens	0	0	0
221	Binnenhavens en waterwegen	0	0	0
223	Veerdiensten	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0
240	Waterkering, afwatering en landaanwinning	44	0	-44
TOTAAL hoofdfunctie 2		1.771	15	-1.756
310	Handel en ambacht	49	0	-49
311	Baten marktgelden	0	3	3
320	Industrie	24	14	-10
330	Nutsbedrijven	19	466	447
340	Agrarische productie en ontginning	0	0	0
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	0	5	5
TOTAAL hoofdfunctie 3		92	488	396
420	Openbaar basisonderwijs	64	0	-64
421	Openbaar basisonderwijs, huisvesting	186	0	-186
422	Bijzonder basisonderwijs	11	0	-11
423	Bijzonder basisonderwijs, huisvesting	327	0	-327
430	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	0	0	0
431	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	0
432	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	0	0	0
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	0
440	Openbaar voortgezet onderwijs	0	0	0
441	Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	0
442	Bijzonder voortgezet onderwijs	0	0	0
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	0
480	Gemeensch. Baten en lasten van het onderwijs	349	34	-315
482	Volwasseneneducatie	108	99	-9
TOTAAL hoofdfunctie 4		1.045	133	-912
510	Openbaar bibliotheekwerk	41	0	-41
511	Vormings- en ontwikkelingswerk	89	0	-89
530	Sport	286	1	-285
531	Groene sportvelden en terreinen	92	0	-92
540	Kunst	0	0	0
541	Oudheidkunde/musea	174	0	-174
550	Natuurscherming	19	0	-19
560	Openbaar groen en openlucht recreatie	574	3	-571
580	Overige recreatieve voorzieningen	63	0	-63
TOTAAL hoofdfunctie 5		1.338	4	-1.334

610	Bijstandsverlening	761	526		-235
611	Werkgelegenheid	1.507	1.415		-92
612	Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk	125	98		-27
613	Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk	0	0		0
614	Gemeentelijk minimabeleid	34	0		-34
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	155	0		-155
621	Vreemdelingen	48	20		-28
622	Huishoudelijke verzorging	953	60		-893
630	Sociaal-cultureel werk	238	10		-228
641	Tehuizen	0	0		0
650	Kinderdagopvang	120	5		-115
651	Dagopvang gehandicapten	0	0		0
652	Voorzieningen gehandicapten	419	0		-419
	TOTAAL hoofdfunctie 6	4.360	2.134		-2.226
711	Ambulancevervoer	0	0		0
712	Verpleginrichtingen	0	0		0
714	Openbare gezondheidszorg	147	0		-147
715	Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	124	116		-8
716	Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	43	32		-11
721	Afvalverwijdering en -verwerking	630	9		-621
722	Riolering en waterzuivering	974	1		-973
723	Milieubeheer	211	23		-188
724	Lijkbezorging	295	1		-294
725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	735		735
726	Baten rioolrechten	0	1.139		1.139
727	Baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0		0
728	Baten rioolheffing grond- en hemelwater	0	0		0
729	Huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0		0
730	Hemelwater	0	0		0
731	Grondwater	0	0		0
732	Baten begraafplaatsrechten	0	98		98
	TOTAAL hoofdfunctie 7	2.424	2.154		-270
810	Ruimtelijke ordening	494	0		-494
820	Woningexploitatie/woningbouw	5	2		-3
821	Stads- en dorpsvernieuwing	0	0		0
822	Overige volkshuisvesting	471	5		-466
823	Bouwerkunningen	0	258		258
830	Bouwgrondexploitatie	12	145		133
	TOTAAL hoofdfunctie 8	982	410		-572
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	0	290		290
913	Overige financiële middelen	2	27		25
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	0	216		216
921	Algemene uitkering gemeentefonds	0	7.146		7.146
922	Algemene baten en lasten	8	0		-8
930	Uitvoering Wet WOZ	84	48		-36
931	Baten onroerendezaakbelasting gebruikers	0	137		137
932	Baten onroerendezaakbelasting eigenaren	0	930		930
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen	0	0		0
934	Baten baatbelasting	0	0		0
935	Baten forensenbelasting	0	59		59
936	Baten toeristenbelasting	0	69		69
937	Baten hondenbelasting	0	33		33
938	Baten reclamebelasting	0	0		0
939	Baten precariobelasting	0	0		0
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	47	0		-47
941	Lastenverlichting Rijk	0	0		0
960	Saldo kostenplaatsen	4	0		-4
970	Saldo van de rekening voor bestemming	0	276		276
	TOTAAL hoofdfunctie 9 (voor bestemming)	145	9.231		9.086
980	Mutaties reserves	1.183	1.458		275
990	Saldo van de rekening na bestemming	0	1		1
	TOTAAL hoofdfunctie 9 (na bestemming)	1.242	1.328	10.414	9.086
	Totaal begrotingsaldo	15.870	15.870	0	0
			15.870		0
	Totaal clusters				0

BIJLAGE 8B NETTOLASTEN EN -BATEN PER BEGROTINGSFUNCTIE GOEDEREDE

Goedereede		x € 1.000,-	x € 1.000,-	
Functie	Omschrijving	Lasten waarmee gerekend wordt	Baten waarmee gerekend wordt	Saldo
001	Bestuursorganen	497	0	-497
002	Bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders	1.043	1	-1.042
003	Burgerzaken	463	11	-453
004	Baten secretarieleges burgerzaken	23	211	188
005	Bestuurlijke samenwerking	183	50	-133
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	329	0	-329
TOTAAL hoofdfunctie 0		2.538	273	-2.265
120	Brandweer en rampenbestrijding	860	0	-860
140	Openbare orde en veiligheid	395	0	-395
TOTAAL hoofdfunctie 1		1.255	0	-1.255
210	Wegen, straten en pleinen	3.719	1.584	-2.134
211	Verkeersmaatregelen te land	151	5	-146
212	Openbaar vervoer	0	0	0
214	Parkeren	51	0	-51
215	Baten parkeerbelasting	0	0	0
220	Zeehavens	0	0	0
221	Binnenhavens en waterwegen	308	220	-88
223	Veerdiensten	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0
240	Waterkering, afwatering en landaanwinning	20	0	-20
TOTAAL hoofdfunctie 2		4.248	1.809	-2.438
310	Handel en ambacht	75	0	-75
311	Baten marktgelden	0	16	16
320	Industrie	0	0	0
330	Nutsbedrijven	19	697	678
340	Agrarische productie en ontginning	0	0	0
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	11	5	-6
TOTAAL hoofdfunctie 3		104	717	612
420	Openbaar basisonderwijs	161	8	-153
421	Openbaar basisonderwijs, huisvesting	297	0	-297
422	Bijzonder basisonderwijs	99	1	-98
423	Bijzonder basisonderwijs, huisvesting	431	0	-431
430	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	235	0	-235
431	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	0
432	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	112	0	-112
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	0
440	Openbaar voortgezet onderwijs	0	0	0
441	Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	0
442	Bijzonder voortgezet onderwijs	0	0	0
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	0
480	Gemeensch. Baten en lasten van het onderwijs	99	9	-90
482	Volwasseneneducatie	135	131	-3
TOTAAL hoofdfunctie 4		1.569	150	-1.419
510	Openbaar bibliotheekwerk	215	0	-215
511	Vormings- en ontwikkelingswerk	43	0	-43
530	Sport	1.262	480	-783
531	Groene sportvelden en terreinen	0	0	0
540	Kunst	68	0	-68
541	Oudheidkunde/musea	274	0	-274
550	Natuurbescherming	124	0	-124
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.443	35	-1.408
580	Overige recreatieve voorzieningen	165	0	-165
TOTAAL hoofdfunctie 5		3.593	515	-3.079

610	Bijstandsverlening	873	629		-244
611	Werkgelegenheid	1.532	1.240		-292
612	Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk	115	106		-9
613	Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk	0	0		0
614	Gemeentelijk minimabeleid	175	7		-168
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	228	0		-228
621	Vreemdelingen	50	12		-38
622	Huishoudelijke verzorging	1.277	89		-1.189
630	Sociaal-cultureel werk	455	39		-416
641	Tehuizen	0	0		0
650	Kinderdagopvang	194	19		-175
651	Dagopvang gehandicapten	0	0		0
652	Voorzieningen gehandicapten	512	4		-508
TOTAAL hoofdfunctie 6		5.412	2.146		-3.266
711	Ambulancevervoer	2	0		-2
712	Verpleginrichtingen	0	0		0
714	Openbare gezondheidszorg	246	1		-245
715	Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	204	138		-66
716	Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	0	44		44
721	Afvalverwijdering en -verwerking	1.176	0		-1.177
722	Riolering en waterzuivering	917	0		-917
723	Milieubeheer	432	12		-420
724	Lijkbezorging	288	0		-288
725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	1.320		1.320
726	Baten rioolrechten	0	1.364		1.364
727	Baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0		0
728	Baten rioolheffing grond- en hemelwater	0	0		0
729	Huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0		0
730	Hemelwater	0	0		0
731	Grondwater	0	0		0
732	Baten begraafplaatsrechten	0	263		263
TOTAAL hoofdfunctie 7		3.265	3.141		-124
810	Ruimtelijke ordening	885	0		-885
820	Woningexploitatie/woningbouw	68	12		-56
821	Stads- en dorpsvernieuwing	0	0		0
822	Overige volkshuisvesting	1.007	25		-982
823	Bouwwerunningen	0	578		578
830	Bouwgrondexploitatie	1.641	1.336		-304
TOTAAL hoofdfunctie 8		3.601	1.952		-1.649
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	0	0		0
913	Overige financiële middelen	4	150		146
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	1	815		813
921	Algemene uitkering gemeentefonds	0	9.952		9.952
922	Algemene baten en lasten	0	0		0
930	Uitvoering Wet WOZ	0	0		0
931	Baten onroerendezaakbelasting gebruikers	0	148		148
932	Baten onroerendezaakbelasting eigenaren	0	1.517		1.517
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen	0	0		0
934	Baten baatbelasting	0	0		0
935	Baten forensenbelasting	0	518		518
936	Baten toeristenbelasting	0	1.124		1.124
937	Baten hondenbelasting	0	57		57
938	Baten reclamebelasting	0	0		0
939	Baten precariobelasting	0	0		0
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	143	0		-143
941	Lastenverlichting Rijk	0	0		0
960	Saldo kostenplaatsen	177	0		-177
970	Saldo van de rekening voor bestemming	0	930		930
TOTAAL hoofdfunctie 9 (voor bestemming)		326	15.210		14.883
980	Mutaties reserves	3.113	4.043		930
990	Saldo van de rekening na bestemming	0	0		0
TOTAAL hoofdfunctie 9 (na bestemming)		3.440	18.323		14.883
Totaal begrotingsaldo		29.025	29.024	0	0
		29.025	29.024		0
Totaal clusters				0	0

BIJLAGE 8C NETTOLASTEN EN -BATEN PER BEGROTINGSFUNCTIE MIDDELHARNIS

Middelharnis		x € 1.000,-	x € 1.000,-	
Functie	Omschrijving	Lasten waarmee gerekend wordt	Baten waarmee gerekend wordt	Saldo
001	Bestuursorganen	1.124	0	-1.124
002	Bestuursondersteuning	871	0	-871
003	Burgerzaken	526	2	-524
004	Baten secretarieleges burgerzaken	69	269	200
005	Bestuurlijke samenwerking	90	0	-90
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	277	64	-213
	TOTAAL hoofdfunctie 0	2.957	335	-2.622
120	Brandweer en rampenbestrijding	1.171	33	-1.138
140	Openbare orde en veiligheid	644	34	-610
	TOTAAL hoofdfunctie 1	1.815	67	-1.748
210	Wegen, straten en pleinen	2.165	68	-2.097
211	Verkeersmaatregelen te land	166	5	-161
212	Openbaar vervoer	0	0	0
214	Parkeren	14	0	-14
215	Baten parkeerbelasting	0	5	5
220	Zeehavens	0	0	0
221	Binnenhavens en waterwegen	480	231	-249
223	Veerdiensten	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0
240	Waterkering, afwatering en landaanwinning	263	0	-263
	TOTAAL hoofdfunctie 2	3.088	309	-2.779
310	Handel en ambacht	231	27	-204
311	Baten marktgelden	0	25	25
320	Industrie	163	190	27
330	Nutsbedrijven	11	984	973
340	Agrarische productie en ontginning	0	0	0
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	0	0	0
	TOTAAL hoofdfunctie 3	405	1.226	821
420	Openbaar basisonderwijs	4	0	-4
421	Openbaar basisonderwijs, huisvesting	213	0	-213
422	Bijzonder basisonderwijs	17	0	-17
423	Bijzonder basisonderwijs, huisvesting	358	0	-358
430	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	2	0	-2
431	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	42	0	-42
432	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	3	0	-3
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	141	0	-141
440	Openbaar voortgezet onderwijs	3.667	3.667	0
441	Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	391	80	-311
442	Bijzonder voortgezet onderwijs	52	0	-52
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	781	0	-781
480	Gemeensch. Baten en lasten van het onderwijs	646	33	-613
482	Volwasseneneducatie	255	357	102
	TOTAAL hoofdfunctie 4	6.572	4.137	-2.435
510	Openbaar bibliotheekwerk	295	28	-267
511	Vormings- en ontwikkelingswerk	118	17	-101
530	Sport	1.214	445	-769
531	Groene sportvelden en terreinen	964	466	-498
540	Kunst	42	0	-42
541	Oudheidkunde/musea	355	78	-277
550	Natuurscherming	12	1	-11
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.265	5	-1.260
580	Overige recreatieve voorzieningen	71	0	-71
	TOTAAL hoofdfunctie 5	4.336	1.040	-3.296

610	Bijstandsverlening	1.664	979	-685
611	Werkgelegenheid	3.954	3.557	-397
612	Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk	279	297	18
613	Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk	0	0	0
614	Gemeentelijk minimaalbeleid	235	30	-205
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	562	0	-562
621	Vreemdelingen	47	0	-47
622	Huishoudelijke verzorging	1.446	160	-1.286
630	Sociaal-cultureel werk	1.012	185	-827
641	Tehuizen	0	0	0
650	Kinderdagopvang	266	52	-214
651	Dagopvang gehandicapten	0	0	0
652	Voorzieningen gehandicapten	572	12	-560
TOTAAL hoofdfunctie 6		10.037	5.272	-4.765
711	Ambulancevervoer	0	0	0
712	Verpleeginrichtingen	0	0	0
714	Openbare gezondheidszorg	285	0	-285
715	Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	278	276	-2
716	Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	19	0	-19
721	Afvalverwijdering en -verwerking	1.124	6	-1.118
722	Riolering en waterzuivering	1.198	20	-1.178
723	Milieubeheer	645	0	-645
724	Lijkbezorging	355	0	-355
725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	1.540	1.540
726	Baten rioolrechten	0	1.390	1.390
727	Baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0	0
728	Baten rioolheffing grond- en hemelwater	0	0	0
729	Huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0	0
730	Hemelwater	0	0	0
731	Grondwater	0	0	0
732	Baten begraafplaatsrechten	0	229	229
TOTAAL hoofdfunctie 7		3.904	3.461	-443
810	Ruimtelijke ordening	479	0	-479
820	Woningexploitatie/woningbouw	204	652	448
821	Stads- en dorpsvernieuwing	80	68	-12
822	Overige volkshuisvesting	802	167	-635
823	Bouwvergunningen	0	273	273
830	Bouwgrondexploitatie	15.863	15.863	0
TOTAAL hoofdfunctie 8		17.428	17.023	-405
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	14	0	-14
913	Overige financiële middelen	1	22	21
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	0	0	0
921	Algemene uitkering gemeentefonds	0	16.683	16.683
922	Algemene baten en lasten	703	0	-703
930	Uitvoering Wet WOZ	259	3	-256
931	Baten onroerendezaakbelasting gebruikers	0	195	195
932	Baten onroerendezaakbelasting eigenaren	0	1.523	1.523
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen	0	0	0
934	Baten baatbelasting	0	0	0
935	Baten forensenbelasting	0	0	0
936	Baten toeristenbelasting	0	59	59
937	Baten hondenbelasting	0	73	73
938	Baten reclamebelasting	0	4	4
939	Baten precariobelasting	0	0	0
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	212	21	-191
941	Lastenverlichting Rijk	0	0	0
960	Saldo kostenplaatsen	-359	3	362
970	Saldo van de rekening voor bestemming	0	0	0
TOTAAL hoofdfunctie 9 (voor bestemming)		830	18.586	17.756
980	Mutaties reserves	1.298	1.212	-86
990	Saldo van de rekening na bestemming	0	0	0
TOTAAL hoofdfunctie 9 (na bestemming)		2.128	19.798	17.670
Totaal begrotingssaldo		52.670	52.668	-2
		52.670	52.668	-2
Totaal clusters				-2

**BIJLAGE 8D NETTOLASTEN EN -BATEN PER BEGROTINGSFUNCTIE
OOSTFLAKKEE**

Oostflakkee		x € 1.000,-	x € 1.000,-	
Functie	Omschrijving	Lasten waarmee gerekend wordt	Baten waarmee gerekend wordt	Saldo
001	Bestuursorganen	798	1	-797
002	Bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders	1.010	0	-1.010
003	Burgerzaken	251	8	-243
004	Baten secretarieleges burgerzaken	53	152	99
005	Bestuurlijke samenwerking	160	100	-60
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	331	0	-331
	TOTAAL hoofdfunctie 0	2.603	261	-2.342
120	Brandweer en rampenbestrijding	809	27	-782
140	Openbare orde en veiligheid	166	6	-160
	TOTAAL hoofdfunctie 1	975	33	-942
210	Wegen, straten en pleinen	1.841	11	-1.830
211	Verkeersmaatregelen te land	555	400	-155
212	Openbaar vervoer	0	0	0
214	Parkeren	0	0	0
215	Baten parkeerbelasting	0	0	0
220	Zeehavens	0	0	0
221	Binnenhavens en waterwegen	12	17	5
223	Veerdiensten	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0
240	Waterkering, afwatering en landaanwinning	34	0	-34
	TOTAAL hoofdfunctie 2	2.442	428	-2.014
310	Handel en ambacht	9	0	-9
311	Baten marktgelden	0	13	13
320	Industrie	306	152	-154
330	Nutsbedrijven	12	520	508
340	Agrarische productie en ontginning	6	1	-5
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	0	0	0
	TOTAAL hoofdfunctie 3	333	686	353
420	Openbaar basisonderwijs	43	0	-43
421	Openbaar basisonderwijs, huisvesting	92	0	-92
422	Bijzonder basisonderwijs	29	1	-28
423	Bijzonder basisonderwijs, huisvesting	205	1	-204
430	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	173	2	-171
431	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	0
432	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	0	0	0
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	0	0	0
440	Openbaar voortgezet onderwijs	0	0	0
441	Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	0
442	Bijzonder voortgezet onderwijs	0	0	0
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	0	0	0
480	Gemeensch. Baten en lasten van het onderwijs	117	8	-109
482	Volwasseneneducatie	110	106	-4
	TOTAAL hoofdfunctie 4	769	118	-651
510	Openbaar bibliotheekwerk	220	53	-167
511	Vormings- en ontwikkelingswerk	111	0	-111
530	Sport	312	80	-232
531	Groene sportvelden en terreinen	150	52	-98
540	Kunst	18	0	-18
541	Oudheidkunde/musea	60	0	-60
550	Natuurbescherming	2	0	-2
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	732	22	-710
580	Overige recreatieve voorzieningen	79	2	-77
	TOTAAL hoofdfunctie 5	1.684	209	-1.475

610	Bijstandsverlening	1.218	872	-346
611	Werkgelegenheid	2.182	1.894	-288
612	Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk	153	141	-12
613	Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk	0	0	0
614	Gemeentelijk minimaabeleid	196	20	-176
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	292	0	-292
621	Vreemdelingen	51	25	-26
622	Huishoudelijke verzorging	981	81	-900
630	Sociaal-cultureel werk	599	236	-363
641	Tehuizen	0	0	0
650	Kinderdagopvang	140	16	-124
651	Dagopvang gehandicapten	0	0	0
652	Voorzieningen gehandicapten	514	2	-512
TOTAAL hoofdfunctie 6		6.326	3.287	-3.039
711	Ambulancevervoer	0	0	0
712	Verpleginrichtingen	0	0	0
714	Openbare gezondheidszorg	71	0	-71
715	Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	197	0	-197
716	Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	57	0	-57
721	Afvalverwijdering en -verwerking	842	12	-830
722	Riolering en waterzuivering	1.441	312	-1.129
723	Milieubeheer	376	0	-376
724	Lijkbezorging	215	0	-215
725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	942	942
726	Baten rioolrechten	0	1.331	1.331
727	Baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0	0
728	Baten rioolheffing grond- en hemelwater	0	0	0
729	Huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0	0
730	Hemelwater	0	0	0
731	Grondwater	0	0	0
732	Baten begraafplaatsrechten	0	148	148
TOTAAL hoofdfunctie 7		3.199	2.745	-454
810	Ruimtelijke ordening	499	58	-441
820	Woningexploitatie/woningbouw	68	190	122
821	Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0
822	Overige volkshuisvesting	617	63	-554
823	Bouwwerunningen	0	430	430
830	Bouwgrondexploitatie	1.138	1.170	32
TOTAAL hoofdfunctie 8		2.322	1.911	-411
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	0	0	0
913	Overige financiële middelen	2	379	377
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	0	0	0
921	Algemene uitkering gemeentefonds	5	9.202	9.197
922	Algemene baten en lasten	-210	0	210
930	Uitvoering Wet WOZ	186	3	-183
931	Baten onroerendezaakbelasting gebruikers	0	166	166
932	Baten onroerendezaakbelasting eigenaren	0	1.193	1.193
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen	0	0	0
934	Baten baatbelasting	0	0	0
935	Baten forensenbelasting	0	54	54
936	Baten toeristenbelasting	0	16	16
937	Baten hondenbelasting	0	71	71
938	Baten reclamebelasting	0	0	0
939	Baten precariobelasting	0	0	0
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	151	0	-151
941	Lastenverlichting Rijk	0	0	0
960	Saldo kostenplaatsen	1.068	664	-404
970	Saldo van de rekening voor bestemming	0	0	0
TOTAAL hoofdfunctie 9 (voor bestemming)		1.202	11.748	10.546
980	Mutaties reserves	530	961	431
990	Saldo van de rekening na bestemming	0	0	0
TOTAAL hoofdfunctie 9 (na bestemming)		1.732	12.709	10.977
Totaal begrotingsaldo		22.385	22.387	2
		22.385	22.387	2
Totaal clusters				2

**BIJLAGE 8E NETTOLASTEN EN -BATEN PER BEGROTINGSFUNCTIE
HERINDELINGSVARIANT 1 GOEREE-OVERFLAKKEE**

Functie	Omschrijving	Lasten waarmee gerekend wordt	Baten waarmee gerekend wordt	Saldo
001	Bestuursorganen	3.003	1	-3.002
002	Bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders	3.219	1	-3.218
003	Burgerzaken	1.631	21	-1.611
004	Baten secretarieleges burgerzaken	470	747	577
005	Bestuurlijke samenwerking	718	150	-568
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	1.098	64	-1.034
	TOTAAL hoofdfunctie 0	9.839	984	-8.855
120	Brandweer en rampenbestrijding	3.599	60	-3.539
140	Openbare orde en veiligheid	1.235	43	-1.192
	TOTAAL hoofdfunctie 1	4.834	103	-4.731
210	Wegen, straten en pleinen	9.327	1.673	-7.653
211	Verkeersmaatregelen te land	973	410	-563
212	Openbaar vervoer	0	0	0
214	Parkeren	89	5	-84
215	Baten parkeerbelasting	0	5	5
220	Zeehavens	0	0	0
221	Binnenhavens en waterwegen	800	468	-332
223	Veerdiensten	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0
240	Waterkering, afwatering en landaanwinning	361	0	-361
	TOTAAL hoofdfunctie 2	11.549	2.561	-8.987
310	Handel en ambacht	364	27	-337
311	Baten marktgelden	0	57	57
320	Industrie	493	356	-137
330	Nutsbedrijven	61	2.667	2.606
340	Agrarische productie en ontginning	6	1	-5
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	11	10	-1
	TOTAAL hoofdfunctie 3	934	3.117	2.182
420	Openbaar basisonderwijs	272	8	-264
421	Openbaar basisonderwijs, huisvesting	788	0	-788
422	Bijzonder basisonderwijs	156	2	-154
423	Bijzonder basisonderwijs, huisvesting	1.321	1	-1.320
430	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	410	2	-408
431	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	42	0	-42
432	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	115	0	-115
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	141	0	-141
440	Openbaar voortgezet onderwijs	3.667	3.667	0
441	Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	391	80	-311
442	Bijzonder voortgezet onderwijs	52	0	-52
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	781	0	-781
480	Gemeensch. Baten en lasten van het onderwijs	1.211	84	-1.127
482	Volwasseneneducatie	608	693	86
	TOTAAL hoofdfunctie 4	9.955	4.538	-5.417
510	Openbaar bibliotheekwerk	771	81	-690
511	Vormings- en ontwikkelingswerk	361	17	-344
530	Sport	3.074	1.006	-2.069
531	Groene sportvelden en terreinen	1.206	518	-688
540	Kunst	128	0	-128
541	Oudheidkunde/musea	863	78	-785
550	Natuurbescherming	157	1	-156
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	4.014	65	-3.949
580	Overige recreatieve voorzieningen	378	2	-376
	TOTAAL hoofdfunctie 5	10.951	1.768	-9.184

610	Bijstandsverlening	4.516	3.006		-1.510
611	Werkgelegenheid	9.175	8.106		-1.069
612	Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk	672	642		-30
613	Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk	0	0		0
614	Gemeentelijk minimabeleid	640	57		-583
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	1.237	0		-1.237
621	Vreemdelingen	196	57		-139
622	Huishoudelijke verzorging	4.657	390		-4.268
630	Sociaal-cultureel werk	2.304	470		-1.834
641	Tehuizen	0	0		0
650	Kinderdagopvang	720	92		-628
651	Dagopvang gehandicapten	0	0		0
652	Voorzieningen gehandicapten	2.017	18		-1.999
TOTAAL hoofdfunctie 6		26.135	12.839		-13.296
711	Ambulancevervoer	2	0		-2
712	Verpleginrichtingen	0	0		0
714	Openbare gezondheidszorg	749	1		-748
715	Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	803	530		-273
716	Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	119	76		-44
721	Afvalverwijdering en -verwerking	3.772	27		-3.746
722	Riolering en waterzuivering	4.530	333		-4.197
723	Milieubeheer	1.664	35		-1.629
724	Lijkbezorging	1.153	1		-1.152
725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	4.537		4.537
726	Baten rioolrechten	0	5.224		5.224
727	Baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0		0
728	Baten rioolheffing grond- en hemelwater	0	0		0
729	Huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0		0
730	Hemelwater	0	0		0
731	Grondwater	0	0		0
732	Baten begraafplaatsrechten	0	738		738
TOTAAL hoofdfunctie 7		12.792	11.501		-1.291
810	Ruimtelijke ordening	2.357	58		-2.299
820	Woningexploitatie/woningbouw	345	856		511
821	Stads- en dorpsvernieuwing	80	85		-12
822	Overige volkshuisvesting	2.897	260		-2.637
823	Bouwwerunningen	0	1.539		1.539
830	Bouwgrondexploitatie	18.654	18.514		-139
TOTAAL hoofdfunctie 8		24.333	21.296		-3.037
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	14	290		276
913	Overige financiële middelen	9	578		569
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	1	1.031		1.029
921	Algemene uitkering gemeentefonds	5	42.983		42.978
922	Algemene baten en lasten	501	0		-501
930	Uitvoering Wet WOZ	529	54		-475
931	Baten onroerendezaakbelasting gebruikers	0	646		646
932	Baten onroerendezaakbelasting eigenaren	0	5.163		5.163
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen	0	0		0
934	Baten baatbelasting	0	0		0
935	Baten forensenbelasting	0	631		631
936	Baten toeristenbelasting	0	1.268		1.268
937	Baten hondenbelasting	0	234		234
938	Baten reclamebelasting	0	4		4
939	Baten precariobelasting	0	0		0
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	553	21		-532
941	Lastenverlichting Rijk	0	0		0
960	Saldo kostenplaatsen	890	667		-223
970	Saldo van de rekening voor bestemming	0	1.206		1.206
TOTAAL hoofdfunctie 9 (voor bestemming)		2.503	54.775		52.271
980	Mutaties reserves	6.124	7.674		1.550
990	Saldo van de rekening na bestemming	0	1		1
TOTAAL hoofdfunctie 9 (na bestemming)		6.124	7.675		1.551
Totaal begrotingsaldo		119.950	119.949	0	0
Totaal clusters		119.950	119.949	0	0

**BIJLAGE 8F NETTOLASTEN EN -BATEN PER BEGROTINGSFUNCTIE
HERINDELINGSVARIANT 2 GOEREE-OVERFLAKKEE ZONDER
GOEDEREDE**

		x € 1.000,-	x € 1.000,-	
Functie	Omschrijving	Lasten waarmee gerekend wordt	Baten waarmee gerekend wordt	Saldo
001	Bestuursorganen	2.506	1	-2.505
002	Bestuursondersteuning college van burgemeester en Wethouders	2.176	0	-2.176
003	Burgerzaken	1.168	10	-1.158
004	Baten secretarieleges burgerzaken	147	536	389
005	Bestuurlijke samenwerking	535	100	-435
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer	769	64	-705
	TOTAAL hoofdfunctie 0	7.301	711	-6.590
120	Brandweer en rampenbestrijding	2.739	60	-2.679
140	Openbare orde en veiligheid	840	43	-797
	TOTAAL hoofdfunctie 1	3.579	103	-3.476
210	Wegen, straten en pleinen	5.608	89	-5.519
211	Verkeersmaatregelen te land	822	405	-417
212	Openbaar vervoer	0	0	0
214	Parkeren	38	5	-33
215	Baten parkeerbelasting	0	5	5
220	Zeehavens	0	0	0
221	Binnenhavens en waterwegen	492	248	-244
223	Veerdiensten	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0
240	Waterkering, afwatering en landaanwinning	341	0	-341
	TOTAAL hoofdfunctie 2	7.301	752	-6.549
310	Handel en ambacht	289	27	-262
311	Baten marktgelden	0	41	41
320	Industrie	493	356	-137
330	Nutsbedrijven	42	1.970	1.928
340	Agrarische productie en ontginning	6	1	-5
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	0	5	5
	TOTAAL hoofdfunctie 3	830	2.400	1.570
420	Openbaar basisonderwijs	111	0	-111
421	Openbaar basisonderwijs, huisvesting	491	0	-491
422	Bijzonder basisonderwijs	57	1	-56
423	Bijzonder basisonderwijs, huisvesting	890	1	-889
430	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs	175	2	-173
431	Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	42	0	-42
432	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs	3	0	-3
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, huisvesting	141	0	-141
440	Openbaar voortgezet onderwijs	3.667	3.667	0
441	Openbaar voortgezet onderwijs, huisvesting	391	80	-311
442	Bijzonder voortgezet onderwijs	52	0	-52
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	781	0	-781
460	Gemeensch. Baten en lasten van het onderwijs	1.112	75	-1.037
462	Volwasseneneducatie	473	562	89
	TOTAAL hoofdfunctie 4	8.386	4.388	-3.998
510	Openbaar bibliotheekwerk	556	81	-475
511	Vormings- en ontwikkelingswerk	318	17	-301
530	Sport	1.812	526	-1.286
531	Groene sportvelden en terreinen	1.206	518	-688
540	Kunst	60	0	-60
541	Oudheidkunde/musea	589	78	-511
550	Natuurscherming	33	1	-32
560	Openbaar groen en openlucht recreatie	2.571	30	-2.541
580	Overige recreatieve voorzieningen	213	2	-211
	TOTAAL hoofdfunctie 5	7.358	1.253	-6.105

610	Bijstandsverlening	3.643	2.377	-1.266
611	Werkgelegenheid	7.643	6.866	-777
612	Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk	557	536	-21
613	Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk	0	0	0
614	Gemeentelijk minimaabeleid	465	50	-415
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	1.009	0	-1.009
621	Vreemdelingen	146	45	-101
622	Huishoudelijke verzorging	3.380	301	-3.079
630	Sociaal-cultureel werk	1.849	431	-1.418
641	Tehuizen	0	0	0
650	Kinderdagopvang	526	73	-453
651	Dagopvang gehandicapten	0	0	0
652	Voorzieningen gehandicapten	1.505	14	-1.491
TOTAAL hoofdfunctie 6		20.723	10.693	-10.030
711	Ambulancevervoer	0	0	0
712	Verpleginrichtingen	0	0	0
714	Openbare gezondheidszorg	503	0	-503
715	Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	599	392	-207
716	Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	119	32	-87
721	Afvalverwijdering en -verwerking	2.596	27	-2.569
722	Riolering en waterzuivering	3.613	333	-3.280
723	Milieubeheer	1.232	23	-1.209
724	Lijkbezorging	865	1	-864
725	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	3.217	3.217
726	Baten rioolrechten	0	3.860	3.860
727	Baten rioolheffing huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0	0
728	Baten rioolheffing grond- en hemelwater	0	0	0
729	Huishoudelijk-/bedrijfsafvalwater	0	0	0
730	Hemelwater	0	0	0
731	Grondwater	0	475	475
732	Baten begraafplaatsrechten	0	475	475
TOTAAL hoofdfunctie 7		9.527	8.360	-1.167
810	Ruimtelijke ordening	1.472	58	-1.414
820	Woningexploitatie/woningbouw	277	844	567
821	Stads- en dorpsvernieuwing	30	68	-12
822	Overige volkshuisvesting	1.890	235	-1.655
823	Bouwwerunningen	0	961	961
830	Bouwgrondexploitatie	17.013	17.178	165
TOTAAL hoofdfunctie 8		20.732	19.344	-1.388
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan één jaar	14	290	276
913	Overige financiële middelen	5	428	423
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan één jaar	0	216	216
921	Algemene uitkering gemeentefonds	5	33.031	33.026
922	Algemene baten en lasten	501	0	-501
930	Uitvoering Wet WOZ	529	54	-475
931	Baten onroerendezaakbelasting gebruikers	0	498	498
932	Baten onroerendezaakbelasting eigenaren	0	3.646	3.646
933	Baten roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen	0	0	0
934	Baten baatbelasting	0	0	0
935	Baten forensenbelasting	0	113	113
936	Baten toeristenbelasting	0	144	144
937	Baten hondenbelasting	0	177	177
938	Baten reclamebelasting	0	4	4
939	Baten precariobelasting	0	0	0
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	410	21	-389
941	Lastenverlichting Rijk	0	0	0
960	Saldo kostenplaatsen	713	667	-46
970	Saldo van de rekening voor bestemming	0	276	276
TOTAAL hoofdfunctie 9 (voor bestemming)		2.177	39.565	37.388
980	Mutaties reserves	3.011	3.631	620
990	Saldo van de rekening na bestemming	0	1	1
TOTAAL hoofdfunctie 9 (na bestemming)		5.188	42.921	37.733
Totaal begrotingsaldo		90.925	90.925	0
		90.925	90.925	0
Totaal clusters				0

BIJLAGE 9 PERSONEEL

		gemiddeld aantal fte's per 1.000 inwoners	gemiddelde loonsom per fte
gemeente:	Dirksland	5,9	37.316
groottegroep:	5.000 - 10.000	6,2	39.978
sociale structuur - centrumfunctie:	goed - weinig	6,3	40.167

		gemiddeld aantal fte's per 1.000 inwoners	gemiddelde loonsom per fte
gemeente:	Goedereede	7,0	40.025
groottegroep:	10.000 - 20.000	6,5	39.725
sociale structuur - centrumfunctie:	goed - weinig	6,3	40.167

		gemiddeld aantal fte's per 1.000 inwoners	gemiddelde loonsom per fte
gemeente:	Middelharnis	5,7	37.712
groottegroep:	10.000 - 20.000	6,5	39.725
sociale structuur - centrumfunctie:	goed - weinig	6,3	40.167

		gemiddeld aantal fte's per 1.000 inwoners	gemiddelde loonsom per fte
gemeente:	Oostflakkee	6,8	39.576
groottegroep:	10.000 - 20.000	6,5	39.725
sociale structuur - centrumfunctie:	redelijk - weinig	6,8	39.830

BIJLAGE 10 HERBEREKENING EENHEDEN ALGEMENE UITKERING VOOR DE TWEE HERINDELINGSVARIANTEN

Eenheid	Huidige gemeenten				Herindelingsvarianten	
	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee	Goeree-Overflakkee	DMO
Meerkernigheid	3	8	4	6	21	13
Kernen minimaal 500 adressen	2	3	3	3	11	8
OAD	439	335	862	417	562	634
Klantenpotentieel lokaal	7.060	10.650	17.430	8.260	43.420	32.780
Klantenpotentieel regionaal	420	700	3.900	400	5.650	4.910
Bodemfactor woonkern	1,00	1,00	1,00	1,23	1,06	1,08
Bodemfactor buitengebied	1,00	1,00	1,01	1,11	1,03	1,05
Bodemfactor gemeente	1,00	1,00	1,01	1,11	1,03	1,05
Percentage slechte grond (%)	1	0	3	24	8	11

**BIJLAGE 11A MUTATIE ALGEMENE UITKERING BIJ
HERINDELINGSVARIANT GOEREE-OVERFLAKKEE**

Algemene uitkering voor en na fusie (bedragen x € 1)	
Algemene uitkering Dirksland	7.194.698
Algemene uitkering Goedereede	9.996.269
Algemene uitkering Middelharnis	16.627.340
Algemene uitkering Oostflakkee	9.447.218
Algemene uitkering voor fusie	43.265.525
Algemene uitkering na fusie voor Goeree-Overflakkee	41.964.782
Mutatie algemene uitkering door fusie	-1.300.743
Mutatie per inwoner	-27
Mutatie procentueel	-3,01%
Specificatie mutatie algemene uitkering door fusie (bedragen x € 1)	
Aantal kernen groter dan 500 adressen	0
Algemene bijstandsWet schaalnadeel	-44.399
Algemene bijstandsWet schaalvoordeel	-167.715
Lokaal klantenpotentieel	4.892
Regional klantenpotentieel	9.980
Land * bodemfactor gemeente	-4.071
Land * percentage slechte grond	0
Buitenwater	0
Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	12.737
Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	-801
Woonruimten * bodemfactor woonkernen	15.754
Woonruimten * percentage slechte grond	0
Omgevingsadressendichtheid	46.558
Omgevingsadressendichtheid * percentage slechte bodem	0
Oeverlengte * bodemfactor gemeente	2.625
Oeverlengte * bodemfactor gemeente * oeverdichtheid	4.211
Aantal kernen	0
Aantal kernen * bodemfactor buitengebied	-1.640
Vast bedrag	-1.178.873
Mutatie algemene uitkering door fusie	-1.300.743

**BIJLAGE 11B MUTATIE ALGEMENE UITKERING BIJ
HERINDELINGSVARIANT GOEREE-OVERFLAKKEE
ZONDER GOEDEREDEE**

Algemene uitkering voor en na fusie (bedragen x € 1)	
Algemene uitkering Dirksland	7.194.698
Algemene uitkering Middelharnis	16.627.340
Algemene uitkering Oostflakkee	9.447.218
Algemene uitkering voor fusie	33.269.256
Algemene uitkering na fusie voor Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee	32.398.328
Mutatie algemene uitkering door fusie	-870.928
Mutatie per inwoner	-24
Mutatie procentueel	-2,62%
Specificatie mutatie algemene uitkering door fusie (bedragen x € 1)	
Aantal kernen groter dan 500 adressen	0
Algemene bijstandsWet schaalnadeel	-24.839
Algemene bijstandsWet schaalvoordeel	-100.539
Lokaal klantenpotentieel	2.446
Regional klantenpotentieel	7.546
Land * bodemfactor gemeente	3.162
Land * percentage slechte grond	0
Buitenwater	0
Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	11.489
Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	853
Woonruimten * bodemfactor woonkernen	11.058
Woonruimten * percentage slechte grond	0
Omgevingsadressendichtheid	-2.682
Omgevingsadressendichtheid * percentage slechte bodem	0
Oeverlengte * bodemfactor gemeente	2.961
Oeverlengte * bodemfactor gemeente * oeverdichtheid	4.704
Aantal kernen	0
Aantal kernen * bodemfactor buitengebied	-1.171
Vast bedrag	-785.915
Mutatie algemene uitkering door fusie	-870.928

**BIJLAGE 12A BEREKENING TIJDELIJKE VERDEELMAATSTAF HERINDELING
PER 2013 BIJ HERINDELINGSVARIANT 1
GOEREE-OVERFLAKKEE**

A) Vast bedrag per gemeente			
1. Vast bedrag in het gemeentefonds voor 8 jaar		1.970.877	
2. Vast bedrag binnen de integratie-uitkering WMO voor 8 jaar (gecorrigeerd voor uf)		274.562	+
3. Vast bedrag per gemeente waarmee het totaal aantal gemeenten afneemt door de	(1+2)		2.245.440
4. Aantal gemeenten waarmee het totaal aantal gemeenten door de samenvoeging verminderd wordt			3
5. Verdeelmaatstaf herindeling op basis van vast bedrag per gemeente	(3x4)		6.736.319
B) Vast bedrag per inwoner			
6. Vast bedrag per bij samenvoeging betrokken inwoners op één jaar voorafgaand aan de herindeling, met uitzondering van de inwoners van de grootste gemeente			53,29
7. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Dirksland		8.324	
8. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Goedereede		11.589	
9. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Middelharnis		17.689	
10. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Oostflakkee		10.178	
11. Totaal aantal inwoners bij de herindeling betrokken per 1 januari 2009	(som 7 t/m 10)	47.780	+
12. Aantal inwoners van de gemeente met het grootste aantal inwoners per 1 januari 2009		17.689	-
13. Aantal inwoners waarvoor het vast bedrag wordt betaald	(11-12)		30.091
14. Verdeelmaatstaf herindeling op basis van vast bedrag per inwoner	(13x6)		1.603.549
C) Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling			
15. Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling exclusief uitkeringsfactor	(5+14)		8.339.868
16. Voorlopige uitkeringsfactor 2013			1.5030
17. Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor	(15x16)		12.534.821
18. Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor per inwoner	(17/11)		262
D) Betaalritme tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor			
19. 1e jaar na herindeling	(19*17)	40%	5.013.929
20. 2e jaar na herindeling	(20*17)	20%	2.506.964
21. 3e jaar na herindeling	(21*17)	20%	2.506.964
22. 4e jaar na herindeling	(22*17)	20%	2.506.964

bedragen x € 1

**BIJLAGE 12B BEREKENING TIJDELIJKE VERDEELMAATSTAF HERINDELING
PER 2013 BIJ HERINDELINGSVARIANT 2
GOEREE-OVERFLAKKEE ZONDER GOEDEREDEE**

A) Vast bedrag per gemeente			
1. Vast bedrag in het gemeentefonds voor 8 jaar		1.970.877	
2. Vast bedrag binnen de integratie-uitkering WMO voor 8 jaar (gecorrigeerd voor uf)		274.562	+
3. Vast bedrag per gemeente waarmee het totaal aantal gemeenten afneemt door de samenvoeging	(1+2)		2.245.440
4. Aantal gemeenten waarmee het totaal aantal gemeenten door de samenvoeging verminderd wordt			2
5. Verdeelmaatstaf herindeling op basis van vast bedrag per gemeente	(3x4)		4.490.879
B) Vast bedrag per inwoner			
6. Vast bedrag per bij samenvoeging betrokken inwoners op één jaar voorafgaand aan de herindeling, met uitzondering van de inwoners van de grootste gemeente			53,29
7. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Dirksland		8.324	
8. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Middelharnis		17.689	
9. Aantal inwoners per 1 januari 2009 gemeente Oostflakkee		10.178	+
10. Totaal aantal inwoners bij de herindeling betrokken per 1 januari 2009	(som 7 t/m 9)		36.191
11. Aantal inwoners van de gemeente met het grootste aantal inwoners per 1 januari 2009			17.689
12. Aantal inwoners waarvoor het vast bedrag wordt betaald	(10-11)		18.502
13. Verdeelmaatstaf herindeling op basis van vast bedrag per inwoner	(12x6)		985.972
C) Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling			
14. Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling exclusief uitkeringsfactor	(5+13)		5.476.851
15. Voorlopige uitkeringsfactor 2010			1.5030
16. Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor	(14x15)		8.231.706
17. Totaal tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor per inwoner	(16/10)		227
D) Betaalritme tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling inclusief uitkeringsfactor			
18. 1e jaar na herindeling	(18*17)	40%	3.292.683
19. 2e jaar na herindeling	(19*17)	20%	1.646.341
20. 3e jaar na herindeling	(20*17)	20%	1.646.341
21. 4e jaar na herindeling	(21*17)	20%	1.646.341

bedragen x € 1

Bijlage 13 Beoordelingsaspecten DFE op basis van begroting 2010

De gemeentelijke begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013 is op elf specifieke aspecten beoordeeld op duurzaam financieel evenwicht te weten:

- incidentele baten en lasten;
- beschikking over algemene en bestemmingsreserves;
- vervangingsinvesteringen;
- onderhoudsramingen;
- nieuw beleid;
- bezuinigingen/ombuigingen;
- noodzakelijke uitgaven;
- ramingen loon- en prijspeil;
- algemene uitkering;
- paragrafen;
- overige foutieve of niet realistische ramingen.

Hierna volgt een nadere toelichting op de betreffende onderdelen.

1. Incidentele baten en lasten. Het gaat hierbij niet alleen om het beschikbaar zijn van deze staat. Het is ook van belang dat de incidentele baten en lasten volledig en realistisch geraamd zijn.

2. Beschikking over algemene- en bestemmingsreserves. Het aanwenden van een reserve wordt binnen DFE gezien als een incidentele bate. In de volgende gevallen zijn er er per saldo geen gevolgen voor het structurele resultaat, omdat er lasten tegenover staan:

- het beschikken over de reserves voor het dekken van incidentele lasten;
- het vervroegd afschrijven van investeringen met maatschappelijk nut ten laste van de algemene reserve(s);
- het beschikken over reserves gevormd voor het dekken van de kapitaallasten (de zogenaamde brutomethode-reserves).

Bij het toepassen van het toezichtcriterium DFE is het niet toegestaan middelen uit de algemene en bestemmingsreserves in te zetten voor het dekken van structurele lasten en dus voor het sluitend maken van de begroting.

3. Vervangingsinvesteringen. Het gaat hier om de vraag of er een vervangingsschema (of meerjarig investeringsoverzicht) is en of het integraal verwerkt is in de begroting.

4. Onderhoudsramingen. Gemeenten dienen over actuele beheerplannen te beschikken. Ook moeten de uit deze plannen voortvloeiende lasten in de (meerjaren)begroting verwerkt zijn. Extra aandachtspunten vormen hierbij het gefaseerd verhogen van te lage ramingen (het door de raad gewenste/vastgestelde kwaliteitsniveau van het onderhoud is nog niet volledig vertaald in de geraamde budgetten in begroting en meerjarenraming) en het wegwerken van eventuele achterstanden in het onderhoud.

5. Nieuw beleid. De begroting dient inzicht te geven in (de financiële gevolgen van) het nieuwe beleid. Daarnaast moet dit beleid verwerkt zijn in de meerjarenbegroting.

6. Bezuinigingen/ombuigingstaakstellingen. De in de begroting opgenomen bezuinigingen moeten geaccordeerd zijn door de gemeenteraad en voldoende concreet en realistisch zijn. Aanduiding van de te realiseren bezuinigingen/taakstellingen tot op programmaniveau is hierbij de voorwaarde voor positieve beoordeling.

7. Noodzakelijke en verplichte uitgaven. Naar het oordeel van de toezichhouders dienen de verplichte uitgaven volledig en realistisch in de begroting dienen te worden verwerkt.

8. Ramingen loon- en prijspeil. In de ramingen van het begrotingsjaar moeten tenminste de uitgangspunten vermeld in de mei- of septembercirculaire verwerkt zijn.

9. *Algemene uitkering.* Bij het ramen van de algemene uitkering moet met autonome ontwikkelingen en de juiste volumina rekening gehouden worden.

10. *Paragrafen.* Het gaat hier om toetsing van de volgende paragrafen:

- Grondexploitatie (actuele cijfers, winstneming, dekken van verliezen);
- Weerstandsvermogen (gekwantificeerde schatting risico's, benodigde weerstandscapaciteit);
- Verbonden partijen (financiële risico's).

11. *Overige foutieve of realistische ramingen.* Bij het onderdeel overige foutieve of niet realistische ramingen gaat het om geringe bedragen. Desondanks wordt dit aspect in het kader van het DFE wel onder de aandacht van de gemeenten gebracht.

Beoordelingsaspect	Dirksland	Goedereede	Middelharnis	Oostflakkee
Staat van incidentele baten en lasten	X	✓	✓	✓
Beschikking over algemene en bestemmingsreserves	✓	✓	✓	✓
Vervangingsinvesteringen	✓	✓	✓	✓
Onderhoudsramingen	✓	✓	X	✓
Nieuw beleid	X	✓	✓	✓
Bezuinigingen / ombuigingen	✓	✓	X	X
Noodzakelijke uitgaven	✓	✓	✓	✓
Ramingen loon- en prijspeil	✓	✓	✓	✓
Algemene uitkering *	✓	✓	✓	✓
Paragrafen	X	✓	✓	X
Overige foutieve of nog niet realistische ramingen	✓	✓	X	✓

* De gemeenten Dirksland, Goedereede en Middelharnis zijn uitgegaan van de meicirculaire 2009. De gemeente Oostflakkee heeft haar berekening gebaseerd op de septembercirculaire 2009.

✓ = In orde X = Nog niet in orde

Bijlage 14 Begrotings- en rekeningssaldi

alle bedragen x € 1.000

	Rek. 2004	Rek. 2005	Rek. 2006	Rek. 2007	Rek. 2008	Begr. 2009	Begr. 2010	Begr. 2011	Begr. 2012	Begr. 2013
<u>Dirksland 504</u>										
Resultaat na bestemming	-823	646	387	174	418	9	4	4	0	1
- Incidentele baten			1.090	169	442	0	750	15	820	0
+ Incidentele lasten			150	331	286	0	772	45	842	15
Gecorrigeerd resultaat	-823	646	-553	336	262	9	26	34	22	16
<u>Goedereede 511</u>										
Resultaat na bestemming	1.027	632	601	1.240	2.391	15	0	0	0	0
- Incidentele baten	1.506	963	152	462	2.201	511	182	613	50	
+ Incidentele lasten	1.494	824	590	346	1.418	555	230	640		
Gecorrigeerd resultaat	1.015	493	1.039	1.124	1.608	59	48	27	-50	0
<u>Middelharnis 559</u>										
Resultaat na bestemming	-25	729	1.012	758	1.695	0	0	-486	-838	-1.547
- Incidentele baten			2.156	436	670	1.369	869	308	276	54
+ Incidentele lasten			756	190	-923	1.482	1.023	437	410	125
	-25	729	-388	512	102	113	154	-357	-704	-1.476
Overlap prioriteiten en inc. baten/lasten							68	29	0	0
Gecorrigeerd resultaat	-25	729	-388	512	102	113	222	-328	-704	-1.476
<u>Oostflakkee 580</u>										
Resultaat na bestemming	9	195	-60	497	838	222	2	-394	-377	-274
- Incidentele baten	498		413	1.263	1.127	413	49	38	38	4
+ Incidentele lasten			185	887	985	477	66	64	43	7
Gecorrigeerd resultaat	-489	195	-288	121	696	286	19	-368	-372	-271

Bijlage 15 Substantiële afwijkingen afschrijvingen activa

Afschrijvingstermijnen	DIRKSLAND opgave gemeente	GOEDEREDE opgave gemeente	MIDDELHARNIS opgave gemeente *)	OOSTFLAKKEE opgave gemeente
Aanleg begraafplaatsen	50	Aankoop grond geen afschrijving, overige kosten aanleg: 40	40	geen
Aanleg riolering	50	bouwkundig 60 jaar/ mechanisch-electrisch 15 jaar	60	45
Wegen, straten, pleinen	maatschappelijk nut **)	maatschappelijk nut, dus t.l.v. exploitatie	25	10-45
Wegreconstructies	maatschappelijk nut **)	maatschappelijk nut, dus t.l.v. exploitatie	25	10-45
Fietspaden	maatschappelijk nut **)	maatschappelijk nut, dus t.l.v. exploitatie	25	10-45
Aanleg bruggen	niet van toepassing **)	maatschappelijk nut, dus t.l.v. exploitatie	25/?	15
Aanleg sportvelden	maatschappelijk nut **)	40 jaar	20	geen
Renovatie sportvelden	maatschappelijk nut **)	15 jaar	15	geen
Sporthallen	35	40 jaar	40	40
Openbare verlichting	20	maatschappelijk nut, dus t.l.v. exploitatie	20	30
Nieuwbouw/ uitbreiding scholen	50	40 jaar	40	40
Gebouwen	50	40 jaar	40	40
Grond	niet	niet	niet	niet

*) Middelharnis voert de laatste jaren het beleid dat ingeval de jaarrekening met een positief resultaat sluit, dit resultaat wordt ingezet voor het vervroegd afschrijven van investeringen met maatschappelijk nut (groen en wegen). Door dit beleid is het mogelijk om ruimtescheppende maatregelen door te voeren in de daaropvolgende begrotingen.

***) Bij individueel raadsbesluit vasdtgesteld.